

การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง

เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์ : บทบาทของการพัฒนาพลเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน
การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ไทย-เยอรมนี วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

**FRIEDRICH
EBERT**

STIFTUNG

การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง

เรียบเรียงจากการสัมมนา: บทบาทของการพัฒนาพลเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน
การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

ชื่อหนังสือ: การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง

บรรณาธิการ: ดร. นฤมล ทับจุมพล

จัดทำโดย:

มูลนิธิ ฟรีดริค เอแบร์ท

1550 อาคารธนภูมิ ชั้น 23 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน

เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

โทร 0-2652-7178/9 แฟกซ์ 0-2652-7180

ปีที่พิมพ์:

ธันวาคม 2551

ออกแบบปกและจัดพิมพ์ที่:

ALL I DO COMPANY LIMITED

29/49 ซ.วิภาวดี 22 (ทองหล่อ 2)

ถ.วิภาวดี จอมพล จตุจักร กทม. 10900

แฟกซ์ 02-938-8138

© Friedrich-Ebert-Stiftung , 2008

คำนำ

เส้นทางประชาธิปไตยของประเทศไทยในช่วงกว่า 75 ปีที่ผ่านมาไม่ราบรื่น เผชิญกับวิกฤติทางการเมืองหลายครั้ง มีผลทำให้ประชาธิปไตยเดินทางล่าช้าลงหลังสลับกันไปมา ชำระล้างสิ่งสกปรกที่ไม่พึงปรารถนาออกไปได้บ้าง ช่วยให้มีการพัฒนาโครงสร้างสถาบันและกฎกติกาทางการเมืองใหม่ให้เข้มแข็งขึ้นได้บ้าง ประชาชนคนไทยเป็นส่วนหนึ่งของวิกฤติทางการเมืองบ้างก็ตกเป็นเหยื่อ บ้างก็ได้เรียนรู้จากวิกฤติการณ์ทางการเมืองโดยตรง

แต่เมื่อสรุปรวมความแล้ว น่าจะกล่าวได้ว่าความล่าช้าของประชาธิปไตยไทยมีรากเหง้ามาจากความด้อยความรู้และประสบการณ์ทางการเมืองของประชาชนคนไทยเป็นเรื่องหลัก และก็เป็นความจริงที่ว่าประเทศไทยเราไม่ได้ให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาอบรมประชาชนคนไทยให้มีความรู้เรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่ฝรั่งเรียกว่า “Civic Education” อย่างจริงจัง ในอดีตเคยมีการสอนเรื่องหน้าที่พลเมืองในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา แต่ก็ลืมนึกไปในเวลาต่อมา

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการให้การศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนคนไทยในวันนี้ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท จึงได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่องการจัดการศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนไทยและเยอรมนีขึ้น เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเรียนรู้ ทั้งสองประเทศได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกันและกัน อีกทั้งแสวงหาความร่วมมือช่วยกันผลักดันให้การจัดการศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนคนไทยได้มีโอกาสเกิดเป็นจริงขึ้น และยั่งยืนต่อไปได้โดยเร็ววัน

คณะผู้จัดการสัมมนาได้ประมวลสาระสำคัญของการสัมมนาและจัดพิมพ์เป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะถ่ายทอดประสบการณ์การจัดการศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนในประเทศเยอรมนีซึ่งประสบผลสำเร็จและยั่งยืนมาจนถึงทุกวันนี้ มาสู่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจเรื่องนี้ในประเทศไทย อีกทั้งได้สรุปประเด็นข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบไปด้วย เพื่อประโยชน์ในการคิดค้นหาแนวทางผลักดันให้เกิดเป็นผลในทางปฏิบัติขึ้นในสังคมไทยเราต่อไป

คณะผู้จัดทำ

คำกล่าวเปิดงานสัมมนา: บทบาทของการพัฒนาพลเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี

โดย ศาสตราจารย์ ดร. จรัส สุวรรณมาลา คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 เป็นต้นมา สังคมไทยได้เห็นการเติบโตของบทบาททางการเมืองภาคประชาชน สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบการเมืองเชิงสถาบันได้อย่างเข้มแข็งและได้ผลมากขึ้น แต่การเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทยก็ยังขาดความต่อเนื่อง ยังไม่ใคร่ระบบการทำงานให้เป็นสถาบันการเมืองที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ยังคงเป็นเครื่องมือทางการเมืองของนักการเมือง ถูกนักการเมืองจับไปเป็นเชลยเป็นตัวประกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ไม่ได้เป็นพลเมืองที่มีความเป็นเสรีชนแต่อย่างใด ประชาธิปไตยแบบตัวแทนในประเทศไทยจึงอ่อนแอ ค่อยพัฒนาและล้มลูกกลูกหลานมาตลอดกว่า 75 ปี

นักปรัชญาการเมืองชาวอังกฤษชื่อจอห์น สจ๊วต มิลล์ กล่าวว่าไว้นานมาแล้วว่าระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนจะล้มเหลวได้ด้วยสองสาเหตุคือ พลเมืองไม่สนใจเรียนรู้เรื่องการเมืองการปกครอง มองเฉพาะผลประโยชน์ระยะสั้นๆ ประการหนึ่ง และผู้ปกครองที่ทำการเลือกตั้งเข้ามาแล้วทรยศต่อประชาชน ใช้อำนาจเพื่อตนเอง ไม่ทำตามเจตนารมณ์ของประชาชน อีกประการหนึ่ง ประเทศไทยเรานี้ดูเหมือนจะเข้าทำนองที่จอห์น สจ๊วต มิลล์ กล่าวไว้ทั้งสองประการ

อันที่จริงปัญหาการขาดการศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองของพลเมืองไม่ได้มีเฉพาะในประเทศไทยหรือประเทศกำลังพัฒนาทั่วไปเท่านั้น แม้ในประเทศที่เจริญแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์เช่นนี้กันมากขึ้นเช่นกัน ในสหรัฐฯ การตั้งข้อสังเกตกันกว้างขวางว่าคอนกรีตยุคใหม่สนใจการเมืองน้อยลง เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะหรือกิจกรรมทางการเมืองน้อยลง และลดฐานะของตัวเองจากการเป็น “พลเมือง” ไปเป็น “ผู้บริโภค” บริการสาธารณะ มีหน้าที่เรียกร้องให้รัฐจัดบริการ จ่ายภาษีตามกฎหมาย และพึงพอใจกับการได้รับบริการสาธารณะดีจากรัฐบาลโดยไม่สนใจว่ารัฐบาลเป็นอย่างไร โปร่งใสหรือคอร์รัปชันเป็นนักแสวงหาประโยชน์หรือไม่อย่างไรปล่อยให้การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง ไม่ใช่เรื่องของประชาชน ฯลฯ ดังนั้นเป็นต้น ประชาธิปไตยที่ไม่มีพลเมือง มีแต่ผู้บริโภคเช่นนี้ย่อมไม่ยั่งยืน ไม่อาจดำรงรักษาหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยเอาไว้ได้

ดังนั้น การให้การศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนคือการสร้างพลเมืองที่มีจิตวิญญาณทำให้พลเมืองมีความตระหนักในภาระหน้าที่ มีทัศนคติที่ถูกต้อง และมีทักษะและความรู้ความสามารถที่จำเป็นสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเป็นพลเมืองที่มีความเป็นเสรีชนและเป็นทรัพยากรที่มีค่าสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต

คำกล่าวเปิดงานสัมมนา: บทบาทของการพัฒนาพลเมืองเพื่อ ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี

โดย รศ. วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

ในการพัฒนาการเมืองนั้น เพียงการแก้ไขเฉพาะกรอบกฎหมาย โครงสร้างทางการเมือง และสถาบันทางการเมืองนั้นอาจจะไม่ใช่คำตอบที่แท้จริง หากแต่การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน เพราะการเมืองในแบบประชาธิปไตยทางตรงย่อมมีความสำคัญเพราะตราบเท่าที่ระบบตัวแทนไม่สามารถเป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน ได้ดังนั้นการเดินคูขนานระหว่างประชาธิปไตยตัวแทนกับประชาธิปไตยทางตรงย่อมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาระบบการเมืองนั้น เพื่อให้ทั้งนักการเมืองและพรรคการเมืองทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์การเมืองที่ดีงามได้นั้นจะต้องอาศัยการเฝ้าดูของสาธารณชน เพราะการเฝ้าดูและเฝ้าระวังของประชาชนเท่านั้นจะเป็นคำตอบสำคัญที่จะทำให้การเมืองนั้นเป็นการเมืองที่ดีงาม เป็นการเมืองที่มีคุณธรรม

การสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสังคมไทยนั้นส่วนหนึ่งได้เกิดขึ้นแล้ว โดยเฉพาะเรื่องของโครงสร้างและกรอบกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ 2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้เปิดพื้นที่ภาคประชาสังคมค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอกฎหมาย ได้มีส่วนร่วมในการถอดถอนผู้บริหารหรือแม้กระทั่งการให้อำนาจประชาชนในการทำประชามติ ซึ่งหลักการเหล่านี้เป็นหลักประกันเชิงกรอบกฎหมายที่เปิดโอกาสเปิดพื้นที่ให้กับภาคประชาสังคม แต่คำถามก็คือเราจะสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาสังคมที่อยู่กระจัดกระจายในหลายพื้นที่ได้อย่างไร ตลอดจนการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาพลเมืองทางการเมืองที่สำคัญและนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่มาจากฐานราก การพัฒนาโครงสร้างข้างบนโดยไม่แก้ฐานรากนั้นไม่สามารถนำมาซึ่งประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสังคมไทยได้

คำกล่าวเปิดงานสัมมนา: บทบาทของการพัฒนาพลเมืองเพื่อ ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี

โดย คุณเวสนา โรดิช ผู้อำนวยการมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ประเทศไทย

การพัฒนาพลเมืองนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยในทุกๆ สังคม ในฐานะมูลนิธิทางการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศเยอรมนี มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (เอฟอีเอส) มีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองด้วยสองเหตุผลหลักด้วยกัน คือ 1. การที่มูลนิธิเป็นองค์กรสมาชิกของระบบการพัฒนาพลเมืองอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งประเทศเยอรมนีได้ก่อตั้งขึ้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้นหนึ่งในงานหลักภายในประเทศเยอรมนีของมูลนิธิคือการพัฒนาพลเมือง เพื่อให้คนเยอรมันสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ 2. ด้านงานต่างประเทศ มูลนิธิและองค์กรร่วมต่างๆ ได้ส่งเสริมเวทีแลกเปลี่ยนในหลายหัวข้อ ตั้งแต่ การเมือง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาธิปไตย, สันติภาพ และ ความยุติธรรมในสังคม ภายใต้กรอบการทำงานดังกล่าว มูลนิธิเล็งเห็นถึงบทบาทอันสำคัญของการสร้างปัจจัยพื้นฐานต่างๆ, สถาบัน, วิธีการ รวมถึงเนื้อหาของการพัฒนาพลเมืองในหลายๆ ประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นจะเกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อมีนโยบายหรือระบบการพัฒนาพลเมืองที่ได้รับการกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน

แม้ว่าทาง มูลนิธิฯ จะทำงานในประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 30 ปี แต่เป็นครั้งแรกที่ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ได้เปิดโอกาสให้ มูลนิธิฯ เริ่มจัดกิจกรรมเพื่อนำเสนอความเชี่ยวชาญและกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประเทศเยอรมนีและประเทศไทยภายใต้หัวข้อการพัฒนาพลเมืองได้อย่างเป็นระบบมากขึ้นและเพราะการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่สำคัญในทั้งสองประเทศ จึงเป็นโอกาสอันดีที่เราจะได้เปรียบเทียบกับประสบการณ์และอภิปรายแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยกัน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
คำกล่าวเปิดงานสัมมนาโดย ศ.ดร.จรัส สุวรรณมาลา คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	(2)
คำกล่าวเปิดงานสัมมนาโดย รศ. วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า	(4)
คำกล่าวเปิดงานสัมมนาโดยคุณเวสนา ไรดิช ผู้อำนวยการมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ประเทศไทย	(5)
บทนำ: การเมืองภาคพลเมืองกับคุณค่าประชาธิปไตยในสถานการณ์ปัจจุบัน	1
การให้ศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมนี	
■ แนวคิดสังคมประชาธิปไตยกับการพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมนี คุณอังเกิ้ล ฟุคส์ ประธานมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท	8
■ บทบาทและโครงสร้างของการจัดการพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมนี คุณไรน์ฮาร์ด ไวล์ ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางการเมือง มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท	11
■ การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเรือนกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยเยอรมัน มติการประชุมของสมาชิกคณะกรรมการทำงานด้านการให้การศึกษา ทางการเมืองแก่พลเมือง	21
■ ประชาสังคม วัฒนธรรมทางการเมือง และการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง ศ.ดร. โทมัส เมเยอร์	25

การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองในประเทศไทย

- การพัฒนาพลเมืองในฐานะองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วม 54
ศ.ดร.จรัส สุวรรณมาลา และ ดร.ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล
- ทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาระบบการจัดการพัฒนาพลเมือง 65
ในประเทศไทย
ดร.ถวิลวดี บุรีกุล รศ.วิทยากร เขียวกุล และ ไพโรจน์ พลเพชร

วรรณวิจารณ์ต่อการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง

- อ. จอน อึ้งภากรณ์ 81
- ดร.กิตติศักดิ์ ปกติ 84
- ดร.สุทิน นพเกตุ 90
- ฯลฯ

ภาคผนวก

- กำหนดการสัมมนา: บทบาทของการพัฒนาพลเมือง 99
(Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ไทย-เยอรมนี
- เอกสารประกอบ: บทบาทและโครงสร้างของการจัดการพัฒนาพลเมืองใน 104
ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
- บรรณานุกรมของบทความ: 114
ประชาสังคม วัฒนธรรมทางการเมือง และการให้การศึกษาทางการเมือง
แก่พลเมือง

การเมืองภาคพลเมืองกับคุณค่าประชาธิปไตยในสถานการณ์ปัจจุบัน

นฤมล ทับจุมพล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลอดระยะเวลาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย เราจะพบว่า การที่การเมืองภาคพลเมืองจะสามารถเป็นไปได้จริงนั้น สาธารณชนต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในนโยบายสาธารณะ ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการบ้านการเมืองได้ดีที่สุดเมื่อสังคมได้มีการ เปิดพื้นที่สาธารณะเปิดให้มีกระบวนการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนมุมมองที่แตกต่างกันในประเด็นต่างๆ ตลอดจนมีกระบวนการสร้างวัฒนธรรมของการพบปะเจอเจอและถกเถียงในประเด็นต่างๆที่ยังไม่เห็นพ้องต้องกันโดยไม่ใช้กำลังในการตัดสิน จนในท้ายที่สุดสามารถนำมาสู่กระบวนการตัดสินใจร่วมหรือการมีฉันทามติร่วมกัน

คำถามก็คือการสร้างการเมืองภาคพลเมืองที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยนั้นควรจะมีรูปแบบอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขแบบที่เป็นอยู่ปัจจุบันนั้นกลับพบว่าประชาธิปไตยทางตรงและการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในเชิงนโยบายนั้นยังเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในขอบเขตรัฐชาติ เราไม่สามารถทำให้พลเมืองไทยทุกคนสามารถเข้ามานั่งในห้องประชุมพร้อมๆกันเพื่อตัดสินใจลงมติในโครงการต่างๆที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของพวกเขาพร้อมกันได้ ด้วยเหตุนี้กระบวนการประชาธิปไตยแบบตัวแทนโดยผ่านกระบวนการเลือกผู้ปกครองจึงได้ถูกนำมาใช้มาตลอดในประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยสมัยใหม่ของสังคมโลกปัจจุบัน แต่ระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพนั้น จำเป็นจะต้องมีการเมืองภาคพลเมืองเป็นกระบวนการคู่ขนาน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ ถ่วงดุล ให้คำปรึกษา ท้วงติง หรือนำเสนอข้อหรือในฐานะที่เป็นนิติติสาธารณะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการตัดสินใจในเชิงนโยบายของรัฐเป็นไปอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในทางการเมือง คำนึงผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากขึ้น

สังคมไทยในวันนี้ได้มีการถกเถียงแลกเปลี่ยนในเรื่องการเมืองพลเมืองกันอย่างมากมาย หลายหลายความคิด โดยยืนอยู่บนเงื่อนไขความแตกต่างทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นแต่ละภาค แต่ละประเทศ คำถามก็คือ การจัดการศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองในกรณีสังคมไทยนั้นเรามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

บทเรียนจากต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศเยอรมนีในเรื่องการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองได้สะท้อนให้เราเห็นถึงความจำเป็นของการเชื่อมโยงระหว่างการเมืองภาคพลเมืองกับประชาธิปไตยเชิงสถาบันเพื่อให้กลไกทั้งสองส่วนนี้สามารถดำเนินไปด้วยกันได้ ประสบการณ์ในต่างประเทศได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการให้การศึกษาภาคพลเมืองโดยผ่านกลไกเชิงสถาบันต่างๆที่จะทำหน้าที่ให้การศึกษาภายใต้ความมีชีวิตภายใต้สาระสังคมและมุมมองร่วมกัน (Common Sense) ที่ชัดเจน เพื่อค้นหาแนวทางที่ถูกต้อง

จากการสรุปเนื้อหาของการสัมมนา: บทบาทของการพัฒนาพลเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี และจากการรวบรวมบทความต่างๆที่เกี่ยวข้องจากประเทศเยอรมนี หนังสือเล่มนี้เป็นความพยายามที่จะทำการเปรียบเทียบและสรุปความจากประสบการณ์ของการเมืองภาคพลเมืองของเยอรมัน ซึ่งเป็นการรวมตัวของประชาชนทั้งหญิงและชาย ที่รวมตัวกันโดยอิสระโดยปราศจากแรงกดดันของรัฐหรือจากผู้มีอำนาจทั้งหลาย โดยเฉพาะการมองถึงบทบาทของภาครัฐในฐานะเป็นเครื่องมือการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง บทบาทการเมืองภาคประชาชนที่จะทำให้ภาครัฐกลายเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นของภาคประชาสังคมในประเทศเยอรมนีนี้ ทำให้เราเห็นว่าเป็นภารกิจของภาคการเมืองที่จะต้องมาสนับสนุนการให้การศึกษาภาคพลเมืองในเรื่องประชาธิปไตย ซึ่งการพัฒนาพลเมืองจะเป็นไปได้ นั่น เราต้องสร้างกรอบและเงื่อนไขให้เป็นไปได้ในการทำงาน รวมทั้งการให้การสนับสนุนทางการเงิน

ในกรณีสังคมเยอรมัน เราพบถึงเงื่อนไขของการสนับสนุนภาคพลเมือง ที่จะต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างเรื่องการเมืองการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง (Political Activities) กับการศึกษาพลเมือง (Civic Education) ผู้คนเป็นจำนวนมากมักถือว่าการให้การศึกษาภาคพลเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางการเมืองของพลเมือง ไม่ว่าจะเป็นการให้การศึกษาภาคพลเมืองในประเทศเยอรมนีเอง องค์กรและมูลนิธิทางการเมืองของพรรคการเมืองต่างๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการให้การศึกษาภาคพลเมืองของเยอรมัน เพราะการให้ความสนับสนุนการพัฒนาพลเมืองเพื่อ

ประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตย นอกจากนั้นความต้องการของสังคมที่ต้องรวมตัวกันก็เป็นส่วนหนึ่งในการถกเถียงกันเป็นเวทีสาธารณะเพราะเป็นการเปิดโอกาสที่ใหญ่ให้กับประชาชนให้มีโอกาสทางการศึกษาทางการเมือง มีโอกาสในการเสนอความคิดเห็นทางการเมือง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ จากองค์กรต่างๆ ทางภาคพลเมือง

ปัญหาข้อจำกัดของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนจากผู้ปกครองที่ได้รับอำนาจจากประชาชนแล้วใช้อำนาจตามอำเภอใจนั้น เราเห็นได้มากมายจากบทเรียนในต่างประเทศในกรณีของสังคมเยอรมันนั้น การเกิดขึ้นของผู้นำเผด็จการและระบอบเผด็จการทางการเมืองที่ใหญ่มากที่สุดคนหนึ่งของเยอรมันคือ การขึ้นสู่อำนาจของ ฮิตเลอร์ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นจากคนเยอรมันเอง ทำให้ผู้นำเผด็จการสามารถเข้ามาเป็นผู้ปกครองรัฐนั้น หลายคนอธิบายเรื่องนี้ว่าเป็นเพราะประชาชนคนเยอรมันไม่มีความรู้ในการออกเสียงในการแสดงความคิดเห็น แต่อันที่จริงอาจกล่าวได้ว่า โสภนาฏกรรมทางการเมืองดังกล่าวเกิดขึ้นได้ ไม่ใช่เป็นเพราะประชาชนขาดการศึกษา ไม่ได้มีความรู้ หรือไม่ได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอ แต่เป็นเพราะประชาชนไม่ได้รับการให้ความรู้ในเชิงทางคุณค่าทางการเมือง คุณค่าของความเป็นพลเมือง คุณค่าของการให้การศึกษาภาคพลเมือง โดยเฉพาะคุณค่าของชีวิตมนุษย์ คุณค่าต่อสิทธิพลเมือง ต่อเสรีภาพต่างๆ ของประชาชนในประเทศเยอรมนี

การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองนั้นจะต้องให้ความสำคัญแก่เยาวชนและประชาชน ให้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว ตั้งแต่ในระดับครอบครัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการให้การศึกษาพลเมือง ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าทางด้านศิลปะ ทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านการสร้างภาพยนตร์ หรือโดยผ่านสื่อต่าง ๆ งานเหล่านี้มีส่วนช่วยในการให้ความรู้ทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองแก่ประชาชนในประเทศเยอรมนี

ในกรณีประชาธิปไตยในเยอรมัน การถกเถียงสาธารณะเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดในการส่งเสริมการพัฒนาพลเมือง หลักสูตรทางการเมืองต่าง ๆ ได้มีการถกเถียงกันอย่างค่อนข้างจะหลากหลายและมีความแตกต่างกันอย่างมาก เบื้องหลังการพัฒนาทางการเมืองอันยาวนานของเยอรมันนั้นสะท้อนให้เห็นว่าเราไม่สามารถเริ่มต้นทุกอย่างในเวลาเดียวกันและจะต้องใช้เวลาใน

การทำงานในระยะยาว เราจะต้องมีการเชื่อมเครือข่ายซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ ให้เข้ามาอยู่ภายใต้การพัฒนาพลเมือง ดังคำกล่าวของผู้ออกตั้งมูลนิธิ FES ที่พูดว่า “ประชาธิปไตยต้องการนักประชาธิปไตย” (Democracy needs democrats) และอีกคนที่เพิ่งเสียชีวิตไปได้พูดว่า “การให้การศึกษาทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชนเพื่อทำให้ประชาธิปไตยอยู่ยั่งยืนในประเทศของเรา”

ขณะที่ในกรณีของสังคมไทยนั้น ประเด็นแรก เราอาจกล่าวได้ว่า การเมืองภาคพลเมืองนั้นสัมพันธ์กับบริบทของประวัติศาสตร์การเมืองของแต่ละสังคม โดยกรณีประชาธิปไตยไทยนั้น ผ่านมา 76 ปี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร แต่ทำไมประชาธิปไตยยังไม่สามารถหยั่งรากได้ในสังคมไทย ยังไม่มีใครมั่นใจว่าสังคมไทยจะไม่มีกรณีที่ทหารออกมาทำการรัฐประหารอีก ไม่มีใครแน่ใจว่าฝ่ายผู้มีอำนาจและผู้ถืออาวุธจะตระหนักประเด็นเรื่องประชาธิปไตยหรือไม่ ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นบริบทของสังคมไทย แต่สิ่งสำคัญที่จะต้องให้เกิดขึ้นหากต้องการให้ประชาธิปไตยหยั่งรากได้ในสังคมไทยก็คือต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่จะต้องสร้างขึ้น เจตจำนงทางการเมืองจะเน้นในเรื่องของการจัดการศึกษาทางการเมืองให้แก่พลเมือง การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย ซึ่งในที่นี้ไม่ใช่เป็นการจัดอบรมเป็นครั้งๆ ไป แต่ว่าการศึกษาการเมืองภาคพลเมืองนั้นจะต้องสร้างขึ้นโดยจะต้องมีเจตจำนงจริง ๆ

ประเด็นที่สองก็คือการสร้างโอกาสในเชิงโครงสร้างเพื่อให้อาชีพภาคพลเมืองสามารถเกิดขึ้นได้จริงในสังคมไทย เพื่อให้ประชาชนคนเล็กคนน้อยมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ดังกล่าว กลไกเชิงสถาบันของสภาพพัฒนาการเมือง สภาองค์กรชุมชนที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และได้มีการจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายนั้นจะเพียงพอหรือไม่การเคลื่อนไหวต่อสู้ของประชาชนระดับรากหญ้าในพื้นที่ต่างๆที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้จะเป็นมิติของการเมืองภาคพลเมืองหรือไม่ และจะนำไปสู่การศึกษาการเมืองภาคพลเมืองได้หรือไม่ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนการเมืองในช่วงการประชุมของเกษตรกร ของสมาชิกคนจน ของกลุ่มชาวบ้านในแต่ละพื้นที่นั้นถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาของการเมืองภาคพลเมืองหรือไม่ เพ ราะเนื้อหาของการถกเถียงในโรงเรียนการเมืองดังกล่าวเป็นไปเพื่อการตระหนักถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพและตระหนักถึงประชาธิปไตยที่ยังเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่สามได้แก่บทบาทของสื่อสาธารณะ ในแง่ของสื่อที่สำคัญของเยอรมัน คือ การถกเถียงทางสาธารณะเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดและเป็นเรื่องที่เราต้องตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญของสื่อของรัฐต่องานในเรื่องของการให้การศึกษาของการเมืองภาคพลเมืองโดยเฉพาะการพูดถึงหลักสูตรต่าง ๆ โดยเฉพาะวันนี้เรามีผู้ร่วมสัมมนาหลากหลายและมีหลักสูตรหลากหลายมาก ๆ ตั้งแต่ เด็ก สตรี คนชรา แรงงาน เกษตรกร ชาวชน ซึ่งเขาเสนอว่าประเด็นเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญและฝากทิ้งท้ายไว้ว่าประชาธิปไตยไม่ใช่หนทางที่สั้นๆ เป็นหนทางระยะยาวที่จะต้องทำต่อไป และเราไม่สามารถทำทุกเรื่องได้ในทันทีและพร้อมกัน ซึ่งอันนี้คงต้องคุยและร่วมมือกันและข้อสำคัญที่สุดต้องมีการเชื่อมเครือข่ายระหว่างกัน

ประเด็นที่สี่ได้แก่ วิธีการจัดการศึกษา ซึ่งในกรณีของประเทศเยอรมนีนั้น การจัดการศึกษาไม่ได้มีเฉพาะในระบบ แต่มันทั้งแบบในระบบและนอกระบบ และจัดโดยภาคส่วนต่างๆ ไม่ใช่เฉพาะภาครัฐเท่านั้น ปรัชญาของการให้การศึกษาที่จะต้องให้เห็นความเชื่อมโยงของทุกภาคส่วนในสังคม เช่น การให้การศึกษาสำหรับผู้พิการ และการให้การศึกษาตามภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงความเสมอภาค การให้การศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคมที่ต้องการความคุ้มครอง ขณะที่สังคมไทยจะฝากความหวังไว้กับการศึกษาในระบบ และไม่มีการเชื่อมโยงว่าการศึกษาทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกระบบ ซึ่งไม่ใช่แค่การศึกษาในโรงเรียน ไม่ใช่แค่ในมหาวิทยาลัย อาจจะเป็นทางออกในรูปแบบอื่นๆ และอาศัยความร่วมมือของสถาบันทางการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยหรือสถาบันพระปกเกล้าเพื่อสนับสนุนการศึกษาภาคพลเมืองให้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย

ประเด็นที่ห้าคือเรื่องคุณค่าที่สำคัญของประชาธิปไตยซึ่งปัญหาเรื่องคุณค่าของความเป็นพลเมืองนั้นไม่ว่าคุณมีการศึกษาจะมีความเป็นพลเมืองมากกว่าคนที่ไม่มีการศึกษา แต่คุณค่าหรือความตระหนักถึงความเป็นประชาธิปไตยและคุณค่าของความเป็นพลเมืองเพื่อสังคมประชาธิปไตยนั้นเป็นบทเรียนที่สำคัญ ในกรณีประเทศเยอรมนีนั้นมีคนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และสิ่งที่จะต้องตระหนักถึงมากที่สุดคือเรื่องของสิทธิเสรีภาพ สิทธิของพลเมือง ซึ่งจะต้องเป็นเรื่องที่ต้องจับต้องได้ โดยเฉพาะสิทธิของการมีชีวิต คือเราไม่มีสิทธิในการที่จะทำลายชีวิตผู้อื่น ในกรณีของสังคมไทยจะต้องมีคำถามว่าทำไมการฆ่าตัดตอนจึงถือเป็นเรื่องปกติ ทำไมคนหนึ่งต้องตายโดยคำสั่งของคนอีกคน กรณีการลงโทษประหารชีวิตสำหรับผู้มีอาวุธสงครามในพื้นที่สาม

จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ตรงนี้เป็นคำถามที่ว่าแล้วคุณค่าของความเป็นพลเมืองจะอยู่ตรงไหน สิทธิในการมีชีวิตนั้น รัฐมีสิทธิไปกำหนดได้อย่างไร

ประเด็นที่หกคือเรื่องการมีชนิตธรรม โดยเฉพาะโอกาสที่สังคมไทยจะยอมรับความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของแนวคิดทางการเมืองแบบต่างๆ นั้นมีหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นบทเรียนในระดับชุมชน การจัดการความขัดแย้งในระดับพื้นที่ บทเรียนจากกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือแม้กระทั่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนรักกับไม่รักทักษิณ สังคมไทยมีชนิตธรรมมีการใช้กลไกปกติเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีหรือไม่โดยไม่ต้องใช้กำลัง นอกจากนั้นยังรวมไปถึงแนวคิดเรื่องการยึดหลักอหิงสาหรือการไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ทักษะหรือมุมมองต่อการทำรัฐประหารว่าไม่ใช่การใช้ความรุนแรง ซึ่งคิดว่าการยึดหลักคุณค่าของประชาธิปไตยต้องยึดหลักอหิงสา การใช้กำลังอำนาจมาเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองก็อาจจะต้องถูกตั้งคำถามถึงคุณค่าประชาธิปไตย

ประเด็นที่เจ็ดคือการมีจิตใจสาธารณะ หรือการตระหนักถึงปัญหาของส่วนรวมนั้นมีแค่ไหนในกรณีของสังคมไทย คิดว่าถ้าเราพูดถึงการเมืองภาคพลเมือง ประเด็นเรื่องนี้ก็อาจจะจำเป็นที่เราจะต้องตระหนักถึงว่าเราจะมีอย่างไรในอนาคตแต่ก็มีคนตั้งข้อสังเกตปัญหาเรื่องนี้ว่าการมีจิตใจสาธารณะไม่ได้หมายความว่าต้องมิไปพร้อมกับการมีชนิตธรรม เราตระหนักถึงปัญหาส่วนรวม ในขณะที่เดียวกันเราก็ไม่ใช่เอาเรื่องเหล่านี้มาเป็นการกำหนดชะตากรรมตนเอง ในความหมายที่ว่าเวลาเราพูดถึงหลักการประชาธิปไตยไม่ใช่ให้มันคนมอบให้ อาจเป็นสิ่งที่เราต้องเรียนรู้ในสังคมไทย เพราะว่าเท่าที่ผ่านมาการเมืองไทยหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมีแต่คนอื่นมอบให้ การกำหนดชะตากรรมตนเองหรือพึ่งตนเองในระดับพื้นที่นั้นมีหรือไม่เพื่อรองรับการสร้างมิติของการเมืองพลเมืองในสังคมไทย

ประเด็นที่แปดคือเรื่องการสร้างพื้นที่ทางการเมือง โดยหลายคนยังมองว่าการเมืองพลเมืองไม่ใช่แค่เป็นเรื่องของการศึกษาหรือการจัดการศึกษา การให้การศึกษาไม่ว่าจะเป็นในระบบหรือนอกระบบเท่านั้น แต่ว่าจะต้องมีคุณค่าที่สำคัญคือการสร้างสิ่งที่เรียกว่าพื้นที่ทางการเมือง การเปิดพื้นที่ที่ประชาธิปไตยให้ทุกคนแสดงออกได้อย่างเต็มที่ทั้งในมติดกลไกทางสถาบันหรือบริบทของสื่อ เรื่องนี้จะเป็นประเด็นที่คิดว่าในอนาคตเราจะมีารคุยกันในรายละเอียดมากขึ้น

สำหรับการสร้างการเมืองพลเมืองนั้นจะเป็นอย่างไร เราคงมีการคุยกันว่ารูปแบบจะเป็นอย่างไร กลไกจะเป็นอย่างไร เราจะเชื่อมเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการหรือเป็นอย่างไรแค่ไหนอย่างไร

ประเด็นที่เก่า ประเด็นสุดท้ายก็คือ สังคมประชาธิปไตยต้องการคนที่เป็นนักประชาธิปไตยที่เราไม่สามารถสร้างสังคมประชาธิปไตยได้ ถ้าเราปราศจากคนที่เป็นนักประชาธิปไตย และคนที่สนับสนุนประชาธิปไตยจอมปลอมและฝึกฝืนเผด็จการ อันที่สองคือการให้การศึกษาทางการเมืองนั้น การให้การศึกษาพลเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการมีขึ้นและจะทำให้ประชาธิปไตยยั่งยืน การที่จะทำให้ประชาธิปไตยที่ยั่งยืนนั้นเราจะต้องศึกษาในเรื่องการให้การศึกษาของการเมืองภาคพลเมืองเป็นสิ่งสำคัญ

การให้ศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมนี

แนวคิดสังคมประชาธิปไตยกับการพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมนี

ปาฐกถาำนำโดยคุณอังกฤ ฟุกส์

ประธานมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท

อดีตรองประธานรัฐสภาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

แนวความคิดที่สำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมนี นั้นมาจากกรอบคิดในเรื่องประชาธิปไตยที่มีความยุติธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือเป็นแนวคิดประชาธิปไตยแบบหนึ่งที่เรารู้จักกันว่าแนวคิดแบบสังคมประชาธิปไตย (Social Democracy) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากในสังคมเยอรมัน โดยเฉพาะสำคัญต่อมูลนิธิ FES ซึ่งจะขึ้นหัดหรือยึดมั่นในค่านิยมของสังคมประชาธิปไตยมาก

ประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน ระบบประชาธิปไตยจึงต้องการคนที่มึจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย ในกรณีของประเทศเยอรมนีนั้นผู้ที่มาทำงานทางด้านประชาธิปไตยนั้นควรจะต้องเป็นผู้มีการศึกษา มีความรู้และมองเห็นความสำคัญของประชาธิปไตย แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่อาจไม่มีความรู้เท่าไรและเห็นว่าการเมืองนั้นห่างไกล ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตน หลายคนรู้สึกแปลกแยกออกจากระบบการเมือง มีปัญหาการมีส่วนร่วมทางด้านการเมืองที่ลดลง ผู้คนจำนวนมากไม่ค่อยมีการไปลงคะแนนเสียงทางการเมืองเท่าที่ควร สุดท้ายเกิดสภาพที่เรียกว่าขาดการสื่อสารกันในระบบการเมือง ประชาชนเกิดความรู้สึกเฉื่อยชาไม่อยากจะไปมีส่วนร่วมในการเมือง ดังนั้นก็จะต้องมีการปฏิรูปการเมืองในลักษณะที่สนองตอบต่อความรู้สึกของประชาชน

ในสหภาพยุโรปนั้น เรามีหลายประเทศที่เรียกว่าเป็นประเทศประชาธิปไตยเกิดใหม่ (New democracy) และมีการสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย ปัญหาที่คือเราจะสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยให้เติบโตอย่างไรในแง่นี้ประชาธิปไตยเหมือนเป็นต้นไม้ที่เราต้องพยายามรดน้ำพยายามที่จะให้มันเติบโตไม่เช่นนั้นมันก็จะ

ตายได้” ประเด็นที่สำคัญก็คือการสร้างและพัฒนาระบบการให้การศึกษาพลเมืองนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากถือเป็นวิธีการที่จะทำให้ประชาชนกลายเป็นพลเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นวิธีการที่สำคัญในการส่งผ่านค่านิยมประชาธิปไตยและทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นว่าตนมีขีดความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาททางการเมือง เชื่อมั่นในพลังของตนและเปิดโอกาสให้ประชาชน

สามารถที่จะเลือกแนวคิดการเมืองแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมได้” สิ่งเหล่านี้คือบทบาทที่สำคัญของการให้การศึกษาพลเมือง

ในเยอรมนีนั้น หลังจากระบบฮิตเลอร์ได้ล่มสลายไปนั้นคนเยอรมันมีการบอกกันว่าเราไม่ต้องการให้ระบบเผด็จการกลับมาอีก ผลกระทบและประสบการณ์ตรงจากสภาพสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ผู้คนในเยอรมนีจำนวนหนึ่งสนใจแนวคิดเรื่องสังคมประชาธิปไตยและได้มีการสร้างสถาบันต่างๆ เพื่อที่จะส่งเสริมการพัฒนาพลเมือง สนับสนุนการศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง ส่งเสริมให้ระบบการเมืองเป็นแบบพหุนิยม สนับสนุนให้พลเมืองเยอรมันมีแนวความคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ สามารถที่จะมีความคิดทางการเมือง เป็นตัวของตัวเองได้ ให้ออกทนต่อความคิดเห็นทางการเมืองของคนอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นหลักการสำคัญของการให้การศึกษาแก่พลเมือง โดยทางรัฐบาลเยอรมันเองก็ได้มีการจัดสรรเงินให้ทั้งกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตลอดจนมูลนิธิและองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

มีการยอมรับในความ
คิดเห็นที่แตกต่าง
ตลอดจนยอมรับใน
ความคิดเห็นของคน
ส่วนใหญ่โดยยังให้
ความสำคัญแก่ความ
คิดเห็นของคนส่วน
น้อยด้วย

ในกรณีของเยอรมนีนั้น มูลนิธิทางการเมืองต่างๆ มีฐานะเป็นเอกเทศ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคการเมืองและมีการดำเนินงานแบบโปร่งใส มีความรับผิดชอบมูลนิธิทางการเมืองต่างๆเหล่านี้ได้มีบทบาทในการสร้างวัฒนธรรมการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการให้ความเคารพในความคิดเห็นอื่นๆ ไม่ทะเลาะกันอย่างรุนแรงมีการยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างตลอดจนยอมรับในความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่โดยยังให้ความสำคัญแก่ความคิดเห็นของคนส่วนน้อยด้วยซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นหลักสำคัญของประชาธิปไตย

ในการทำงานของมูลนิธิ FES นั้นมีการจัดโครงการต่างๆเพื่อพัฒนาการเมืองพลเมืองและส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง ทั้งภายในประเทศเยอรมนีและใน

ประเทศอื่นๆด้วย เรามีการให้รางวัลนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน (Human Rights Award) แก่ผู้ที่ทำงานทางด้านสิทธิมนุษยชน แต่ถึงกระนั้นไม่ได้หมายความว่ารูปแบบประชาธิปไตยแบบเยอรมันนั้นจะดีที่สุดแต่ละประเทศจะต้องหาตัวแบบประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับสังคมของตนเอง โดยอาจจะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนแผนการพัฒนาพลเมืองในแต่ละพื้นที่ที่รองรับแนวคิดเรื่องการทำงานเพื่อสันติภาพ เพื่อสิทธิแรงงาน สิทธิผู้หญิง และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆในสังคมเพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสังคมไทยต่อไปในอนาคต

บทบาทและโครงสร้างของการจัดการพัฒนาพลเมืองในประเทศเยอรมนี

โรนฮาร์ด ไวล์

ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางการเมือง มูลนิธิ เอฟอีเอส
แปลและเรียบเรียงโดย เจษฎา ชูชัยหนู

บทความนี้นำเสนอเรื่องระบบการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยมีประเด็นสำคัญทั้งหมด 5 หัวข้อด้วยกัน คือ

1. การให้การศึกษาทางการเมืองควรมีบทบาททางการเมืองได้อย่างไรบ้างและการให้การศึกษาทางการเมืองนี้มีหน้าที่ต่อสังคมอย่างไร
2. การจัดการเกี่ยวกับระบบการให้การศึกษาทางการเมืองในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในรูปแบบสถาบันต่างๆเป็นอย่างไรบ้าง
3. หลักการอันไหนบ้าง ที่นำมาเป็นแบบแผนและวิธีการศึกษา
4. มีการแบ่งหน้าที่ อย่างไรบ้าง ระหว่าง ผู้เรียน และผู้สอน (ผู้เรียน = ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการให้การศึกษาทางการเมือง , ผู้สอน = ผู้ให้การศึกษาทางการเมือง)
5. เราจะประเมินผลลัพธ์เกี่ยวกับงานการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองอย่างไร

ความเป็นมา หน้าที่รับผิดชอบ นิยาม และเป้าหมาย

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง มีอายุยาวนานพอๆกับการกำเนิดของมนุษยชาติ ทุกๆ สังคมมีการตั้งคำถามขึ้นมาว่า จะมีวิธีการอันใดบ้าง เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดตั้งกฎระเบียบต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม หากจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว คงจะต้องย้อนหลังตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ที่ผ่านมา ณ ช่วงเวลานั้นได้กำเนิดกระแสกลุ่มคนรักการอ่านขึ้น ยุคแสงสว่างทางปัญญาแห่งยุโรปได้ถือกำเนิดขึ้นในช่วงเวลานั้นเอง กระแสดังกล่าวส่งผลกระทบให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับโครงสร้างทางสังคมระบบศักดินา ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 19 ชนชั้นแรงงานได้รวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อต่อต้านการถูกกดขี่ข่มเหง และการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้นำไปสู่การก่อตั้งสมาคมการศึกษาเพื่อกรรมกรขึ้น โดยมีความคิดขั้นพื้นฐานที่ว่า “ความรู้คืออำนาจ” รูปแบบองค์กรเอกชนที่ไม่เป็นทางการดังกล่าวยังสามารถชี้ให้เห็นว่า การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองยังสามารถปลดปล่อยอิสรภาพทางความคิดให้แก่ชนชั้นแรงงานได้เป็นอย่างดี

ในช่วงระยะเวลาของจักรวรรดิเยอรมันมีการถือปฏิบัติที่เรียกว่า “การให้การอบรมสั่งสอนทางการเมืองแก่พลเมือง” ซึ่งในที่นี้พวกเราหมายถึง การอบรมสั่งสอนมิใช่การให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน การถือปฏิบัติดังกล่าว เป็นการให้การอบรมสั่งสอนแก่ชนชั้นที่ถูกปกครองให้รู้จักวิธีการปฏิบัติตนต่อชนชั้นที่สูงกว่า ในยุคของนาซีการให้การอบรมสั่งสอนทางการเมืองแก่พลเมือง ได้ถูกนำไปใช้ให้ผู้ถูกปกครองมีทัศนคติการเมืองโลกแบบนาซี ต่อมาสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี(เยอรมันตะวันออก) ได้สร้างกฎหมายด้านการศึกษาเพื่อชักนำทางความคิดแบบโลกทัศน์ในลัทธิคอมมิวนิสต์ ในส่วนของประเทศพันธมิตรผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการสร้างแผนการศึกษาแบบ “Re - Education” มีเป้าหมายเพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยอีกครั้ง ในเยอรมนี โดยการเปลี่ยนแปลงการอบรมสั่งสอนในอีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือชนชั้นปกครองจะต้องสามารถบอกได้ว่า ผู้ปกครองได้อำนาจดังกล่าวมาด้วยวิธีใด และผู้ปกครองมีหน้าที่อะไร

จากประวัติศาสตร์ด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองในเยอรมนี พวกเราพบว่าผู้เรียนเปรียบเสมือนผู้รับฟังเพียงฝ่ายเดียว ส่วนผู้สอนเปรียบเสมือนผู้ให้ความรู้ ความกระจ่างแจ้งต่อผู้เรียนทุกๆ คนและนี่ก็คือภาพโดยรวมเมื่อเรามองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์การให้การศึกษาทางการเมืองในเยอรมนี

แต่ความเข้าใจในยุคปัจจุบัน เกี่ยวกับงานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนั้นเกิดจากประสบการณ์ด้านรัฐศาสตร์และศรัทธาของประชาชน ที่ต้องการสร้างระบบความเท่าเทียมกัน ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ดังหลักการ 3 ข้อต่อไปนี้

หลักการการบรรลุนิติภาวะทางความคิด ซึ่งหมายถึงผู้เรียนมีความสามารถในการแยกแยะความขัดแย้งต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุดสำหรับเป้าหมายการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองคือความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์

หลักการการกำหนดทิศทางการให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจได้ว่าการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนั้น ไม่สามารถมีค่าความเป็นกลางได้ ผู้เรียนจะต้องมีความเชื่อมั่นในการต่อรองทางด้านการเมืองโดยยึดถือหลักคุณธรรม

หลักการผู้มีส่วนร่วมในเชิงระบอบประชาธิปไตยหมายความว่าระบอบประชาธิปไตยจะยังคงยืนหยัดอยู่ได้จากการกำหนดเงื่อนไข แต่เงื่อนไขดังกล่าวไม่สามารถสร้างขึ้นมาจากได้ด้วย

พลเมืองจะต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังต่อการขับเคลื่อนสังคมซึ่งการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองจะเป็นตัวทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว

เหตุนี้ผู้มีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งรวมไปถึงภาครัฐและสังคม ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นชี้ให้เห็นความต้องการทางสังคมและความต้องการทางภาครัฐ พลเมืองจะต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจังต่อการขับเคลื่อนสังคม ซึ่งการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองจะเป็นตัวทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว

ดังนั้นเราสามารถแบ่งความชอบธรรมต่อการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง ออกเป็นหัวข้อสำคัญ ๆ ได้ 3 หัวข้อดังนี้

- ก. บุรณาการ: ระบอบประชาธิปไตย ต้องการเสียงสนับสนุนจากภาคประชาชนเป็นอย่างยิ่งและประชาธิปไตยจะต้องมีการจัดทิศทางให้มีความสำคัญต่อเสียงข้างน้อยด้วย และนี่คือบรรทัดฐานของรัฐธรรมนูญในความเข้าใจของชาวเยอรมัน
- ข. การมีส่วนร่วม: ประชาธิปไตย ต้องการพลเมืองที่มีความสามารถและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีวิจารณญาณ และกล้าวิพากษ์วิจารณ์ ถ้ามีแค่ความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียวคงจะไม่เพียงพอ ในยุคของข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนดังเช่นปัจจุบันนี้ การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จในรูปแบบใดๆ นั้น ต้องมาจากความรู้ความสามารถทางด้านรัฐศาสตร์เท่านั้น
- ค. พหุนิยม : (สังคมที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติวัฒนธรรม) กลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะต้องสามารถปกป้อง และหาเสียงสนับสนุนให้จุดยืนของตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยจึงไม่ใช่แค่เสียงสนับสนุนข้างมาก หรือเสียงสนับสนุนข้างน้อยเท่านั้น แต่ประชาธิปไตย ยังคงประกอบด้วยความขัดแย้งทางสังคมด้วย เช่น ข้อพิพาทเกี่ยวกับเป้าหมายทางสังคมที่แตกต่างกันจึงเป็นเหตุผลให้เกิดความหลากหลายทางความคิดขั้นพื้นฐาน หรือความแตกต่างทางจริยธรรมจึงเป็นเหตุผลให้เราต้องเข้าใจความคิดแบบพหุนิยม ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการให้เหตุผล เพื่อสร้างความถูกต้องชอบธรรมแก่กิจกรรมด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง

ประชาธิปไตยต้องการพลเมืองที่มีความสามารถและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีวิจารณญาณและกล้าวิพากษ์วิจารณ์ ถ้ามีแค่ความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียวคงจะไม่เพียงพอ

ในช่วงยุค 70 มีการสนทนากันอย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับกระบวนการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง ข้อตกลง“Beutelsbacher Konsens” (บอยเท่นส์บัค เป็นเมืองขนาดเล็กเมืองหนึ่งในรัฐบาเดิน-เวือร์ทเท็มแบร์กและเป็นสถานที่จัดการประชุม) ได้ถูกเรียบเรียงขึ้นในการประชุม

ร่วมกันระหว่างสถาบันและผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา
ทางการเมืองแก่พลเมือง

ข้อตกลงของสถาบันและผู้เชี่ยวชาญ ต่าง ๆ เหล่านั้นโดยมีหลักการพื้นฐาน 3
ข้อดังนี้

- ก. ห้ามไม่ให้ผู้สอนชักนำ หรือใช้กระบวนการทางค่านิยมวิชาการในการชี้แนะ
ให้ผู้เรียนเห็นหรือเข้าใจ กระบวนการของรัฐธรรมนูญเพียงด้านหนึ่งด้านใด
ว่าถูกต้องที่สุด
- ข. ผู้สอนต้องนำเสนอข้อพิพาท ข้อขัดแย้งด้านจุดยืนต่างๆ ทางค่านิยมวิชาการ
ทางด้านการเมืองตามสภาพที่เป็น หมายความว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งทาง
วิชาการหรือเกิดหัวข้อทางการเมืองที่เป็นที่ถกเถียงกัน ก็ไม่อนุญาตให้ผู้
สอนชี้นำทางความคิด หรือการหาคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ใน
กรณีนี้การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง จึงเปรียบเสมือนผู้รับผิดชอบ
ในการแสดงจุดยืนต่างๆ ที่แตกต่างกันออกมาให้เห็น
- ค. ผู้เรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์ความสนใจของตนเองต่อสถานการณ์ทาง
การเมืองได้นอกจากเพื่อความเข้าใจพื้นฐานแล้ว ไม่อนุญาตให้องค์กร หรือ
สถาบันต่างๆ ชี้นำทางความคิดของบุคคลนั้นๆ ความเชื่อความศรัทธาต่อ
สถาบันหรือองค์กรทางการเมืองใดๆ จะต้องเกิดขึ้นจากวิจารณญาณ
ของตัวบุคคลนั้นๆ และบทบาทของแต่ละคนด้วยชน ในฐานะลูกจ้าง,
พลเมือง ฯลฯ

“การให้การศึกษา
ทางการเมืองแก่
พลเมือง คือ การ
วางแผน การจัด
การต่างๆ ที่ต่อ
เนื่องเพื่อผลสำเร็จ
ทางมาตรการทาง
ด้านการศึกษา
เพื่อยัง ผลให้ทั้ง
เยาวชนและผู้ใหญ่
เห็นถึงความจำเป็น
ของการมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมทาง
ด้านการเมือง
และสังคม”

หลักการต่างๆ ทั้ง 3 นี้ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในทุกๆ สถาบันของสหพันธ์
สาธารณรัฐเยอรมนีและหลักการดังกล่าวก็ยังเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับให้นำไป
เป็นหลักการปฏิบัติจัดเป็นกระบวนการศึกษาโดยการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐ
การให้นิยามเกี่ยวกับ “การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง” มีมากมายนัก แต่ในที่นี้
กระผมจะขอให้นิยามเป็นขอบเขตกว้างๆ ซึ่งเป็นนิยามที่ได้รับการยอมรับจาก สถาบันต่างๆ
มากมายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี “การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองในความ
หมายสั้นๆ คือ การวางแผน (ไม่รวมส่วนที่ไม่เป็นทางการ) การจัดการต่างๆ ที่ต่อเนื่องและมี
จุดมุ่งหมาย ให้ได้มาซึ่งผลสำเร็จทางมาตรการทางด้านการศึกษา เพื่อยังผลให้ทั้งเยาวชน
และผู้ใหญ่เห็นถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านการเมืองและสังคม”
ที่สำคัญคือเราต้องการพูดถึงการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองจากระดับองค์กรซึ่งจะ
ต่างกับแบบไม่เป็นทางการที่สามารถจัดได้ทั่วไปโดยไม่ต้องมีกรอบทางองค์กร

จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดสำหรับการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองในเยอรมนี คือ การสนับสนุนให้พลเมืองมีความตระหนักทางประชาธิปไตย การสร้างแรงจูงใจและความสามารถแก่พลเมืองให้พลเมืองเหล่านั้นสามารถวิพากษ์วิจารณ์ และรวมไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังได้ แน่นอนจากประสบการณ์ การปกครองภายใต้เผด็จการจาก ลัทธินาซีและเผด็จการลัทธิคอมมิวนิสต์ในเยอรมนีตะวันออก เป็นหน้าประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่ง ที่ทำให้พวกเราทุกคนระลึกอยู่เสมอว่า การเข้าใจในแนวความคิดของผู้อื่นและพหุนิยมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยของเรา

โครงสร้างของระบบ: เอกลักษณะและส่วนประกอบ

การจัดโครงสร้างระบบการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองเป็นอย่างไร มีใครเป็นผู้เกี่ยวข้องบ้าง มีเอกลักษณะและส่วนประกอบใดที่ประกอบกันขึ้นเป็นระบบ?

เราสามารถแบ่งความสำคัญออกได้เป็น 3 เสาหลักด้วยกัน

ก. การสร้างประเทศแบบสหพันธรัฐ

ข. สมาพันธ

ค. และกลุ่มผู้มีบทบาทที่สำคัญคือ ภาคเอกชน และในที่ยังรวมถึงหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นกล่าวคือคณะผู้แทนจากภาครัฐไปสู่ส่วนล่างเช่น ชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการขั้นพื้นฐานผ่าน Volkshochschule (โพล์ชโชค ชูล์เลมมหาวิทยาลัยเปิดสำหรับประชาชน) โรงเรียนนอกระบบที่มีความสำคัญ กับกิจกรรมการศึกษาในระดับท้องถิ่น

เสาหลักทั้ง 3 เสานี้ เปรียบเสมือนความรู้ขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง ซึ่งเป็นวิชาหลักที่บรรจุลงไปในระบบการศึกษา การศึกษาด้านนี้ก็เปรียบเสมือนกับวิชาอื่นๆ ทั่วไป กล่าวคือความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์มีความสำคัญเช่นเดียวกับความรู้ด้านสุขศึกษา ครอบครัวยศึกษา ศิลปศึกษา ฯลฯ ภาครัฐเป็นผู้รับภาระหน้าที่ตรงนี้โดยตรงสำหรับงานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนั้น Bundeszentral für politische Bildung (บุนเดสเซนทรัล เพื่อ โพลิติสเซ/ บิลดุง/ ศูนย์การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองแห่งสหพันธรัฐ) เป็นผู้รับผิดชอบและให้การสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ

สำหรับในส่วนของ กฎหมายด้านการศึกษาของการศึกษานอกระบบ (ระบบการศึกษานอกเหนือจากภาคบังคับและระดับอุดมศึกษา) เป็นหน้าที่หลักของรัฐทั้ง 16 รัฐ ที่จะมีหน้าที่ออกเป็นกฎระเบียบ หรือกฎหมาย รวมไปถึงการช่วยเหลือสนับสนุนด้านการเงิน และส่ง

ค. ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการแบ่งแยกความเข้าใจกันระหว่างงานด้านการศึกษากับกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมือง กิจกรรมเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองต่างๆ เป็นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะสามารถเข้าร่วมการเคลื่อนไหวนั้นๆ

เราจะต้องแยกให้เห็นชัดเจนว่าจะไร้โครงการด้านการเมือง และอะไรคืองานด้าน การศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐ และการเคลื่อนไหวดังกล่าวก็มีได้บรรจุอยู่ในมาตรการการศึกษาเช่นกัน

โครงสร้างสถาบัน

ความแตกต่างกันระหว่างโครงสร้างของแต่ละสถาบัน เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เข้ากิจกรรมต่างๆ ทั่วไป เข้าร่วมกิจกรรมได้เราเรียกว่าโครงสร้างสถาบันแบบ “เปิด” และการเปิดโอกาสให้เฉพาะกลุ่มเราเรียกโครงสร้างแบบนี้ว่าแบบ “ปิด” แต่สิ่งที่สำคัญที่นำมาพิจารณา คือ กลุ่มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกัน

นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมที่เปิดให้เฉพาะกลุ่มเข้าร่วมเท่านั้น เช่น กิจกรรมทางด้านทหาร สมาคมผู้ให้แรงงาน สมาคมผู้ประกอบการ เป็นต้น Bundeszentrale für politische Bildung เป็นองค์กรที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย ผู้นำขององค์กรจะถูกตรวจสอบจากรัฐสภา กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้ตรวจสอบผลงานต่าง ๆ ของ Bundeszentrale für politische Bildung เพื่อสร้างความสมดุลให้กับองค์กร การประชุมเพื่อหารือ การพัฒนาระบบการให้การเรียนรู้อาจเกิดขึ้นโดยการส่งตัวแทนเข้าร่วมการประชุมจาก “สมาพันธ์การให้การศึกษามหาวิทยาลัยแก่พลเมือง” เพื่อพบปะพูดคุยกันถึงเรื่องของการปฏิบัติงาน และแนวนโยบายการพัฒนาการ นอกจากนี้ยังแสดงผลงานต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุนจากตัวแทนองค์กรภาครัฐ รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญ สื่อมวลชน และประชาชนในสาขาต่างๆ ด้วย

องค์กรที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่ง สำหรับการให้การศึกษามหาวิทยาลัยแก่พลเมืองคือ มูลนิธิการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเปิดโอกาสให้สามารถก่อตั้งมูลนิธิต่าง ๆ เพื่อเป็นองค์กรที่ทำงานด้านการให้การศึกษามหาวิทยาลัยแก่พลเมืองในรูปแบบต่างๆ ได้ โดยได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐส่วนหนึ่ง อาทิเช่น “Friedrich-Ebert-Stiftung” (มูลนิธิฟรีดริช เอเบิร์ต) มูลนิธิจะต้องดำเนินการอย่างเปิดเผย เป็นธรรม และไม่อนุญาตให้มูลนิธิชักนำความคิดผู้เรียนด้วยวิธีต่างๆ ไม่อนุญาตให้ใช้วิธีการใดๆ ในการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างผลประโยชน์ให้พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง และนอกจากนั้นยังไม่อนุญาตให้มูลนิธิจัดกิจกรรมทางด้านวิชาการใดๆ เพื่อยังผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใด การจัดกิจกรรมการให้การศึกษามหาวิทยาลัยแก่พลเมืองของมูลนิธินั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงคุณค่าและหลักการทางรัฐศาสตร์ แต่การปฏิบัติงานของมูลนิธินั้น ยังคงสามารถยึดอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมือง ที่ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดได้ แต่ต้อง

ปราศจากอิทธิพลครอบงำจากพรรคอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่มีผลประโยชน์แก่พรรคการเมืองใดๆ ช่วงการเลือกตั้ง

หลักการ การเรียน การสอน

หลักการเรียนการสอน แบบแผน และวิธีการเรียนการสอนใดที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 8 หัวข้อ ในทุกๆ หลักการเหล่านั้นสิ่งแรกที่ต้องพิจารณาคือ สิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างผู้สอน และผู้เรียน ทั้งสองฝ่ายสามารถสนทนากันได้อย่างเสมอภาค ผู้สอนเปรียบเสมือนพิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการเท่านั้น งานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองอาจจะเชิญผู้เชี่ยวชาญจากสาขารัฐศาสตร์มาร่วมด้วยก็ได้

1. ผู้ดำเนินรายการ (ผู้สอน) จะต้องรู้จักถึงความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม (ผู้เรียน) ว่าพวกเขาเหล่านั้นมีความสนใจในเรื่องใดบ้าง ผู้ดำเนินรายการที่ดีจะต้องทราบอยู่เสมอว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียนนั้นๆ มีความสนใจเรื่องใดเป็นพิเศษ โดยการเป็นผู้ฟังที่ดี และจัดประมวลความสนใจ และปัญหาจากหัวข้อเรื่องดังกล่าวจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม
2. การจัดประมวลผล ความสนใจ จะต้องสร้างความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกๆ คน ให้ทราบว่า ความสนใจ หรือ คำถามบางอย่างจะถูกนำขึ้นมาพูดคุยกัน เพื่อสร้างความชัดเจนให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รู้ว่า ความหลากหลายทางความคิดของพวกเขาจะถูกนำมาสนทนาคือ
3. การสอนโดยการอ้างอิงจากตัวอย่างที่หลากหลายตัวอย่างแต่ละตัวที่นำมาเป็นแบบแผนการเรียนการสอนจะถูกการวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจด้านรัฐศาสตร์ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
4. การค้นหาปัญหา ว่ามีปัญหอะไรบ้าง
5. หลักการ การเรียนการสอนที่สำคัญอีกข้อหนึ่งคือ การสร้างความเข้าใจว่า ความขัดแย้งก็เป็นส่วนหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย หลักการหนึ่งที่นิยมใช้ในกระบวนการศึกษา คือ การสร้างหัวข้อการสนทนา พร้อมกับเหตุผลที่สนับสนุน และเหตุผลต่อต้าน ต่อหัวข้อสนทนานั้นๆ
6. การสร้างสถานการณ์ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (ผู้เรียน) ได้มีส่วนร่วมแสดงออกในชั้นเรียน โดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น การใช้ดนตรี การแสดง ทีวีวิดีโอ การวางแผนกิจกรรม ต่าง ๆ โดยสอดแทรกใจความด้านรัฐศาสตร์เข้าไป ก็เป็น

เพื่อสร้างความ
ชัดเจนให้แก่ผู้
เข้าร่วมกิจกรรม
ได้ว่า ความ
หลากหลาย
ทางความคิด
ของพวกเขาจะ
ถูกนำมาสนทนา
ด้วย

อีกวิธีหนึ่งที่นิยมปฏิบัติกันมาก

7. การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ในมีส่วนร่วมช่วยอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาใจความสำคัญและระบบโครงสร้างต่างๆ แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม
8. การคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยายามหาจุดสนใจพิเศษในขอบเขตทางรัฐศาสตร์ที่มีในเทศาณึงและชาย อะไรคือเงื่อนไขและความสนใจของงานด้านการศึกษา และหากกลยุทธ์การเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละเทศ

รูปแบบของงาน กลยุทธ์ ตัวอย่างวิธีการปฏิบัติ

ศึกษาได้จากตัวอย่างของหลักการการปฏิบัติงานของ “มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท” ในประเด็นที่ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ทางปฏิบัติได้บ้างในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้เกิดการพัฒนาด้านนวัตกรรมทางการศึกษาขึ้นมาใหม่ Ideenwerkstatt (อิดีน แวร์ก สตัทท์) หรือระบบคลังสมอง กล่าวคือ ไม่มีพฤติกรรมการสอนของครูแบบเก่าอีกต่อไป พฤติกรรมของครูแบบเก่าคือพฤติกรรมการบรรยายหน้าชั้นเรียนให้เด็กนักเรียนได้รับรู้รับฟังเพียงฝ่ายเดียว แต่ด้านนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบใหม่คือ ครูเปรียบเสมือนผู้ดำเนินรายการที่คอยควบคุมบรรยากาศในชั้นเรียนให้แก่นักเรียนในห้องเรียนเท่านั้น จากผลงานที่ผ่านมาเรารู้สึกได้ถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากกลยุทธ์ดังกล่าว คือการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาของท้องถิ่นของพวกเขา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา

ครูเปรียบเสมือนผู้ดำเนินรายการที่คอยควบคุมบรรยากาศในชั้นเรียนให้แก่นักเรียนในห้องเรียนเท่านั้น

ตัวอย่างต่อไป คือการนั่งเป็นวงกลม ผู้เชี่ยวชาญจะนั่งอยู่กลางวงและเป็นผู้สนทนา ส่วนนักเรียนจะนั่งล้อมเป็นวงกลม ผู้ใดต้องการพูดหรือเสนอแนะความคิดใดๆ จะต้องเข้ามาในกลางวง ทุกหลักการพื้นฐานคือ การสร้างกลยุทธ์ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นักเรียน) ได้แสดงออกถึงความคิด การสร้างระดับความเท่าเทียมทางโอกาส รวมไปถึงความการกระตุ้นความรู้สึกลึกซึ้งจะเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ และไม่สร้างความน่าเบื่อหน่ายให้กับกิจกรรมด้านการเรียนการสอน ดังเช่นแต่ก่อน

ผลลัพธ์โดยภาพรวม

ผลลัพธ์โดยภาพรวมของการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เนื่องจากสังคมเยอรมัน เป็นพหุสังคมกล่าวคือ มีความหลากหลายทางโครงสร้างทางด้านรัฐศาสตร์ แต่ในปัจจุบันมีการรวมตัวทางด้านการเมืองอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดแรงสนับสนุนทางด้านการเงินจากภาครัฐในส่วนงานการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง เครื่องมือตัวดังกล่าวนี้เองส่งผลให้ด้านสังคมมีการพัฒนาที่ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันเราก็ต้องยอมรับว่า งานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองที่พวกเราทำอยู่ ปฏิบัติอยู่นั้น ก็ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทุก ๆ คนในสังคมได้ นโยบายดังกล่าวยังคงสามารถเข้าถึงเฉพาะ กลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาสูงเท่านั้น แต่กลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาน้อยเรายังเข้าถึงได้ยาก ปัจจุบันสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่มีชาวต่างชาติอาศัยอยู่จำนวนมาก ทำให้นโยบายการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองยังเข้าถึงกลุ่มคนดังกล่าวได้น้อยมากลงไปอีกระดับหนึ่ง

การประเมินผลพอจะตั้งคำถามได้ว่า งานที่เราทำอยู่ปฏิบัติอยู่นี้ ควรจะเดินไปในทิศทางใดบ้าง จากประสบการณ์ หลังจากการรวมชาติขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เรามั่นใจในการทำงานของเราไปยังระดับภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้น เราได้ยกเลิกระบบโครงสร้างแบบ Internatsstrukturen (อินเตอร์นาท สตรุกทัวเร็น = ระบบโรงเรียนประจำ) เราหันมาใช้ระบบตรงกันข้ามกล่าวคือ ภาครัฐเข้าไปให้โอกาสทางการศึกษา แก่ประชาชนถึงท้องถิ่นของพวกเขาที่ที่พวกเขาอาศัยและประกอบอาชีพ

เงื่อนไขของการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนจากภาครัฐ คือการจัดการระบอบอย่างมีคุณภาพ คำถามใหม่ๆ เช่น โลกภิวัตน์ การขยายตัวของสหภาพยุโรป และรวมไปถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคม ก็เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดการ เพื่อสร้างแผนงานต่างๆ อันจะเป็นสิ่งที่ได้การยอมรับจากผู้คนโดยทั่วไป สุดท้ายนี้พอจะสรุปงานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองได้ว่า หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 การสร้างสังคมแบบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง หลังจากการรวมชาติเข้าด้วยกันอีกครั้งหนึ่ง จะต้องมีการบูรณาการสร้างความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตย และการสร้างความเข้าใจถึงระบบเผด็จการให้แก่ประชาชน ที่เคยอาศัยอยู่ทางฝั่งเยอรมันตะวันออก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยาว กระผมเชื่อมั่นว่า การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองเป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญ ที่จะช่วยสร้างให้ประชาชนร่วมกันขับเคลื่อนวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้ยังคงอยู่ต่อไป

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง เป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญ ที่จะช่วยสร้างให้ประชาชนร่วมกันขับเคลื่อนวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้ยังคงอยู่ต่อไป

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเรือน นอกระบบโรงเรียน คือส่วนประกอบชิ้นสำคัญของวัฒนธรรมประชาธิปไตย

มติการประชุมของ

“สมาคมคณะกรรมการทำงานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง”

เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1997 ณ กรุงบอนน์

ตีพิมพ์ในหนังสือ “Politische Bildung” (โพลิติสเช์ บินดุง) ฉบับที่ 2 ปี ค.ศ. 1998

แปลและเรียบเรียงโดย เจษฎา ชั่วชูหนู

คำอธิบายจากคณะกรรมการทำงานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง

วัฒนธรรมประชาธิปไตยต้องอาศัยความพร้อมในหลายๆ ด้านของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ ทางสังคม และยังรวมไปถึงการรับผิดชอบต่อปัญหานั้นๆ ร่วมกันด้วย ความพร้อมดังกล่าวเหล่านี้จะสร้างขึ้นมาก็ได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมมีสิทธิเท่าเทียมกัน เพื่อการเรียนรู้ เพื่อการแลกเปลี่ยนทางความคิด การแลกเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมซึ่งกันและกัน การพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ สามารถพัฒนาได้จากกิจกรรมการฝึกปฏิบัติขนาดเล็กจนถึงกิจกรรมขนาดใหญ่ แตกต่างกันไป เช่น การเปิดโอกาสให้มีการกิจกรรมการสนทนา และแลกเปลี่ยนทางความคิด การแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน โดยยึดหลักความต้องการพื้นฐานหรือความสนใจขั้นพื้นฐานของตัวบุคคลนั้น ๆ เป็นที่ตั้ง แต่ความสนใจดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยพื้นฐานแห่งคุณธรรม การสร้างให้พลเมืองรู้ว่าตัวเองมีสิทธิทางการเมือง หรือมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างไรบ้าง ก็เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่สามารถพัฒนาสิทธิความเท่าเทียมกันทางสังคมได้ดี แต่คำว่าสิทธิความเท่าเทียมกันทางสังคมนี้หมายถึง ความพร้อมในการยอมรับฟังปัญหา ความขัดแย้งทางสังคม หรือความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลอื่นด้วยเช่นกัน เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาทางสังคมร่วมกัน

การสร้างระบบการเรียนรู้แบบปัจเจกบุคคล คือ การสร้างให้บุคคลๆ นั้น ได้ตระหนักถึงความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเอง การสร้างระบบการเรียนรู้ดังกล่าวจะสามารถประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อ การเปิดโอกาสให้ประชาชนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ มีกระบวนการเรียนรู้ทางด้านการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึงการสร้างกระบวนการให้การศึกษาทางการเมืองแก่การเปลี่ยนแปลงพลเมืองนอกระบบการศึกษาในโรงเรียนด้วย ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องให้การสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้ การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองถือเป็นภาพรวมของขอบเขตระบบการศึกษาแบบต่อเนื่อง

โครงสร้างทางสังคม คือความท้าทายของงานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไม่มีวันหยุดนิ่ง เป็นปัญหาของระบอบประชาธิปไตยในอนาคต ต่อความศรัทธาเชื่อมั่นจากประชาชน นอกจากนั้นผลกระทบจากยุคโลกาภิวัตน์ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อตลาดแรงงาน และโครงสร้างทางสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนี้เกิดขึ้นกับโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตย และโครงสร้างทางสังคมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเช่นเดียวกัน ความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชนโดยทั่วไป ต่อการแก้ปัญหามหาการเมืองและเศรษฐกิจจากระบบการประชาธิปไตยได้เริ่มลดน้อยลง ซึ่งส่งผลไปยังความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชน ต่อตัวระบอบประชาธิปไตยลดหลั่นไปตามลำดับด้วยการรวมชาติเยอรมันเข้าด้วยกันนั้น ยังคงถูกสนทนากันอย่างกว้างขวางจาก นักการเมือง นักเศรษฐศาสตร์ และกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ต่างๆ

นอกจากนั้นการรวมตัวของประเทศต่างๆ ในสหภาพยุโรป ก็ยังเป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่ถูกหยิบยกมาสนทนากันอย่างต่อเนื่อง ถึงเสถียรภาพความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจ และเสถียรภาพทางการเมือง การสนทนาในหัวข้อดังกล่าวเหล่านี้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องคำนึงถึงความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรม และเปิดใจกว้างยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่างจากประชาชนในสังคมอื่นๆ ด้วย

จากพฤติกรรมและเหตุการณ์เหล่านี้ พอจะชี้ให้เห็นได้ว่า สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแบบปัจเจกบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมโดยรวมเป็นอย่างสูง (ระบบสังคมปัจเจกบุคคลคือ ระบบสังคมที่คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัวหรือ กลุ่มตัวเองเป็นหลัก) ระบบสังคมแบบบูรณาการค่อยๆ ลดความสำคัญลงไป พฤติกรรมของประชาชนในยุคปัจจุบันนี้ ด้านหนึ่งคือการสร้างความชอบธรรมให้แก่ตัวเองมากขึ้น แต่ส่วนอีกด้านหนึ่งคือพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสมัยใหม่

สังคมปัจจุบัน มีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งหมายความว่า สังคมปัจจุบันมีปัจจัยมากมายหลายประการ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากขึ้น ระบบสื่อสารมวลชนอันทันสมัยเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่ง ที่สามารถสร้างกระแสพฤติกรรมต่อผู้คนในสังคมปัจจุบันได้ดี สังคมปัจเจกบุคคลนี้ส่งผลกระทบต่อโลกทัศน์ ปรัชญา และความถูกต้องทางศาสนา ทำให้สังคมไม่สามารถหาทางออกจากปัญหาต่างๆ ได้

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง คือการจัดการกับพฤติกรรมทางความคิดของพลเมือง ให้พลเมืองสามารถหาหนทางแก้ไขปัญหาทางการเมืองในยุคของสังคมที่มีความซับซ้อนเช่นนี้ได้ การให้การศึกษาดังกล่าวแก่พลเมืองนอกระบบการศึกษาในโรงเรียนนั้น จะต้องสร้างให้พลเมืองสามารถสนทนาสื่อสาร แสดงความต้องการของตัวเองได้อย่างชัดเจน และนี่คือการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้คงอยู่ต่อไป

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองในระบบโรงเรียน คือการเรียนรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับโครงสร้างของอำนาจภาครัฐ ส่วนการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนอกระบบโรงเรียนนั้น คือการสร้างการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับอริสภาพทางความคิดด้านการเมือง การศึกษาในลักษณะนี้ คือการสร้างให้พลเมืองมีความคิดเห็นทางการเมือง ต่อระบบการเมือง ในระดับที่แตกต่างกันไป การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มอิทธิพลต่างๆ เช่น สมาพันธ์ สหภาพแรงงาน ศาสนาและพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติรวมไปถึงการศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของพลเมืองที่แตกต่างกันไปตามสถานภาพต่าง ๆ

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง คือการสร้างให้พลเมืองสามารถอธิบายความต้องการของกลุ่มตัวเองได้ ภาครัฐมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดโอกาสให้พลเมืองของตน สามารถสร้างกลุ่มของตนเองได้ และยังรวมไปถึงการสนับสนุนให้พลเมืองได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ควบคู่ไปด้วย

บุนเดส และ ลานเดส เซ็นทราล เพื่อ โพลิติกเช์ บิลด์ุง (คือ องค์การระดับชาติ และ ระดับรัฐที่ดูแลงานทางการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง) คือองค์กรที่ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านเทคนิคการเรียนการสอน เช่น การวางแผน และการพัฒนาการศึกษา การสนับสนุนอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสารการเรียนการสอนต่างๆ เป็นต้น

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเรือนและการตลาด

หน้าที่หลักของการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนอกระบบโรงเรียน คือการสร้างแรงกระตุ้นและความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย งานดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนหน้าที่หลัก ที่ต้องสร้างให้พลเมืองถือปฏิบัติร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ซึ่งจะแตกต่างจากระบบการศึกษาสายอาชีพ กล่าวคือ เป็นกระบวนการศึกษาเพื่อนำเอาความรู้ ความสามารถจากการศึกษานั้น ๆ ไปใช้เพื่อประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ระบบเศรษฐกิจ

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองในแบบฉบับดังกล่าวเหล่านี้ เป็นการเรียนรู้ทางการเมืองที่ไม่สามารถประเมินผลได้อย่างเช่นการศึกษาในระบบอื่น ๆ การศึกษาในลักษณะนี้สามารถประเมินผลความสำเร็จได้จาก การตรวจสอบความสำเร็จในรูปขององค์กรเท่านั้น ถึงแม้ว่างานการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนี้ จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ผู้รับผิดชอบงานด้านนี้ก็ควรพยายามปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจจริง

การคำนึงถึงกลยุทธ์ต่างๆ ว่าจะคำนึงถึงมาตรการใดๆ ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์งานด้านการเมือง เพื่อให้สังคมได้เรียนรู้กิจกรรมดังกล่าวให้ได้มากที่สุด งานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนอกระบบโรงเรียน เพื่อผู้เยาว์และผู้ใหญ่นั้น กฎหมายได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งว่า จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตามงบประมาณสนับสนุนงานด้านนี้ ก็เป็นงบประมาณแบบยืดหยุ่นได้ กล่าวคือกระบวนการพิจารณางบประมาณดังกล่าว จะถือพิจารณาจากโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ และยังคงคำนึงถึงสถานที่ที่ใช้ประชุม นวัตกรรมหรือเทคนิคสมัยใหม่ที่จะนำมาใช้เพื่อกลยุทธ์ทางการเรียนการสอนด้วย

สิ่งสำคัญอีกข้อหนึ่งสำหรับโครงการด้านการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองคือการคำนึงถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือผู้เข้าร่วมกิจกรรม ควรได้รับการอนุญาตจากนายจ้างโดยไม่กระทบต่อตำแหน่งงานประจำ การอนุรักษ์ หรือการสร้างสถานที่ศึกษา และห้องประชุมต่างๆ เพื่อให้ในกิจกรรมงานประเภทนี้ จึงเป็นหน้าที่ร่วมกันระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการ และภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ของฝั่งเยอรมันตะวันออก จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นพิเศษ

การก่อสร้างสถานศึกษาใหม่ๆ คือ หัวใจสำคัญของการสร้างโอกาสในการศึกษาของพลเมือง นอกจากนี้จะยังส่งผลให้เกิดความชำนาญ และการจัดการกับโครงสร้างต่างๆ อย่างเป็นระบบมากขึ้น เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม การเปิดบรรจุรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งพวกเขาเหล่านี้จะได้ทำหน้าที่ค้นคว้าวิจัยงานทางด้านวิชาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนางานด้านรัฐศาสตร์อันมีคุณค่า และน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น และยังสามารถสร้างโอกาสให้แก่ ตลาดแรงงานใหม่ๆ อีกหนทางหนึ่งด้วย

ประชาสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองและการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง

ศ. ดร. โทมัส เมเยอร์
แปลโดย เจษฎา ช่วยชูหนู

ในช่วงทศวรรษหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นั้น หัวข้อเรื่อง “ประชาสังคม” ได้กลายเป็นแนวความคิดที่สำคัญในเชิงของทฤษฎีประชาธิปไตย การสนทนาดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองด้วย ปรากฏการณ์ดังกล่าวเหล่านี้มิใช่เป็นแค่เพียงความบังเอิญเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตย รัฐศาสตร์ และการพัฒนาการทางการเมืองการให้การศึกษาทางการเมือง

คำว่า “ประชาสังคม” มีความหมายสัมพันธ์สอดคล้องกับ พฤติกรรมของประชาชนในการยอมรับฟัง ประสานการณ์ คำวินิจฉัย และความมุ่งหวังของผู้อื่นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมดังกล่าวนี้ ก็มีความเสี่ยงอยู่มาก ด้วยเหตุที่ว่ากลุ่มอิทธิพลทางการเมืองบางกลุ่มได้อาศัยโครงสร้างและพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว เพื่อเป็นการปลุกระดมกระแสความชอบธรรมต่างๆ ให้แก่กลุ่มของตัวเอง

หนังสือเล่มนี้มีความมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่ง ในการอธิบายคุณลักษณะของประชาสังคมให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ยังได้นำเสนอไปถึงการถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องราวดังกล่าวด้วย หนังสือเล่มนี้มีเป้าหมายหลักๆ อยู่ 3 ประการด้วยกัน ประการแรกคือ การนำเสนอประสบการณ์ที่เกี่ยวกับประชาสังคมในเชิงปฏิบัติ ประการต่อไปคือ การให้ความสำคัญของแนวทางต่างๆ ทางด้านการเมือง และประการสุดท้ายคือ ผลสรุปเชิงสันนิษฐานเกี่ยวกับงานต่างๆ ที่มีความพยายามเป็นอย่างยิ่งเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาสังคม โดยผ่านกระบวนการการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง

ความสัมพันธ์กันระหว่างประชาสังคม การสื่อสารทางด้านรัฐศาสตร์ และการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง เกิดขึ้นมาจากความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และรวมไปถึงการให้ความสำคัญต่อชิ้นงานต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้มีการสนทนาดังเรื่องราวทางการเมืองกันอย่างกว้างขวาง

ปัจจุบันมีการพูดคุยถกเถียงกันมากเกี่ยวกับเรื่อง “ประชาสังคม” ผู้เขียนเล็งโอกาสนี้ในการนำเสนอหัวข้อทั้งหมด 7 หัวข้อหลักด้วยกัน

หัวข้อแรกคือการถกเถียงกันในประเด็นเรื่องความรู้สึกเบื้อหน้า ย หน้อยล้า ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองต่างๆ ของพวกเขา หัวข้อที่สองการถกเถียงกันในประเด็นการขับเคลื่อนทางการเมืองในยุคปัจจุบัน ยุคที่เปี่ยมล้นไปด้วยองค์กรต่างๆ ที่ทำงานกันเป็นเครือข่าย ประเด็นที่สามคือการถกเถียงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปนิสัยของพลเมืองยุคใหม่ ที่มีพฤติกรรมต่อต้านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ๆ แต่พวกเขาต้องการสร้างกลุ่มเล็กๆ ของตัวเองขึ้นมาเพื่อปฏิบัติงานให้กับกลุ่มของตนเองในรูปแบบต่างๆ ประเด็นที่สี่คือ การถกเถียงพูดคุยกันถึงเรื่องสิทธิความเท่าเทียมกันทางเพศ ประเด็นที่ห้าคือ การพูดคุยกันในส่วนของการขอบเขตอำนาจหน้าที่ภาครัฐ ที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันการเมือง และสถาบันการคลังในสังคมสมัยใหม่ ประเด็นที่หกเป็นการถกเถียงพูดคุยที่ถือปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางคือ เรื่องราวของกระแสโลกาภิวัตน์ และประเด็นสุดท้ายคือ การถกเถียงพูดคุยเพื่อหามาตรการว่าจะมีหนทางใดบ้างที่จะสามารถนำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนสังคมในยุคปัจจุบัน ยุคซึ่งเต็มไปด้วยความหลากหลาย และจะมีมาตรการใดบ้างที่จะสามารถผลักดันให้พลเมืองในสังคมนั้นๆ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การถกเถียงพูดคุยในหัวข้อต่างๆ ข้างต้นเหล่านั้น เพื่อต้องการให้เกิดกระบวนการวิเคราะห์ทางสังคม อันจะนำไปสู่คุณแจ้งขึ้นสำคัญ เพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

เคลาส์ ออฟเฟ้ (Klaus Offe) ให้นิยามเกี่ยวกับ “ประชาสังคม” ในยุคปัจจุบันไว้ว่าเป็นการขยายตัวทางการตลาด และการรวมกลุ่มทางสังคมขนาดเล็กขึ้นมาในชาตินั้นๆ แต่มีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจในระดับนานาชาติเป็นอย่างสูง สังคมปัจจุบันต้องการการออกแบบทางด้านสังคมศาสตร์ และการออกแบบสถาบันทางการเมืองในรูปแบบใหม่ รวมไปถึงควรจะมียุทธศาสตร์อันใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมให้เกิดความสมดุลระหว่าง เศรษฐกิจ อำนาจอัฐ และสังคม ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างค่อเนื่อง ที่นิยมเรียกกันว่า “เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์” (คือระบบเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั่วโลก) ซึ่งส่งผลให้มีปรากฏการณ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นในสังคมโลกยุคปัจจุบัน ยังผลให้กฎระเบียบแบบบูรณาการต่างๆ ไม่สามารถนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้ในยุคสมัยใหม่นี้ ระบบบูรณาการไม่สามารถแก้ปัญหาทางสังคมต่างๆ ได้

ข้อแรกคือ ระบบการปกครองจากส่วนกลาง และระบบราชการที่เชื่องช้า ไม่เหมาะสมต่อสังคมปัจจุบัน สังคมซึ่งมีความหลากหลายมากขึ้น จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานในรูปแบบต่างๆ ไร้ประสิทธิผล

ข้อที่สองคือ ประชาชนในยุคสมัยใหม่ ให้ความสำคัญต่อสถาบันทางการเมืองขนาดใหญ่ น้อยลงพวกเขาเหล่านี้ต้องการรูปแบบทางด้านการเมืองและรูปแบบทางการเมืองแบบใหม่

สิ่งที่สำคัญสำหรับระบบเศรษฐกิจคือ การหาแนวทางทางด้านการเมือง สังคมและเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ อันต้องอาศัยระบอบประชาธิปไตยในการผลักดันแนวทางดังกล่าว การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางต่างๆ เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบการใหม่ๆ คุณค่าแห่งชีวิตและคุณค่าทางสังคมคือหลักการเบื้องต้นที่จะต้องได้รับการพิจารณา ก่อนหลักการตรรกวิทยาทางเศรษฐศาสตร์ ถ้าหากไม่นำหลักการเบื้องต้นมาพิจารณาแล้วจะเป็นเหตุให้ระบอบประชาธิปไตยสูญเสียซึ่งอำนาจอธิปไตยทางการเมืองไป มาตรการการตรวจสอบทางสังคมจะไม่มีผลในเชิงปฏิบัติ และนั่นก็หมายถึงจะส่งผลต่อการเมืองในระดับมหภาค (โลกาภิวัตน์) ทำให้ต้องสูญเสียอำนาจอธิปไตยในการปกครองไปด้วยเช่นกัน การจัดการทางเศรษฐศาสตร์ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติ ในรูปแบบกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ดังนั้นประชาสังคมก็ถือว่ามีความท้าทายหน้าที่ต่อปฏิริยาทางการเมืองด้วยเช่นกัน

หลังจากปฏิริยาโลกาภิวัตน์ มีผลต่อสังคมโลก ตลาดการเงิน ตลาดสินค้า และตลาดสินค้าบริการในประเทศได้รับผลกระทบด้านลบ ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังส่งผลไปยังด้านสังคมและการเมืองด้วย นอกจากนั้นผลกระทบดังกล่าวยังต่อเนื่องไปยังความต้องการของระบบเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมสมัยใหม่ ดังนั้นเลยเกิดคำถามที่ท้าทายให้กับสังคมสมัยใหม่ว่า จะมีแนวทางอย่างไรบ้างที่จะเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างให้ประชาชนหันมามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น และจะมีแนวทางใด เพื่อจัดรูปแบบใหม่ของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาคม อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนทางสังคมที่ได้ผลดีต่อไปในอนาคต

เหตุผลดังกล่าวที่นำเสนอมาแล้วข้างต้นนั้น ถือได้ว่าเป็นบทบาหน้าที่ เป็นโอกาสเป็นขอบเขต และก็เป็นการจัดสมมติฐานเพื่อให้การเมืองในสมัยใหม่สามารถขับเคลื่อนตัวเองต่อไปได้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นต่อเมื่อ ประชาชนมีอำนาจต่อรองทางการเมืองมากขึ้น และนั่นก็คือ “ประชาสังคม”

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาสาระมากกว่าหนังสือเรียนโดยทั่วไป ซึ่งมีได้มุ่งเน้นแต่การอธิบายถึงแนวทางการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองเท่านั้น แต่หนังสือเล่มนี้ยังมีความพยายามที่จะเป็นสื่อสื่อสารให้กับผู้อ่านได้เห็นถึงหน้าที่หลักของการเมือง และการร่วมกันทำงานระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อก่อให้เกิดรูปแบบการต่อรองใหม่

เราไม่ได้หวังว่า “ประชาสังคม” คือดินแดนสุดท้ายที่ช่วยสร้างความเกษมสันต์ให้แก่มนุษยชาติได้ แต่ในที่นี่เราหวังว่าหากเราตั้งสมมุติฐานถูกต้อง “ประชาสังคม” จะสามารถลดจำนวนความบกพร่องของระบอบประชาธิปไตยลงได้ ความเข้มแข็งมั่นคงของประชาคมดังกล่าวจะช่วยเติมแต่งส่วนที่ขาดหายไปจากสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในยุคของการตลาดยุคใหม่ ทุกๆ หัวข้อที่กล่าวมาแล้วนั้น มีการถกเถียงพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

ความเข้าใจผิดพลาด 2 อย่างพื้นฐานต่อไปนี้ เป็นการเข้าใจผิดเกี่ยวกับขอบเขตของการใช้เครื่องมือทางการเมืองเพื่อก่อตั้งประชาสังคม อย่างแรกคือ การยกเลิกหน้าที่ของภาครัฐที่มีต่อสังคม ให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายประชาชน หรือฝ่ายเอกชนนั้น จะไม่สามารถสร้างให้สังคมมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น ประชาสังคมไม่ใช่เครื่องมือการต่อรองของภาครัฐ ในทางกลับกันประชาสังคมคือเครื่องมือการต่อรองทางการเมืองของภาคประชาชน แต่ประชาสังคมก็มีได้หมายความว่าประชาชนจะมีอำนาจเหนือรัฐ ภาครัฐยังคงมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบขอบเขตของสังคมอยู่เช่นเดิม

ความเข้าใจผิดอีกอย่างหนึ่งคือ สังคมแบบปัจเจกชนมีผลต่อความพร้อมในการมีส่วนร่วมทางสังคม สังคมแบบปัจเจกชนทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อสังคมลดน้อยลงไปจริงหรือเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้จะชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเช่นนั้น แต่ในทางตรงกันข้ามการมีส่วนร่วมทางสังคมแบบดั้งเดิม เช่น การมีส่วนร่วมทางสังคมในรูปแบบของสมาคมต่างๆ ได้เปลี่ยนเป็นการมีส่วนร่วมทางสังคมในรูปแบบใหม่ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเงื่อนไขทางด้านเวลา ทำให้ประชาชนในยุคปัจจุบันมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่ได้เป็นรูปธรรมเฉกเช่นเดิม และการมีส่วนร่วมดังกล่าวในรูปแบบใหม่นี้ ก็มีความเป็นไปได้สูงที่จะสามารถวิวัฒนาการได้ต่อไปในอนาคต

หนังสือเล่มนี้ต้องการสร้างความเข้าใจ และแนะแนวทางบางอย่างเกี่ยวกับประชาสังคมว่าควรเป็นเช่นไร และประชาสังคมสามารถมีลักษณะเช่นไรได้บ้าง ส่วนตัวผู้เขียนเองนั้นก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องประชาสังคม และได้แบ่งเป็นประเภทตามหัวข้อดังกล่าวต่อไปนี้

ก. การมีส่วนร่วมทางสังคมโดยอิสรภาพ

ข. ความสามารถในการจัดการ

ค. จุดมุ่งหมายที่ดีที่มีร่วมกัน

ประชาสังคมมีหน้าที่ทางสังคมที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งออกมาได้ 6 ประเภด้วยกัน ความแตกต่างของหน้าที่ดังกล่าวขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่ต้องการของกลุ่มตนเอง

- การรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกลุ่มของตัวเอง
- การสร้างความต่อเนื่อง เพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และเพื่อลดต้นทุนทางสังคม
- การสร้างกลุ่มลอบบี้ของตนเอง เพื่ออำนาจการต่อรองกับสถาบันทางการเมือง (การแทรกแซงหน้าที่ ของระบอบเสรีประชาธิปไตย)
- การวางกฎข้อบังคับทางการเมืองในสังคม
- การตอบโต้กเถียงทางการเมืองอย่างเป็นทางการ
- การเมืองแบบสังคมโดยประชาชน

การเมืองแบบสังคมโดยประชาชน เป็นการสร้างความคิดที่ว่า การมีความพร้อมเพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ผลตอบสนองข้างเคียงที่เกิดขึ้นของประชาสังคมดังกล่าวคือ การติดตามผลและความไว้วางใจได้ของระบบการศึกษาทางสังคม การสื่อสารเพื่อประชาธิปไตยได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ระบบการสื่อสารมวลชนเป็นรูปลักษณะการให้ข้อมูลข่าวสารจากด้านบนลงสู่ด้านล่างมีจำนวนเพิ่มขึ้น ระบอบประชาธิปไตยถูกมองเสมือนกิจกรรมการใช้อิทธิรูปแบบหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ความเป็นประชาสังคมยังมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ในระบบประชาสังคม จะมีการพบปะพูดคุยถกเถียงกัน ซึ่งเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่สามารถสร้างความชัดเจนให้กับระบบได้ ด้วยเหตุนี้ประชาสังคมจึงมีหน้าที่ที่จะต้องชี้นำสังคมให้ไปในแนวทางที่ดีกว่า เช่นการหาแนวทางที่ดีกว่าให้กับระบอบประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อสิ่งที่ดีกว่า และการต่อรองเพื่อสิทธิความเท่าเทียมกันในสังคม กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า เพราะกิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างโอกาสที่ดี และความหลากหลายให้กับสังคมในด้านความชอบธรรม ด้านประชาธิปไตย และด้านประสิทธิภาพ

เนื้อหาสาระของย่อหน้าต่อไปจะเกี่ยวกับเรื่องราวต่อไปนี้ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาสังคม (ส่วนที่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาสังคม (ส่วนที่ 2) โครงการทางด้านการเมืองต่างๆ (ส่วนที่ 3) ประสพการณ์เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐและประชาสังคม (ส่วนที่ 4) การถกเถียงเกี่ยวกับโอกาสของการทำงานร่วมกันระหว่างประชาสังคมในระดับ

มหาก (ส่วนที่ 5) สำหรับย่อหน้าสุดท้ายซึ่งเป็นตอนจบของหนังสือเล่มนี้ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ใหม่ๆ ของประชาสังคมพลเมืองในขอบเขตการดำรงชีวิตอยู่ในเมือง ขอบเขตของวัฒนธรรมทางการเมือง และขอบเขตของการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองในรูปแบบใหม่ (ส่วนที่ 6)

1. หลักการพื้นฐาน

การถกเถียงเรื่องประชาสังคมในสหพันธ์ฯ ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 90 นั้น ได้ก่อให้เกิดลักษณะที่มีคุณค่าเฉพาะ และก่อให้เกิดการแพร่หลายของประเด็นอันเป็นที่ถกเถียงกัน การพูดคุยในเรื่องนี้ได้เชื่อมโยงแนวทางการอภิปรายความคิดที่แตกต่างเข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในภาคประชาชนซึ่งได้เริ่มมีขึ้นในสังคมแล้วนั้น การถกเถียงในเรื่องนี้ได้สร้างการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คำถามเกี่ยวกับการปฏิรูปประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์กำลังเป็นที่สนใจ เข้ากับการพูดคุยเรื่องทฤษฎีการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยตั้งคำถามถึงโอกาสในการมีส่วนร่วม ซึ่งความเชื่อและลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนไป โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ การพูดคุยเรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางการเมืองอย่างมีศีลธรรม มีจุดเริ่มต้นมาจากการพูดคุยถกเถียงเรื่อง “Kommunitarismus” ในสหรัฐอเมริกา โดยสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองจะมีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อจะรับประกันการเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมประชาธิปไตย รวมถึงการถกเถียงเรื่องการกำหนดทิศทางการเมืองโดยศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการควบคุมทางการเมืองในสังคมที่มีความหลากหลาย พลังการขับเคลื่อนและแรงบันดาลใจที่จะดำเนินการถกเถียง รวมทั้งการมีความหมายทางการเมืองโดยตรงได้แสดงให้เห็นว่า การปาฐกถาเรื่องประชาสังคมซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนการเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติ ที่มีผลจากการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยแสดงให้เห็นถึงการโต้เถียงอย่างมีเหตุผลด้วยประสบการณ์ รวมทั้งโอกาสที่จะมีการพัฒนาในอนาคต การปาฐกถาเรื่องประชาสังคมยังได้เชื่อมโยงการวิเคราะห์ทางวิชาการ การโต้เถียงเรื่องประชาธิปไตยสาธารณะ และการเคลื่อนไหวในภาคประชาชนเข้าด้วยกัน ซึ่งการถกเถียงนี้มีความสำคัญในทางปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้น การตีความข้อสมมุติและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกิดจากกระบวนการถกเถียงนี้สามารถประเมินค่าได้ และนำไปเป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าให้กับประสบการณ์ที่เกิดจากการทำงานในภาคประชาชน ในความหมายนี้สามารถแสดงลักษณะของการถกเถียงได้ในฐานะการค้นหาทฤษฎีที่ยังไม่สำเร็จ ถึงแนวทางที่ยังมีโอกาสทางการเมืองของการเคลื่อนไหวในภาคประชาชน เพื่อสร้างและพัฒนาระบบ

ประชาธิปไตย การอภิปรายเป็นสัญลักษณ์โดยรวมของรูปแบบการดำเนินการทางทฤษฎี และด้วยทฤษฎีที่หลากหลายซึ่งสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในภาคประชาชนนั้น จะมีการเปลี่ยนรูปแบบของการดำเนินการ โดยมีส่วนหนึ่งเป็นไปตามรูปแบบธรรมเนียมเดิม และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการทดลองในรูปแบบใหม่ๆ

รูปแบบจำลองที่แตกต่างกัน 3 แบบของระบอบประชาธิปไตยตามนิยามของ เยอเก้น ฮาเบอมาส (Jürgen Habermas) คือระบอบเสรีนิยม ระบอบสาธารณรัฐและระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม สะท้อนทัศนคติพื้นฐานของการอภิปรายในภาคประชาชน ขณะที่ประเพณีปฏิบัติแบบเสรีนิยมตามทฤษฎีของ จอห์น ล็อก (John Locke) นั้น มุ่งเน้นการทำหน้าที่สนับสนุนการออกกฎหมายโดยให้ระบบผู้แทนในระบบเสรีนิยม ส่วนรูปแบบสาธารณรัฐที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นมุ่งไปสู่แนวความคิดต่อเดิมในการปกครองโดยภาคประชาชน รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของ ฮาเบอมาส (Habermas) เป็นสะพานที่เชื่อมระหว่างแนวทางทั้งสองด้วยกระบวนการตกลงใจที่สอดคล้องกันอย่างมากมีเหตุผลของประชาชน เพื่อกำหนดเนื้อหาของกฎหมายและการปกครอง ในระหว่างการโต้เถียงกันทางทฤษฎีเรื่องหลักการพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของการเมืองภาคประชาชนนั้น ได้เกิดแนวโน้มที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าหากันของทัศนคติที่แตกต่างกัน โดยระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมที่เข้มข้น กับระบอบสาธารณรัฐซึ่งยอมให้มีการออกความเห็นได้อย่างเสรีนั้น มีการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงเข้าหากันอย่างมีนัยสำคัญ ตามที่ อังสการ์ ไคลน์ (Ansgar Klein) ได้ให้คำนิยามไว้

แต่ยังมีคำถามซึ่งเป็นที่เปิดกว้างอยู่และต้องการคำอธิบายทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติว่าระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมจะมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยแค่ไหนที่จะให้มีการปกครองตนเองโดยภาคประชาชนได้ และจะวางขอบเขตแค่ไหนกับความต้องการซึ่งเป็นที่เห็นชัดเจนแล้วในการถกเถียงกันในสหรัฐฯ และประเทศยุโรปตะวันออกที่ยึดถือกรอบความคิดแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยและกรอบสิทธิมนุษยชนมาเป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคมในทางปฏิบัติ และบางส่วนของ การอภิปรายภาคประชาชนเป็นตัวแทนของแนวความคิด ซึ่งประชาสังคมจะเป็นทางเลือกใหม่ของประชาธิปไตยเสรีนิยมแบบผู้แทน ซึ่งในปัจจุบันนี้ไม่มีคนสนับสนุนแนวคิดนี้อีกต่อไป แต่กลับสนใจในคำถามที่ว่าประชาสังคมควรจะจำกัดอยู่ที่การพัฒนาการสื่อสารทำให้ภาคสังคมมีความตื่นตัวทางการเมืองในระบบการปกครองที่เข้มข้นและديمากขึ้น หรือควรที่จะรับหน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมในระบบการปกครอง

ในระหว่างกระบวนการถกเถียงกันนั้น ความเข้าใจเรื่องการส่งเสริมซึ่งกันระหว่างประชาสังคมและภาครัฐได้เกิดขึ้นจากการเผชิญหน้ากันของทัศนคติ และจุดยืนซึ่งเป็นทางเลือกของประชาสังคม กับสิทธิของรัฐในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะกำหนดรูปแบบที่ชัดเจน และกำหนดระเบียบระหว่างสองภาคส่วน

สิ่งที่ถกเถียงไม่ได้สำหรับทัศนคติทั้งสองแนวทางนั้น จะเห็นได้ในทางปฏิบัติของประชาสังคม ซึ่งจะต้องมีพื้นฐานอยู่บนการที่ประชาชนต้องมีความพร้อมเพรียงที่จะเข้าร่วมดำเนินการทางการเมืองได้ โดยประชาชนนั้นจะต้องได้รับการฝึกให้มีจิตวิญญาณสาธารณะที่จำเป็น และเรียนรู้ถึงอำนาจในการดำเนินการ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้มีประสิทธิภาพผลประชาสังคมมีรูปแบบของการประชุม อภิปรายทางการเมืองที่ถึงแม้จะไม่มีกรณีเผชิญหน้ากัน แต่ก่อให้เกิดคำถามและปัญหาใหม่ในทางปฏิบัติต่อภาคสังคม ในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ และความแตกต่างกันของสิทธิและหน้าที่ ซึ่งสามารถดำเนินการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างสร้างสรรค์ต่อไป

ประชาสังคมในฐานะเป็นสัญลักษณ์การดำเนินการทางสาธารณะระหว่างรัฐ กลไกตลาด และครอบครัวนั้น สามารถเกิดขึ้นได้ไม่เพียงจากลักษณะของการทำงานร่วมกัน และการดำเนินการทำในสิ่งที่ประโยชน์ต่อสังคมเท่านั้น แต่ยังมีผลมาจากการเป็นพื้นที่ตกลงกันทางสาธารณะผ่านการสื่อสารทางสังคมระหว่างผู้เข้าร่วม ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานั้น ประชาสังคมเป็นโครงสร้างที่ให้โอกาสในการตกลงระหว่างกัน ในทางสังคม และการเมืองของประชาชนด้วยการพูดคุยกันโดยตรง นอกเหนือไปจากการรับรู้ของประชาชนผ่านผลผลิตของสื่อสารมวลชน และช่องทางการสื่อสารอื่นใดที่ผ่านการวางแผนทางยุทธศาสตร์ให้มีผลทางการเมืองต่อสาธารณะชนด้วยการใช้สื่อต่างๆ ในการทำหน้าที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชาสังคมนั้นเป็นทางเลือก และหนทางแก้ไขการครอบงำในการเมืองต่อสาธารณะจากผลผลิตของสื่อสารมวลชนได้

ด้วยเหตุที่ระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบที่ทำให้เป็นจริงได้อย่างมีระบบ และวัฒนธรรมเป็นมาตรฐานอย่างเห็นได้ชัดอยู่แล้ว แต่จากประวัติศาสตร์แล้วยังมีรูปแบบที่ยังเปิดกว้าง ประชาสังคมนั้นแสดงให้เห็นทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติถึงการเป็นพื้นที่ของรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีการสะท้อน ซึ่งมีการตกลงกันโดยตรงในแนวทางปฏิบัติจากประสบการณ์และพิจารณาแนวทางเลือกในการพัฒนา ประชาสังคมซึ่งมีจุดประสงค์ในการมีส่วนร่วมในการปกครองและออกกฎหมาย เป็นพื้นที่ของกระบวนการเรียนรู้ระบอบประชาธิปไตย และโอกาสในการพัฒนาที่ยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ประชาสังคมเป็น

การแสดงถึงวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคม และผลผลิตของสังคมในขณะเดียวกัน ตามความมุ่งหมายที่กล่าวมานั้นการเมืองภาคประชาชนไม่ได้เป็นเพียงแต่ส่วนเดิมเดิมหรือการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ยังเป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่ขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ได้ขึ้นอยู่กับการที่ประชาสังคมได้ถูกกำหนดหน้าที่ทั้งในบทบาทหลัก หรือโดยทางอ้อมต่อระบบการเมือง รัฐประชาธิปไตยควรจะมีภาคประชาชนที่เข้มแข็ง โดยมีเหตุผลที่มีน้ำหนักอย่างน้อย 3 ประการสนับสนุนความคิดนี้

- ก.) การเป็นตัวแทนความสนใจของสังคมที่เหมาะสมในฐานะเงื่อนไขการรับประกันความสำเร็จของการดำเนินการควบคุมบริหารภาครัฐ ต้องการการถ่ายทอดความสนใจแบบประชาสังคม
- ข.) ความสำเร็จในการดำเนินการควบคุมทางการเมืองในสังคมที่มีลักษณะซับซ้อนในปัจจุบันไม่สามารถกระทำได้โดยปราศจากการมีส่วนร่วมในการควบคุมโดยพลระบอบด้วยตนเองในภาคประชาชน
- ค.) คุณธรรมของประชาชน สิทธิพลทางสังคมและอำนาจหน้าที่ของประชาชนเป็นสิ่งที่ต้องการสำหรับการดำเนินการในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งไม่มีที่ใดเกิดขึ้นและไว้วางใจได้นอกจากในการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม

ภาครัฐไม่ควรที่จะคาดหวังว่ากิจกรรมทางแบบประชาสังคมจะมีรูปแบบที่เหมาะสมและปริมาณที่เพียงพอ แต่รัฐควรที่จะสนับสนุนให้การทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นเป็นจริงได้ ภาครัฐจะต้องถือเอาการสนับสนุนภาคสังคมให้มีความเข้มแข็งนั้นเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญ โดยภาครัฐต้องสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดประชาสังคมที่เข้มแข็ง จำเป็นที่จะต้องยอมรับผลเสียที่เกิดจากการมีสิทธิเสรีภาพของการดำเนินการทางการเมือง และด้วยการรับรองนี้จะเปิดโอกาสให้การใช้เสรีภาพที่ก่อให้เกิดผลในทางบวกของการดำเนินการภาคประชาชนมีความเป็นไปได้ การมีสิทธิเสรีภาพอันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของประชาสังคมนั้น ภาครัฐสามารถดำเนินการเพื่อทำให้ประชาสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น ด้วยการสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการที่จะร่วมมือกับภาคประชาชนในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ เพิ่มขึ้น รัฐที่สนับสนุนประชาสังคมนั้นจะไม่ใช้รัฐที่ยึดระบบเสรีนิยมใหม่ ซึ่งจะสนใจแต่ประชาชนที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ และปัจเจกบุคคลที่เป็นเจ้าของกิจการส่วนตัว และไม่ใช้รัฐที่ยึดถือแนวทางอนุรักษนิยมที่รุนแรงซึ่งจำกัดรูปแบบการดำเนินการทางการเมืองตามอำนาจที่ลดหลั่นกันตามลำดับชั้น

ตัวชี้วัดการพัฒนาการของประชาคมนั้น สามารถบ่งชี้ได้จากคุณภาพของประชาชนที่พร้อมจะมี ส่วนร่วมทางสังคม และความต้องการดำเนินการแก้ไขให้เกิดการจัดทำระเบียบแบบแผนในระบบ ประชาธิปไตย เพื่อขยายขอบเขตความรู้และประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์การเมือง ให้กว้าง ออกไป โดยการตั้งคำถามในเรื่องการแบ่งหน้าที่ในสังคมอย่างมีระบบ สำหรับประชาสังคม ซึ่งเป็น ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ว่าขอบเขตการเกิดขึ้นของอำนาจทางการเมือง กระบวนการ แลกเปลี่ยนในตลาดอย่างมีระบบตามสัญญา หรือการบริหารจัดการและรับผิดชอบตนเองในชุมชน และการรวมตัวกันของภาคประชาชนนั้นจะมีทิศทางไปในทางใด อีกทั้งในสังคมสมัยใหม่รูปแบบ ที่แตกต่างกันจากการผสมผสานหลักการทั้งสามประการจะเป็นหลักในการควบคุม และการพัฒนา สังคมนั้นๆ ในการตกลงกันพื้นฐานว่าด้วยรูปแบบการดำเนินการใดที่จะแก้ปัญหา ซึ่งกำลังเป็น ที่สนใจกันอยู่ในเรื่องการตัดสินใจและควบคุม สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของภาคประชาชน กับกิจกรรมระหว่างรัฐและกลไกตลาด ยุคสมัยของการแบ่งแยกยึดถือโดยใช้ระบบเสรีนิยมเฉพาะ กับกลไกตลาด ระบบประชาธิปไตยสังคมนิยมในการปกครองภาครัฐ และรูปแบบอนุรักษนิยมใน ภาคสังคมโดยมีการใช้สิทธิทางการเมืองอย่างมีเหตุผลนั้น ไม่สามารถดำรงอยู่ในปัจจุบันได้อีกต่อ ไป แต่ในปัจจุบันนี้แก่นแท้ของประชาสังคมคือเรื่องการวางน้ำหนักองค์ประกอบทั้งสามของระบบ สังคม คือ รัฐ กลไกตลาดและชุมชนให้เหมาะสมกับกลุ่มปัญหาในปัจจุบัน เคลาส์ ออฟเฟ้ ได้สรุป การสะท้อนกลับของลำดับปัญหาไปยังรูปแบบจำลองการแก้ปัญหากับรูปแบบอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยว พันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเชื่อมั่นในความสามารถของประชาชนที่จะตัดสินใจในสภาวะการณ์ ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมเพื่อวางน้ำหนักถ่วงดุลองค์ประกอบของระบบ ด้วยเหตุนี้การจำกัดขอบ เขตอำนาจหน้าที่ของการดำเนินการภาคประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญในทางปฏิบัติ และเป็นการ สะท้อนตนเอง เพียงแต่ในภาคประชาชนเท่านั้นที่สามารถพัฒนาการตัดสินใจวิเคราะห์อื่นเป็นการ กำหนดพื้นที่อันเหมาะสมของความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาชนกับกลไกตลาดและภาครัฐ ซึ่งโดยนัยยะนี้กระบวนการตกลงกันในภาคประชาชนได้ชัยชนะในฐานะเป็นการอภิปรายเพื่อ ตัดสินใจทางการเมือง

ภาคส่วนที่สาม (The third sector) เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายถึงวิถีปฏิบัติของประชา สังคมจากมุมมองของผลที่เกิดในทางเศรษฐกิจและสังคม อันไฮเออร์/ซิมเมอร์/พริลเลอร์(Anheier/ Zimmer/Priller บทที่ 4) องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการดำเนินการทางการเมืองในภาคประชา สังคมมิได้มีเพียงแต่ความสนใจในการมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายและการปกครองเท่านั้น ที่เป็นข้อพิจารณา แต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคง ความผาสุกและความมั่งคั่งในสังคม ตามที่

โรเบิร์ต พูตนาม (Robert Putnam) ได้ให้เหตุผลไว้ว่า การดำเนินการร่วมกันของภาคประชาชนมีความหมายที่ไม่อาจทดแทนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำหน้าที่การสร้างความสุข รวมถึงการมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังรวบรวมประสบการณ์จากความสามารถอันเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งจุดมุ่งหมายในการใช้ชีวิต และแนวทางในการดำเนินการ นอกจากนั้นในมุมมองผ่านตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สร้างความมั่งคั่งในสังคมนั้น ภาคส่วนที่สามร่วมกับองค์กรที่มีได้หวังผลกำไรได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ บนพื้นที่ดำเนินการที่ขยายกว้างขึ้นในการสร้างความสุขให้กับสังคม ในส่วนองค์กรภาคประชาชนที่นอกเหนือจากนั้นมีความเหมือนกันกับองค์กรภาคส่วนที่สาม ในเรื่องการทำงานด้วยความสมัครใจและมีความมุ่งหมายที่จะสร้างความสุขร่วมกันในสังคม แต่มีขอบเขตการทำงานในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมจำนวนองค์กรโดยไม่หวังผลกำไรในสหพันธ์นั้น ได้มีการสำรวจและประมาณการในปี 2000 ได้ถึง 500,000 องค์กร และมีการเพิ่มขึ้นอย่างมากในระหว่างช่วง 1989 ถึง 1998 จากการประมาณการโดย อันไฮเออร์, ซิมเมอร์ และพรีนเลอร์ (Anheier/Zimmer/Pril) ว่ามีผู้ที่มีส่วนร่วมทั้งอย่างสม่ำเสมอและเป็นช่วงเวลาในองค์กรเหล่านี้เป็นจำนวนโดยประมาณถึง 17 ล้านคน และยังมีสมาชิกกิตติมศักดิ์อีกถึง 21 ล้านคน ข้อมูลอันเป็นที่น่าสนใจนี้ยังถูกนำไปวิเคราะห์หลักลงไปอีกถึงจำนวนเวลาที่ใช้ไปในการทำงานขององค์กรเหล่านี้ซึ่งเป็นจำนวนถึง 2.3 พันล้านชั่วโมงในหนึ่งปี ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมในภาคส่วนที่สามนั้นมีความเชื่อมโยงอย่างยิ่งกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่สามารถวัดได้ ในการทำงานภาคสังคมนั้นมีการเปิดโอกาสให้ส่วนราชการท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่มีการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนในการส่งเสริมการเรียนรู้การใช้อำนาจในภาคสังคมและการสร้างแนวทางในการเป็นพลเมืองที่ดี ภาคส่วนที่สามซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างศักยภาพทางสังคมนั้น ได้เกิดการแพร่หลายในสหพันธ์ฯ ในระยะเวลาที่ไม่นาน ด้วยที่ในปัจจุบันได้มีการเสนอมุมมองถึงความสำคัญของภาคส่วนที่สามในการสร้างการมีส่วนร่วม การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการสร้างความเป็นสังคม รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่อาศัยความร่วมมือและกระบวนการสร้างผลสำเร็จ ซึ่งยึดถือมาเป็นเวลานานนั้นได้ถูกเรียกว่าเป็นข้อผิดพลาด โดยที่ระหว่างที่เกิดความขัดแย้งในยุคสมัยใหม่นั้น กระบวนการทำให้เป็นปัจเจกชน และกระบวนการโลกาภิวัตน์ได้ถูกมองเห็นเป็นโอกาส และความสามารถที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงสังคมสมัยใหม่ได้

มิติของปัญหาการแบ่งแยกเพศในประชาธิปไตยภาคประชาชนนั้น ได้เกิดขึ้นในการอภิปรายที่ผ่านมาโดยจะแสดงบทบาททรงในกระบวนการทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชนเป็น

ส่วนมาก บริกิท ซาวเออร์ (Brigit Sauer, บทที่ 5) ได้แสดงให้เห็นว่าแนวทางการเมืองของกลุ่มสิทธิสตรีนั้น มิได้ครอบคลุมเพียงแต่การเพิ่มปริมาณของตัวแทนประชาชนที่เป็นสตรีในการเข้าร่วมเป็นตัวแทนในระดับที่มีอยู่เท่านั้น แต่จะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ครอบคลุมการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนั้นได้ก้าวข้ามผ่านยุคสมัยที่มีการแสดงความคิดเห็นโดยพื้นฐานเป็นการต่อต้านระบบ หรือต่อต้านภาครัฐมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ซึ่งเป็นเพราะว่าในยุคนั้นมีความเชื่อของการให้คำนิยามการเมืองว่าบุรุษจะเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินการ และการมีตำแหน่งที่ไม่สามารถแปรเปลี่ยนได้ในลำดับอำนาจ และตามข้อโต้แย้งนั้น ประชาธิปไตยและระบบการปกครองฉันทน์ พ็อ-ลูกได้เกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออกในยุคสมัยใหม่ ดังนั้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมของกลุ่มสิทธิสตรีจึงจะมุ่งเป้าไปยังเรื่องการกำหนดขอบเขตระหว่างภาครัฐกับชุมชน เรื่องประชาสังคม และเรื่องการพัฒนาการเคลื่อนไหวของสตรีอย่างเป็นอิสระ ในทางตรงกันข้ามระหว่างการอภิปรายครั้งหลังๆ นั้นจะมีการพูดคุยมากขึ้นถึงการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการ การดำเนินการภาคประชาชนที่กระตือรือร้น และการเคลื่อนไหวของสตรีอย่างอิสระ เนื่องด้วยในระบอบประชาธิปไตยที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมและรูปแบบการออกเสียงลงคะแนนในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงนั้น หมายถึงการสามารถกำหนดและทำให้เกิดความเข้มแข็งของการเกิดโครงสร้างที่ไม่มีการรวมศูนย์อำนาจ อีกทั้งยังมีการถกเถียงในเรื่องมุมมองของการเปลี่ยนแปลง อันเป็นโอกาสให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ดังตัวอย่าง เช่น ผ่านกระบวนการออกเสียง การเป็นอิสระของภาคประชาชน และองค์กรสิทธิสตรีซึ่งมีรูปแบบในการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระในความสัมพันธ์ที่แลกเปลี่ยนระหว่างกัน และยึดถือเป็นรูปแบบที่ดีในการเชื่อมโยงที่เหมาะสมระหว่างความแตกต่างกันทางเพศกับความเท่าเทียมกันทางการเมือง

2. ภาครัฐกับประชาสังคม

ในการอภิปรายในช่วงที่ผ่านมาที่มีการถกเถียงกันเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการดำเนินการร่วมกันในภาคประชาชน ซึ่งการร่วมมือกันในภาคประชาชนนั้น ไม่อาจถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติ เหตุการณ์ทางธรรมชาติเป็นสิ่งที่เราทำได้แค่การคาดหวัง ประชาสังคมยังต้องการไม่เพียงแต่การทำงานให้บรรลุผลสำเร็จโดยตั้งบนพื้นฐานของศีลธรรมเท่านั้น หากแต่ยังต้องการเงื่อนไขต่าง ๆ มากมาย การทำให้เกิดประชาสังคมไม่ใช่อาศัยแค่การสนับสนุนอย่างแข็งขันเท่านั้น หากแต่การร่วมมือกันในภาคประชาชนยังต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นอย่างมาก โดยต้อง

ให้มีการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบและแผนในการดำเนินการของภาครัฐด้วย ภาครัฐสามารถวางแผนในการให้โอกาสเพื่อการเกิดขึ้นได้ของการดำเนินการร่วมกันในภาคประชาชน อีกทั้งยังต้องเสนอความร่วมมือและแสดงศักยภาพในการทำงานร่วมกับภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการทำกิจกรรมทางการเมือง จากการวิจัยของ เอเวอร์ส, ราวค์ และสติทซ์ (Evers/Rauch/Stitz, บทที่ 6) เรื่องข้อจำกัดของกลไกภาครัฐ ตลาดและภาคประชาชนในงานบริการสังคม กับกิจกรรมการศึกษา วัฒนธรรมและการบริการสุขภาพผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการภาครัฐกับกิจกรรมทางสังคมนั้น เป็นการกระทำที่มีความหมาย ไม่เพียงแต่หมายความถึงการเสนอความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม และความเป็นไปได้ที่จะให้การสนับสนุน ยังรวมถึงการยอมรับมุมมองที่แตกต่างไปคือการยอมรับความต้องการของภาคประชาชนที่จะมีส่วนร่วม รัฐมีการปิดกั้น เพราะฉะนั้นประชาสังคมจึงต้องทำในสิ่งที่รัฐยังไม่ได้ทำ มีการมองถึงความเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบระบบราชการ และมุมมองของภาคสังคมในการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความต้องการที่จะมีส่วนร่วม

ด้วยแนวทางนี้นั้นขีดความสามารถที่ควรคำนึงถึงของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนสามารถทำให้ดีขึ้นได้เป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานบริการสังคม ในด้านวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งการศึกษา โดยไม่ถูกนำเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทางภาครัฐ จากการดำเนินการดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการข้ามผ่านการแบ่งแยกระหว่าง ตลาด รัฐและภาคประชาชนไปยังรูปแบบที่กำหนดไว้ด้วยการเชื่อมต่อระหว่างกลไกตลาด ภาครัฐและทุนทางสังคมเข้าด้วยกัน เพื่อรับรองผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม รูปแบบที่มีส่วนผสมในการรวมกันของแบบจำลององค์กรที่แตกต่างกันกับทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการสามารถทำให้การสร้างผลลัพธ์ของการดำเนินการ การขีดแนวทางสร้างความผาสุกร่วมกัน และการเชื่อมโยงไปยังท้องถิ่นมีผลสำเร็จเป็นจริงขึ้นได้ ความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างจุดมุ่งหมายและการสนับสนุนภาครัฐ, การริเริ่มดำเนินการกิจการของตนเอง และทรัพยากรทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลกับการเริ่มมีส่วนร่วมระหว่างผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง และผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม ได้เชื่อมรวมกับผลด้านบวกของรูปแบบการดำเนินการที่แตกต่างกันเข้าไว้ด้วยกัน โดยไม่จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผลเสียที่เกิดขึ้น ในทางปฏิบัติรูปแบบใหม่ของการทำงานร่วมกันนั้นทำให้การแบ่งขอบเขตแบบเกะระหว่างภาคส่วนต่างๆ นั้นได้กลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัยไปแล้ว จากการตรวจสอบด้วยประสบการณ์ตรงแสดงให้เห็นว่าโดยปกติแล้วเป็นสิ่งที่ไม่มีมีความหมายเกี่ยวข้องกับการของการทำงานที่ได้รับค่าจ้างและมั่นคง แต่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มมากขึ้นและการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปของแบบจำลอง

ในทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์ที่มากขึ้นในการใช้ทรัพยากร ซึ่งตามแนวทางที่กล่าวมาแล้วนั้น โอกาสในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินในภาคส่วนดังกล่าวมีมั่นคงมากกว่าความเสี่ยง

ภาครัฐที่มีการเปิดกว้างทางการเมืองนั้นมีจุดยืนในโอกาสและแนวทางของการดำเนินการเรียกร้องมากมาย โดยปราศจากความจำเป็นที่จะดึงตัวเองออกจากความรับผิดชอบในการทำให้จุดมุ่งหมายสาธารณะที่วางไว้เกิดผลสำเร็จ และเนื่องจากเทศบาลนั้นเป็นพื้นที่แรกที่การทำงานร่วมกันในภาคประชาชนจะได้แสดงบทบาท ดังนั้นจึงเป็นสถานที่อันพิเศษเหมาะที่จะทดลองแนวคิดใหม่ของภาครัฐ การถกเถียงกันในเรื่องดังกล่าวได้เพิ่มมากขึ้นตั้งเริ่มต้นปี 1990 และได้ค้นพบแก่นสารในทางปฏิบัติของความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับสถาบันในชุมชนอย่างรวดเร็ว โรลัน โรธ (Roland Roth, บทที่ 7) ได้กล่าวถึง “การปฏิวัติครั้งต่อไป” ซึ่งได้เกิดขึ้นพร้อมกับ “การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงอย่างสงบ” เป็นการก้าวข้ามผ่านยุคสมัยของการเป็นรัฐที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี การล่มสลายนั้นได้แพร่กระจายความคิดที่ถูกปิดกั้นในเรื่องความต้องการและความปรารถนาในการมีสิทธิเลือกของประชาชน โดยทำให้เกิดการมีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง และโอกาสที่จะไม่เลือกนายกเทศมนตรี และเพิ่มโอกาสที่จะใช้ในการเลือกผู้แทนของตนเองผ่านระบบการเลือกโดยตรงและระบบบัญชีรายชื่อ ปัญหาในเรื่องการลดน้อยถอยลงของความสนใจในการทำงานอย่างมีเกียรติในภาครัฐซึ่งถูกตั้งคำถามและนำมาเป็นเรื่องหลักในข้อพิจารณานั้น ได้ถูกชดเชยได้ด้วยการเริ่มขึ้นของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในชุมชน ซึ่งการเกิดขึ้นของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นได้มีขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน

มาตรการที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์โดยรวมในการดำเนินการภาครัฐนั้นสามารถนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับกระบวนการมีส่วนร่วมในองค์กรส่วนท้องถิ่นได้ การเรียกร้องที่เพิ่มมากขึ้น ถึงการร่วมมือกันในภาคประชาชนเพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ขัดแย้งในปัจจุบัน ปัญหาการคลังการลงทุนที่ถดถอย อัตราการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้น และปัญหาด้านการเงินต่างๆ ซึ่งเกิดจากสภาวะความยากจนในชุมชน รวมทั้งการแบ่งแยกทางสังคม มีนโยบายด้านการเมืองท้องถิ่นมีการปรับเปลี่ยนโดยหาแนวทางและโอกาสใหม่เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา การอภิปรายโต้เถียงซึ่งเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้นได้ ได้ทั้งเหตุเงื่อนไขของการเกิดความขัดแย้งไว้เบื้องหลัง แต่ก็ได้ก่อให้เกิดการค้นพบการใช้ประโยชน์ที่หลากหลายจากการเติบโตและเข้มข้นขึ้นของประชาสังคม นอกเหนือจากบทบาทตนเองในฐานะที่เป็นส่วนชดเชยช่องว่าง โดยตามนัยยะนี้การสร้างสรรค์ประชาสังคมมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างแนวทางของการเชื่อมโยงจุดมุ่งหมายทั้งทางการเมือง

เศรษฐกิจและสังคมเขาค่อยกัน ในความเป็นจริงกลับปรากฏว่าชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจแย่ลง และมีโอกาสน้อยในกระบวนการการตัดสินใจทางการเมือง โรธ (Roth) อ่อนวอนถึงการจัดระเบียบนโยบายใหม่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นภาคประชาชน เนื่องจากการเป็นความจริงของการเกิดประชาสังคมนั้น จะต้องแสดงให้เห็นในการดำเนินชีวิตทางการเมืองของชุมชน ถึงแม้ว่าการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกันของภาคประชาชนจะได้ถูกเฝ้ามองดูผ่านการดำเนินชีวิตในหลายๆ ชุมชน แต่กระนั้นก็ตามยังมีความเป็นอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้ โดยภายหลังจากการเริ่มต้นกำหนดและเป็นที่ยอมรับจากฝ่ายการเมืองแล้วนั้น การเกิดขึ้นอย่างพอเพียงของโครงสร้างสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะขาดหายไป และด้วยเหตุนี้การเกิดขึ้นของสิ่งที่ไม่เป็นไปตามคาดหวังอาจจะเกิดขึ้นได้จากการวางวิธีการที่ผิดพลาดไปล่วงหน้า มันเป็นความหมายอันมีนัยยะสำคัญมากโดยการที่ ชุมชนนั้นไม่เพียงที่จะเปิดกว้างให้กับผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น แต่การเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ชายขอบหรือถูกกันออกไปซึ่งมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นนั้น ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกระบวนการให้อำนาจกับประชาชน อีกทั้งจากการพิจารณาที่ได้แสดงให้เห็นถึงขอบเขตของการสร้างประชาสังคม โดยที่เนื่องจากการพัฒนานั้นบนพื้นฐานของเศรษฐกิจที่ดีก่อให้เกิดอัตราการว่างงานที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้เกิดปรากฏการณ์คนชายขอบที่ยากจนเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน อีกทั้งทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วม

3. แนวทางทางการเมือง

คล้ายกับในกรณีการถกเถียงในทฤษฎีของลัทธิชุมชนนิยม (Kommunitarismus) ตั้งแต่ยุคต้นปี ค.ศ. 1990 และในการถกเถียงเรื่องการก่อร่างประชาสังคม ก็เช่นกันได้ประดังถึงความขัดแย้งในวัตถุประสงค์ที่ขัดกัน ทั้งในเรื่องเป้าหมายและความเป็นไปได้ ซึ่งบ่อยครั้งทางฝ่ายเสรีนิยมใหม่ (neoliberal) ได้ให้คำจำกัดความที่สับสนระหว่างแนวทางของประชาสังคมกับการทำให้เรื่องการเมืองเป็นเรื่องของปัจเจกชน เส้นแบ่งแยกที่ไม่ชัดเจนซึ่งเกิดจากการที่มีการให้คำจำกัดความของคำว่า “สังคม” หมายถึงสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐ และไม่มีเรื่องของการเมืองมาเกี่ยวข้อง เนื่องจากการเส้นแบ่งแยกดังกล่าวที่ไม่ชัดเจนระหว่างตลาด (Markt) กับประชาสังคมทำให้เกิดความสับสนระหว่างรูปแบบการกระทำที่เกิดจากประชาสังคมกับการกระทำที่เกิดจากปัจเจกชน หรือตลาดจะเข้ามาแทนที่สังคมเหมือนกับที่นายกรัฐมนตรีหญิงแห่งอังกฤษกล่าวไว้ว่า “There is no such thing as society” การให้คำจำกัดความที่คล้ายกันระหว่างตลาดและสังคมของทางฝ่ายเสรี

นิยมสมัยใหม่นั้นทางฝ่ายของพวกมาร์กซิสต์ก็เข้าใจเช่นเดียวกัน เพราะในฝ่ายนี้จะไม่ยอมรับความเป็นเอกเทศทางการเมืองของการกระทำระหว่างตลาดและรัฐ

ในการกำหนดบทบาทใหม่ทางการเมืองระหว่างรัฐกับสังคมซึ่งนายกรัฐมนตรี เกร์ฮาร์ด ชโรเดอร์ (Gerhard Schröder บทที่ 8) ได้ให้ความสำคัญอย่างมาก กับการก่อร่างประชาสังคม และการขยายสิทธิในการกระทำของประชาสังคม การกำหนดบทบาทใหม่ดังกล่าวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดของ “การกลับมาของการเมือง” นั้นควรจะมียุทธศาสตร์สำคัญ เขาได้อธิบายในบริบทที่เกี่ยวกับการถกเถียงที่กว้างขวางต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายของสังคมนิยมประชาธิปไตยว่า ประชาสังคมควรจะเป็นโครงการที่ขยายวงกว้างออกไป และเป็นโครงการของสังคมด้วย ประชาสังคมควรจะเป็นกำลังสำคัญของอารยะของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นตัวเร่งของกระบวนการโลกาภิวัตน์ ในบริบทนี้ ๑๗๗๑ ชโรเดอร์ (Schröder) ได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงแนวคิดที่แปลกแยกจากประเพณีแนวคิดแบบเก่าๆ ของแนวคิดรากฐานแห่งสังคมนิยมประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ฝังรากลึก และมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในกลุ่มสังคมนิยมประชาธิปไตย ประชาสังคมตามแนวความคิดของ ๑๗๗๑ ชโรเดอร์ (Schröder) คือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของพวกเขา ซึ่งประชาชนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงปัจเจกบุคคล แต่หมายถึงรูปแบบการรวมตัวในทางการเมือง

ในเมื่อปัจจุบันนี้การจ้างงานเต็มอัตรา (Vollerwerbsverhältnis) ไม่ใช่เรื่องปกติไปเสียแล้ว และก็ก่อให้เกิดความสงสัยเรื่องมาตรฐานต่อความสัมพันธ์ของสังคมในโลกแห่งการจ้างงาน ส่งผลทำให้การร่วมมือกันในสังคมมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้จะทำให้ประชาสังคมจะเป็นที่สำคัญที่สุดต่อการมีส่วนร่วมในสังคม ในประชาสังคมต้องมีการทำให้เป็นรูปแบบที่เด่นชัด ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผูกมัดปัจเจกชนกับคุณค่า และเป้าหมายของสังคม ท้ายที่สุด ๑๗๗๑ ชโรเดอร์ (Schröder) ได้สรุปถึงความเข้าใจ และหน้าที่ในอนาคตของรัฐ ต่อการให้บทบาทที่สำคัญแก่ประชาสังคม ตามความเห็นของ ๑๗๗๑ ชโรเดอร์ (Schröder) การแบ่งหน้าที่ของรัฐ และประชาสังคมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองของการกระทำของ “รัฐที่เกือบล่ม” ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะไม่ทำให้อำนาจอ่อนแอลง แต่ทว่าตรงกันข้ามจะเป็นการทำให้รัฐเข้มแข็งขึ้น

๑๗๗๑ ชโรเดอร์ (Schröder) ได้มองบทบาทของรัฐของประชาสังคมว่าเป็นผู้ให้การคำปรึกษา และผู้ที่ช่วยในการเจรจา ซึ่งรัฐจะเป็นผู้หาข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ถึงเป้าหมาย ความเป็นไปได้ของการดำเนินการ และด้วยความช่วยเหลือ และกรอบที่ถูกวางไว้จากรัฐจะทำให้ประชาสังคมสามารถจัดการตัวเองได้ ในส่วนของการบำรุงรักษาเมืองต่างๆ หรือในส่วนของการสาธารณสุขเป็น

ตัวอย่างของขอบเขตของการดำเนินการ รัฐควรจะเปลี่ยนแปลงตัวเองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมาเป็น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเครือข่ายทั้งในชุมชนและภูมิภาค ๔๗๗๙ ชโรเดอร์ (Schroder) ได้ชี้ให้เห็น ถึงอันตรายจากการที่รัฐคาดหวังกจากประชาสังคมมากเกินไปในกรณีของรัฐเดี่ยวที่จะทำหน้าที่ที่เขา ควรจะทำ เงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้ประชาสังคมมีอำนาจดำเนินการก็คือการที่รัฐต้องเข้าไปคุ้มครองความต้องการพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชน ในที่นี้แม้ว่าประชาสังคมมีความ สำคัญต่อแนวทางของสังคมนิยมประชาธิปไตย แต่ไม่ได้หมายถึงการเข้ามาทดแทนนโยบายทาง สังคมและเศรษฐกิจแต่อย่างใด

คณะกรรมการการแสวงหาทางออกของปัญหา (Enquête-Kommissionen: Enquête ภาษา ฝรั่งเศส แปลว่า การแสวงหา) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งโดยรัฐสภาแห่งสหพันธ์ฯ เพื่อที่จะ ช่วยเหลือให้ประชาชนในเยอรมนีมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพิ่มมากขึ้นรวม ไป ถึงการให้คำแนะนำดำเนินการต่อรัฐในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว ได้มีการ เปิดเผยระหว่างการประชุมถึงวิสัยทัศน์ของ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยเหลือซึ่ง กันและกันมากขึ้น” มิคาเอล บิร์ช (Michael Bürsch) ประธานคณะกรรมการ ได้เปิดเผยถึง วิสัยทัศน์ที่ว่าจะทำให้การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้นของประชาชนเป็น เป้าหมายหลักของสังคม (บทที่ 9) คณะกรรมการฯ ได้ขยายคำจำกัดความของคำว่า “ตำแหน่งกิตติมศักดิ์” ซึ่งมีมาแต่ต้นให้กว้างออกไปบนพื้นฐานของความคิดของ “การมีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้นของประชาชน” ในกรณีดังกล่าวทำให้คณะกรรมการฯ ได้ชื่อว่าเป็นผู้กำหนด “ตัวอย่างของประชาสังคม” เพื่อที่จะทำให้เกิดการก่อร่างโครงสร้างพื้นฐาน ของประชาชนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คณะกรรมการฯ ได้พัฒนาแนวทางในการดำเนินการ จากวิกฤติที่เกิดจากปัญหาของตลาดแรงงาน ของรัฐสวัสดิการ และความไม่สนใจในการเมือง

ในกรอบของเป้าหมายดังกล่าวคณะกรรมการฯ จะนำเสนอเสนอต่อฝ่ายนิติบัญญัติ และหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลบนพื้นฐานประสบการณ์ที่ผ่านมา และบนหลักการของการถกเถียง กันในแวดวงวิชาการ ในรายงานของประธานคณะกรรมการฯ คาดหวังว่าคณะกรรมการฯ มุ่งหวังที่จะให้ประชาชนที่ขี้ระแวงกลัว ที่เป็นผลมาจากประชาสังคม และทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงตัวเองของการดำเนินการจากภาครัฐ ทั้งหลายทั้งปวงเป็นการประสานของการ พัฒนารัฐให้ทันสมัยและการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น นั่นหมายถึงว่า รัฐจะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะในด้านกฎหมาย หรือด้านการบริหาร และยิ่งไป กว้านรัฐต้องกำหนดแนวทางดำเนินการของรัฐใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ของรัฐในการที่

จะสร้าง “โครงสร้างของโอกาส” สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น

“รัฐจะต้องพร้อมที่จะลดบทบาทของตัวเองลง รัฐจะต้องพร้อมที่จะกระจายอำนาจ โดยที่ไม่ลืมที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม”

ในแง่มุมหนึ่งที่ถูกละเลยในหัวข้อประชาสังคมในสหพันธ์ฯ ก็คือ แนวคิด การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของบริษัทต่างๆ ในประชาสังคมหรือ cooperate Citizenship ตรงกันข้ามในประเทศสหรัฐอเมริกา บริษัทต่างๆ ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วยในประชาสังคม ซึ่งบริษัทเหล่านั้นอาจต้องแสดงสองบทบาทในเวลาเดียวกัน กล่าวคืออันดับแรกนอกเหนือจากการเป็นส่วนหนึ่งของระบบตลาดซึ่งบริษัทเหล่านั้นต้องคิดเป็นตรรกะ และบริษัทต่างๆ เหล่านั้นต้องมีส่วนร่วมในสังคมนั้นๆ นั่นก็หมายถึงเสมือนหนึ่งเป็นประชาชนผู้มีหน้าที่ต่อประชาสังคม และประชาสังคมสามารถและต้องเรียกร้องหน้าที่ความรับผิดชอบเหล่านี้ของบริษัทต่างๆ บทบาทอันดับที่สองก็คือบริษัทต่างๆ จะเป็นผู้มีบทบาทมีส่วนร่วมของประชาสังคมซึ่งมีรายจ่ายทรัพยากรที่สูง และความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ เช่นการให้พนักงานของบริษัทพักหยูงานเป็นช่วงๆ (ตามตัวอย่างจากอเมริกา) เมื่อเครือข่ายการดำเนินการของประชาชนสมบูรณ์แล้วจะทำให้เราป้องกันการเข้าใจผิดของบริษัทต่างๆ ถึงการมีตัวตนอยู่ในประชาสังคมในบทบาทของการทำการตลาดของเขา (Marketingprojekt) เพราะด้วยทรัพยากรบุคคล และสิ่งของของ cooperate Citizens เขาทั้งหลายสามารถจะช่วยในแง่โครงการทางสังคมต่างๆ และการกำหนดบทบาทตัวเองตามระบอบประชาธิปไตยในประชาสังคม การที่นำบริษัทต่างๆ มาเป็นส่วนหนึ่ง หรือพฤติกรรมทางด้านเศรษฐศาสตร์ของเขาก็ตาม จะสามารถทำให้กลมกลืนกับเป้าหมายทางการเมืองของประชาสังคมได้

มิคาเอล บิร์ช (Michael Bürsch) ได้ให้คำตอบต่อคณะกรรมการฯ ถึงความเข้าใจต่อประชาสังคม ซึ่งในคำตอบของเขามีสองแง่มุมที่น่าสนใจไม่น้อยสำหรับความเข้าใจต่อประชาสังคมข้อแรก “ความสัมพันธ์ที่ปรารถนาจะระหว่างรัฐกับประชาสังคมไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่สองฝ่ายแข่งขันกัน แต่เป็นความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้น และข้อสอง “ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้นนั้นมีเพียงรัฐเท่านั้นที่สามารถจะให้การสนับสนุน และโครงสร้างพื้นฐานหลักได้” ในปี 2002 คณะกรรมการฯ จะเสนอแนะแนวทาง และคำแนะนำที่เป็นรูปธรรม

ยิ่งไปกว่านั้นเราสามารถมองเห็นถึงความสำคัญของประชาสังคมที่มีต่อสังคมนิยมประชาธิปไตยได้จากการเริ่มถกเถียง และคำแนะนำในการดำเนินการของคณะกรรมการฯ คุณค่า

พื้นฐานของสังคมนิยมประชาธิปไตยที่ริเริ่มโดย ว็อล์ฟกัง ทียร์เซ (Wolfgang Thierse บทที่ 10) คณะกรรมการชุดนี้แสดงให้เห็นว่า ต้องเข้าใจแนวทางประชาสังคมในภาพรวม ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการเป็นสังคมในครอบครัว และโรงเรียนและโครงสร้างพื้นฐานทางโอกาส และการเพิ่มความเข้มแข็งขีดความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของประชาชน ตลอดจนไปถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินการของภาครัฐ และมาตรการความช่วยเหลือที่เฉพาะเจาะจง คณะกรรมการชุดนี้อธิบายถึงการให้ความช่วยเหลือ และการก่อร่างประชาสังคมว่าเป็นแนวทางการปฏิรูปสังคมองค์รวม ว่าหมายถึงหน้าที่ที่เชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด ที่ทุกภาคส่วนของการปฏิรูปต้องมีส่วนร่วม แนวความคิดพื้นฐานก็คือ ความสัมพันธ์ของประชาสังคม และสถาบันประชาธิปไตยเป็นความสัมพันธ์แบบเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งแต่ละอันเป็นพื้นฐานซึ่งกันและกัน แต่ละอันต้องพึ่งพิงกัน ดังนั้นแนวความคิดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของศักยภาพ การจัดการตัวเองได้ของประชาสังคมนั้น ต้องไม่มีเพียงแต่การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาสังคมนั้นๆ แต่จะต้องเริ่มตั้งแต่การให้ความช่วยเหลือสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว และโรงเรียน ที่ซึ่งช่วยให้มีการใช้หลักการความคิดของตัวเองและแสดงออกพฤติกรรมต่างๆ ที่ซึ่งแต่ละบุคคล “มีความสามารถเข้ากับสังคม” ได้ จะต้องมีการทำให้เกิดความเข้มแข็งของสภาพครอบครัว และต้องมีการปฏิรูปการศึกษาที่ซึ่งเยาวชนเรียนรู้ถึงความไวเนื้อเชื้อใจ และต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจทั้งของตัวเองและครอบครัว และในด้านของการทำงานก็มีส่วนในแง่ที่ว่าแต่ละบุคคลจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือไม่ในรูปแบบของการกระทำเองโดยไม่มีการร้องขอ ในด้านการทำงานมีผลเริ่มตั้งแต่พ่อแม่ที่ส่งผลต่อการเริ่มเข้าสังคม และมีผลอย่างมากต่อความสามารถที่ผู้ใหญ่จะรับหน้าที่ที่มีต่อประชาสังคม

การช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้นเป็นงานที่มีความสลับซับซ้อนมาก ซึ่งเป็นการรวมหลายแง่มุมของการดำเนินการของรัฐ และการปฏิรูปใหญ่ๆ ในหลายๆ ภาคส่วน อาทิเช่น “การมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกันควรจะได้รับช่วยเหลือโดยอาศัยมาตราให้หยุดพักงาน การให้การศึกษาต่อ และมาตรการอื่นๆ เพื่อเป็นการให้การยอมรับทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยอาศัยข้อกฎหมายต่างๆ เช่น กฎหมายมูลนิธิ กฎหมายภาษี กฎหมายสมาคม กฎหมายแรงงาน กฎหมายประกันสังคม กฎหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบต่อการละเมิด และกฎหมายประกันสุขภาพ แม้ว่าในกระบวนการประชาสังคมจะทำให้หน้าที่บางอย่างของรัฐจะลดน้อยลงไป แต่กระนั้นก็ตามความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกันระหว่างรัฐ กับประชาสังคมก็เป็นความท้าทายของรัฐเองอยู่เสมอแนวทางทางการเมือง

ของประชาสังคมได้แสดงให้เห็นในหลากหลายมุมมองว่าไม่ใช่กระบวนการที่ต้องทำให้โอนถ่ายหน้าที่ของรัฐให้กับสังคมโดยเร็ว หากเพียงแต่จะต้องอาศัยการปฏิรูปที่ยั่งยืน และในกรณีของการดำเนินการของรัฐด้วย

4. ประสบการณ์

ภายในระยะเวลาไม่กี่ปี ตั้งแต่การเพิ่มจำนวนของการอภิปรายทางด้านวิทยาศาสตร์และการเมือง ในเรื่อง “การหวนคืนกลับมาของประชาสังคมที่ได้ผ่านพ้นไป” การศึกษาค้นคว้าทางข้อจำกัดและวิธีการของความมั่งหวังในด้านนี้ ได้ถูกจัดพิมพ์เผยแพร่ ทั่วๆ ไป ข้อมูลเชิงปริมาณจะมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน แต่ผลกระทบบางส่วนมาจากความแตกต่างของมาตรฐานการยกระดับทางการเมือง แต่เราก็คงสามารถจะสรุปเป็นสูตรอย่างสั้นๆ ได้ว่า จำนวนหนึ่งในสามของประชากรผู้ใหญ่ที่มาจากสถาบันครอบครัวแบบเก่าหรือสมัยใหม่ ได้มีส่วนร่วมกับความมั่งหวังที่จะนำประชาสังคมกลับมา และครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมได้พร้อมสำหรับการหวนกลับมาของประชาสังคมนี้ด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติอันล้ำค่าในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่สามารถประมาณค่าได้ และจะได้รับการสนับสนุนในขั้นตอนต่อไปด้วย

อนาลเบิร์ต เอเวิร์ส (Analbert Evers) และนอร์เบิร์ต ว็อลฟาร์ท (Norbert Wöhl-fahrt บทที่ 11) ได้ทำการวิจัยตามแผนนโยบายของกระทรวงแรงงาน สังคม การพัฒนาเมือง วัฒนธรรมและกีฬาของแคว้นนอร์ทไรท์-เวสฟาเลิน ในด้านคุณภาพของพฤติกรรมความพยายามมีส่วนร่วมของประชากรในกิจกรรมด้านกีฬา วัฒนธรรม การพัฒนาเมือง และหน้าที่ทางสังคม จากผลการวิจัยที่หลากหลายจำนวนมากนี้ ทำให้บางเรื่องของหัวข้อนี้ กลายเป็นหัวข้อสำคัญที่กำลังถูกถกเถียงและมีค่าเพียงพอสำหรับการกล่าวถึงในปัจจุบัน วิธีการและข้อจำกัดของประชาสังคมส่งผลกระทบอย่างเห็นได้ชัด ต้นเหตุหลักที่ทำให้เกิดผลกระทบมาจาก พฤติกรรมและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาองค์กรในด้านนี้ รวมไปถึงคำปราศรัยแถลงการณ์ที่เกิดขึ้นจากองค์กรนี้ เหตุจูงใจสู่การหวนกลับมาของประชาสังคม บ่งบอกในแง่ของระยะเวลา สัญญา ความแตกต่างที่ต้องระงับ ประเพณีที่ยากจะถูกแทนที่โดยประเพณีใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงระหว่างกันและกันที่สอดคล้อง ทำให้ประชาสังคมได้พัฒนาตนเองมาจากการอภิปรายถกเถียงท่ามกลางสาธารณชนและสมมุติฐานทางโครงสร้างของรัฐ ภายในกิจกรรม และทางศาสนาที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่น่าจับตามอง ได้แก่ ประชาสังคมที่ไม่ได้ส่งผลกระทบถึงอาชีพประจำ แต่กลับทำให้ศักยภาพเดิมมีเสถียรภาพมากขึ้น บทบาทสำคัญที่สนับสนุนการหวนคืนของประชาสังคมนี้ เกิดมาจากการขยาย

สิ่งก่อสร้างของท้องถิ่น เช่น สถานที่พบปะของตัวแทนของประชาคม ผลสรุปและข้อเสนอแนะของรายงานประสบการณ์ฉบับนี้ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับการสร้างประชาสังคมที่ได้ผล และการขอความร่วมมือจากรัฐที่มีประสิทธิภาพ

ช่วงที่สหภาพแรงงานและกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ได้เผชิญหน้ากัน ได้เกิดความต้องการที่จะเอาชนะกัน แต่ปัจจุบันได้เกิดการร่วมมือกันของทั้งสองกลุ่ม ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันจำนวนมาก ซาบินเน ครูเกอร์ (Sabine Krueger, บทที่ 12) ได้ชี้ให้เห็นถึงการเพิ่มความเชื่อมโยงกันในโครงการด้านประชาสังคมของทั้งสองกลุ่ม และในด้านการกิจกรรมทางการเมืองศูนย์กลางในหลาย ๆ จุดที่น่าสนใจ การเผชิญหน้ากันในอดีตของคำถามทางสังคมต่อสหภาพแรงงาน และคำถามทางนิเวศวิทยาที่เป็นงานของเอ็นจีโอ ได้ก่อให้เกิดการทับซ้อนหรือความสัมพันธ์เชิงสอดคล้องของเหตุจูงใจและความสนใจของทั้งสองกลุ่ม โลกทัศน์ของคำถามทางสังคมได้ข้ามเส้นขีดกันความขัดแย้งและความมุ่งหวังอันเดิมที่จะทำเพื่อกลุ่มของตนเอง ทั้งสองกลุ่มกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในกระบวนการค้นหาและเรียนรู้ทางสังคมองค์กรร่วม และได้หาเหตุผลที่ดีที่เพิ่มขึ้นของการร่วมมือกันด้านการเมือง ในด้านหนึ่งเป็นกระบวนการรับรู้จุดอ่อนของตัวเอง และอีกด้านหนึ่งเป็นประสบการณ์จริงของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเร่งรีบ เพื่อการร่วมมือกันในกิจกรรมที่สำคัญ ที่เป็นพื้นฐานทำให้เกิดการทำงานร่วมกันของสหภาพแรงงานและเอ็นจีโอ

ในระหว่างที่สหภาพแรงงานได้เรียนรู้ถึงศักยภาพทางวัฒนธรรมของเอ็นจีโอ สหภาพยังได้รับรู้ถึงแรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมมาของตัวเอง ผลจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้เพิ่มโอกาสจำนวนมากของการทำงานร่วมกัน เริ่มต้นจากการสนทนาโต้ตอบ ผ่านการนำเสนอข้อเรียกร้องร่วมกันอย่างเปิดเผย ไปจนถึงการณรงค์และเชื่อมโยงของทั้งสองกลุ่ม สหภาพแรงงานแสดงให้เห็นว่า นอกจากจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญแล้ว ยังเป็นกลุ่มที่มีพลังในสังคม สหภาพได้ขยายจุดมุ่งหมายเดิม และเพิ่มความสนใจระดับกลางๆ ในระดับประชาสังคม กิจกรรมที่ขับเคลื่อนมาอย่างยาวนานของสังคมได้เกิดการแตกหน่อ และกลายเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกลุ่มสหภาพแรงงานและประชาสังคมเข้าด้วยกัน

5. ระดับไร้พรมแดน

ในการอภิปรายเรื่องการนำสิทธิในการตัดสินใจระดับชาติที่สูญเสียไปโดยระบบโลกาภิวัตน์ กลับคืนมาด้วยระบบใหม่ของการเมืองระดับไร้พรมแดน กลุ่มประชาสังคมได้แสดงถึงบทบาทหลักทั้งในประชาธิปไตยระดับกว้าง ในระบบที่ร่วมมือกันของระบอบสังคมนิยม และใน

ระบบเปิดเผยที่ซับซ้อนของรัฐบาลชาตินิยม ตามแนวความคิดประชาธิปไตยหัวรุนแรง เช่น ของเบนจามิน บาร์เบอร์ (Benjamin Barber) กล่าวว่า ถ้า สิทธิในการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญควรจะกลับคืนไปสู่กลุ่มการเมืองแบบประชาสังคม ความคิดนี้ยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นและเป็นที่ถกเถียงกันในวงกว้าง ต้นแบบที่สร้างสรรค์ของรัฐบาลระดับโลกที่อยู่ในกระบวนการขับเคลื่อนได้เชื่อมต่อกันไปไร้พรมแดน และก่อให้เกิดความคิดสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อไปที่มีจุดมุ่งหมายและความร่วมมือกัน

กลุ่มประชาสังคมระดับโลกได้พิจารณารับแนวคิดนี้ และพิจารณาบทบาทของตัวเองในเรื่องความเป็นไปได้และขอบเขตที่ไม่ได้รับการกำหนดไว้ในปัจจุบัน กลุ่มนี้เกี่ยวพันระบอบประชาธิปไตยและประสิทธิภาพของสถาบันไร้พรมแดน เช่น ชาติรวมและระบบการเมืองการปกครองโลกที่ปรับตามสภาพที่ตั้ง และกลุ่มนี้ยังเชื่อมโยงและทำให้การร่วมมือระดับภูมิภาคกว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น กลุ่มนี้ยังมีส่วนร่วมที่สำคัญในเกือบทุกระบอบของประชาธิปไตยระดับโลก (โรท บทที่ 13) แม้จะมีความเสี่ยงสูงที่กลุ่มนี้ จะถูกกดดันจากสถาบันที่แข็งแกร่งกว่า ด้วยเหตุผลจากความอ่อนแอของสถาบันไร้พรมแดน และที่สำคัญการเมืองระดับโลกยังแสดงให้เห็นชัดเจนออกมาถึง สิ่งที่จะเริ่มบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้สำหรับกลุ่มประชาสังคม โดยเฉพาะการเชื่อมโยงการเมืองในหลายระดับภายใต้กรอบของการไร้พรมแดน กลุ่มประชาสังคมได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่ไม่ได้เปลี่ยนไป ในการอธิบายในคำถามที่สำคัญต่อการตัดสินใจต่อสาธารณชนระดับโลกและระดับชาติ และการกำกับดูแลการรวมกลุ่มระดับไร้พรมแดน แนวโน้มที่เห็นได้ชัดแสดงให้เห็นถึงการเติบโตอย่างรวดเร็วของกลุ่มเอ็นจีโอ แม้ว่ากลุ่มต่อต้านการชุมนุมประท้วงต่อระบอบโลกาภิวัตน์ของกลุ่มประชาสังคมได้ขับเคลื่อนไปข้างหน้า แต่กลุ่มเอ็นจีโอได้แสดงบทบาทที่เอนเอียงไปในทางสร้างสรรค์ในระดับโลก ที่ขัดแย้งกับระบบเสรีทางการค้าในการเมือง ระบบสังคม นิเวศวิทยา และเศรษฐกิจมหภาคที่เกิดจากการไม่มีพรมแดนนั่นเอง

ในสหภาพยุโรปได้มีการเริ่มต้นของกลุ่มประชาสังคมที่ไร้พรมแดนชัดเจนไปแล้ว เพื่อให้การเมืองโดยรอบ (การเมืองระดับล่าง) สามารถที่จะส่งผลกระทบต่อศูนย์กลางของระบบทางการเมืองได้ (ไฮเนลท์ บทที่ 14) กลุ่มนี้ได้แสดงบทบาทของตัวเชื่อมโยงที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันทางการเมือง เพราะกลุ่มนี้ไม่ได้เชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้นด้วยความสนใจเดียวกับที่เชื่อมอยู่กับการเมืองระดับชาติ ในรัฐสภาของยุโรปถูกบังคับในเรื่องของตัวแทนการเมืองระบบพรรคแบบเอกภาพ น้อยกว่าในรัฐสภาของชาติ องค์การที่ไม่ใช่ของรัฐบาลในยุทธการไร้พรมแดนได้เปิดรับความเป็คกว้างของการใช้สิทธิพลจากกลุ่มประชาสังคมที่เชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน

นอกจากนี้กลุ่มนี้ยังสามารถรับภารกิจการสร้างระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณชนของยุโรปมารับผิดชอบได้ด้วยการแนะนำจากนักการเมือง และนักวิทยาศาสตร์หลายแขนง โดยเฉพาะในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีชี้ให้เห็นว่า กลุ่มการเมืองประชาสังคมในยุโรป สามารถที่จะรับภารกิจจากการขยายตัวของระบบการเมืองหลายระดับของยุโรปได้

ภาพรวมตัวแสดงให้เห็นว่า ประชาสังคมที่ไร้พรมแดน มีศักยภาพเพียงพอที่จะลดภาวะการขาดแคลนทางประชาธิปไตยในสหภาพยุโรปที่ถูกถกเถียงกันบ่อยๆ ซูเบรท์ ไฮเนลท์ อธิบายในงานของเขาว่า ในการเริ่มต้นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากประชาสังคม และฟังก์ชันของการอภิปรายต่อสาธารณชน สำหรับระบอบการปกครองแต่ละส่วน และเน้นในภาพรวมว่า ประชาสังคมนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับฟังก์ชันส่วนขยาย ที่เพิ่มความเป็นไปได้ของตัวเองในการพัฒนาขนาดของการสร้างสถาบันทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา

6. วัฒนธรรมการเมือง และการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง

ประชาสังคมที่เป็นรูปธรรม เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมการเมืองของประเทศ และยังเป็นระบบที่เผยแพร่ทัศนคติทางการเมืองโดยตรง และมีความหมายโดยตรงต่อกิจกรรมต่างๆ อีกด้านหนึ่งประชาสังคมที่มีความคิดริเริ่ม ความเชื่อมโยง ระบบที่เชื่อมโยงและสาธารณชนจำนวนหนึ่ง ยังเป็นสถานที่แสดงออกทางพฤติกรรม ที่วัฒนธรรมการเมืองของสังคมถูกเรียนรู้อย่างละเอียด และพัฒนา ประชาสังคมเป็นมากกว่าโรงเรียนหรือสื่อ แต่เป็นโรงงานทางสังคมที่ผลิตวัฒนธรรมการเมืองในทิศทางของการปฏิบัติ ประชาสังคมเป็นทั้งการแสดงออกและสมมุติฐานทางวัฒนธรรมสังคมการเมือง

สังคมแบบหลากหลายวัฒนธรรมในปัจจุบัน การแสดงออกด้านคุณภาพของการรวมกลุ่มแบบประชาธิปไตยและการเข้ากันได้ทางสังคมที่ขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ร่วมกันของวัฒนธรรมแบบชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน หรือวัฒนธรรมศาสนาที่สร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยร่วมกัน (เมเยอร์ บทที่ 15) การมีส่วนร่วมกันในแบบประชาธิปไตย คือ บทบาทของประชาสังคมที่เพิ่มความสนใจเดียวกันในทางสังคม น้อยมากที่เกี่ยวข้องกับการลงรากลึกกลงไปในชีวิตทางวัฒนธรรมแบบปิด สังคมแบบคูลานาที่ปิดตัวเองทั้งหมด มีแนวโน้มที่จะไม่สามารถสร้างโอกาสให้เกิดการเข้ากันทางสังคม ยกเว้นจะเกิดภาวะขัดขวางขึ้น เพราะการร่วมมือของประชาสังคม ที่จะทำให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการเมืองร่วมกันขึ้น ไม่ใช่ผลพลอยได้ของการเข้ากันทางระบบในทุกๆ กลุ่มทางสังคมสำหรับการตลาด และไม่ใช่ว่าผลจากการขึ้นนำของรัฐ

ไปสู่การเข้ากันเพียงอย่างเดียว ประชาสังคมแสดงถึงบทบาทหน้าที่พิเศษ ที่ไม่สามารถแทนที่ได้ ในระบอบประชาธิปไตยที่หลากหลายวัฒนธรรม

ทางที่คิดว่าดีที่สุดสำหรับการพัฒนาความเข้ากันได้ทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย และทิศทางเบื้องต้นทางการเมืองร่วมกันในประชาธิปไตยของประเทศที่มีสิทธินั้น คือ โครงสร้างที่ทับซ้อนกันทางวัฒนธรรมภายในโครงสร้างของประชาสังคมโดยเฉพาะ ที่นำสมาชิกของกลุ่มร่วมกันที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ไปสู่กิจกรรมร่วมกันในสังคม นิเวศวิทยา กิฬา ความเป็นส่วนหนึ่งในชาติ การศึกษา และการเมือง

หน้าที่ที่เกิดจากการเข้ากันทางวัฒนธรรมของประชาสังคม มีความหมายจาก กระบวนการการขับเคลื่อนของโลกาภิวัตน์ไปในสองทิศทาง (ไกลิง บทที่ 16) ด้านหนึ่งเกิดความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมจากการเพิ่มขึ้นของการอพยพเข้ามาในเมืองของประชากร อีกด้านหนึ่งโลกาภิวัตน์เป็นต้นเหตุหลักของปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และนิเวศวิทยาอย่างชัดเจน ในความหมายของโลกาภิวัตน์ที่เชื่อมโยงระดับโลกและชุมชนเข้าด้วยกัน นำไปสู่การแย่งชิงของปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมเมือง และในขณะเดียวกันมีแนวโน้มของการก่อตัวเพิ่มความขัดแย้งในพื้นที่ กระบวนการที่ไม่อาจจะควบคุมได้ของโลกาภิวัตน์ระดับเศรษฐกิจ และอำนาจการกระจายตัวอย่างสูงที่อยู่ภายในตัวมัน ส่งผลต่อการแตกแยกทางสังคมและวัฒนธรรมในเมือง

การปฏิเสธของโครงสร้างระดับมหภาพในตลาดงานที่ถูกกล่าวถึงนี้ เป็นเหตุการณ์เช่นเดียวกับกระบวนการอพยพที่ถุกันมาเป็นผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ นำไปสู่จุดสูงสุดโดยรวมของระดับสังคมที่แตกต่างกัน และวัฒนธรรมทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ที่หลากหลายของสังคม แต่หากอยู่ที่รูปแบบเฉพาะที่แตกต่างกัน รวมถึงความขัดแย้งที่มีอยู่ของรูปแบบในการเข้ามาอยู่ร่วมกันและการอยู่ร่วมสังคมเดียวกัน ประสพการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ ศาสนา และการถูกกีดกันแบ่งแยกออกไป ทั้งเขตที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงศาสนา แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างครั้งใหม่นี้ นั่นแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของระยะห่างทางวัฒนธรรม ระหว่างเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ แต่อันนี้ก็คือวัฒนธรรมทางสังคมของคนส่วนน้อย ที่ดูเหมือนจะถูกทำให้ยิ่งเกิดระยะห่างมากขึ้นด้วยรูปแบบของการให้เกียรติ และการกระทำของคนในสังคมส่วนอื่นที่เหลือนั้น มีผลให้เกิดระยะห่างระหว่างทั้งสองกลุ่มออกไป ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ในเรื่องราวนี้โดยมีส่วนทำให้การฟื้นคืนของโครงสร้างแบบแผนที่เหมาะสม และความสัมพันธ์ที่ดีของคนส่วนรวมเป็นไปได้ยากขึ้น ผลลัพธ์ก็คือการเพิ่มขึ้นของความแตกต่างแบ่งแยกในสังคม ความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น รวมถึงการแตกแยกกลุ่มทางสังคมการเมือง ปัญหาที่ก่อให้เกิดสิ่งเหล่านั้นขึ้นคือ เมื่อแสดงให้เห็น

ถึงโอกาสที่จะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมขึ้น สิ่งที่มาอย่างแรกเลยคือการคัดค้านที่มีต่อภาครัฐ และหน่วยงานท้องถิ่นถึงแนวโน้มของปัญหาสังคม ทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และสังคมที่แยกกันเกินไปเปรียบเสมือนมีกำแพงกันขวางไว้ สิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้นคือการเริ่มการเมืองภาคประชาชนในรูปแบบของการผสมผสานรวมกันอย่างลงตัวทางวัฒนธรรม

ความเปลี่ยนแปลงในการริเริ่มระบบราชการ ในการวางรูปแบบฟอร์มของคณะรัฐบาลสำหรับการบริหารจัดการที่ทันสมัย ซึ่งนำมาใช้ทดลองริเริ่มในระบบบริหารแบบท้องถิ่นระหว่างผู้ประกอบการบริษัท โรงงานผู้ผลิต โรงช่างฝีมือ และหอการค้า ควรจะร่วมมือกันระดมความคิดแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มย่อยๆ ของตนเองเช่นเดียวกับสถานศึกษา สถานวิจัย โบสถ์ สหภาพแรงงาน ในการริเริ่มสร้างสรรค์ทางการเคลื่อนไหวในสังคมรูปแบบใหม่ ประเด็นที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการดึงกลับมาของสังคมส่วนน้อยที่ถูกแบ่งแยกออกไป ก็คือการสร้างโลกส่วนตัวขึ้นมาปิดกั้นตัวเองจากสภาวะภายนอกของสังคมนั้น และนั่นก็เป็นสิ่งที่น่าท้ออย่างมากสำหรับประชาสังคม

จนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่ได้รับการให้การสนับสนุนและสนใจเท่าที่ควรในรูปแบบการปกครองภาคประชาชน ในทิศทางรวมถึงแนวทางการดูแลจัดการสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง โดยประการแรกเลยคือการต่อต้านแนวความคิดดังกล่าวผ่านทางสื่อซึ่งเผยแพร่โดยอิสระอย่างในปัจจุบัน ทำให้มีผลกระทบอย่างมากอย่างไม่มีใครเปรียบได้กับการแสดงออกอย่างมีอาชีพของสื่อผ่านสู่สาธารณะ โดยบทบาทของสื่อในส่วนของผู้ออกอากาศซึ่งเป็นจำนวนน้อย และในส่วนของผู้รับข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ได้รับข่าวสารเท่านั้น แสดงให้เห็นแตกต่างกันอย่างชัดเจนไม่สามารถสลับเปลี่ยนตำแหน่งกันได้อย่างสิ้นเชิง

หลักการตามข้อตกลงของประชาสังคมที่กล่าวให้เห็นอย่างชัดเจน ถึงหน้าที่รับผิดชอบเพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการเพื่อการประสบความสำเร็จในการบริหารรูปแบบใหม่นี้ โดยไม่จำเป็นต้องมีองค์กรที่มีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานงาน องค์กรอิสระที่มีสามัญสำนึก และสื่อที่เป็นตัวกลางเผยแพร่ข่าวสาร รวมถึงองค์กรจัดงานเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้เรารู้ว่า บุคคลากรที่มีหน้าที่ในการออกกฎ จะพิจารณาจากขอบเขตของเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนี้ อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ในช่วงขอบเขตของการทดสอบระบบทำให้เรารู้สึกได้บ่อยครั้งถึงความต้องการที่จะส่งเสริมความสามารถนี้ให้สานต่อกันไปเรื่อยๆ เพื่อให้อยู่ในขอบเขตของระยะเวลา และพลังงานที่มีอย่างกำหนด ที่จำเป็นต้องใช้ตามธรรมเนียมปฏิบัติของข้อตกลง โดยควรจะใช้ให้น้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ขณะที่เนื้อหาและ ความต้องการ

ตามข้อตกลงยังมียุทธบิด่วนพอเพียงตามวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีการนี้สามารถทำให้ ความแตกต่าง แบ่งแยกดังกล่าว ถูกทำให้ดีใกล้เคียงกันขึ้นตามที่ได้ตั้งเป้าหมายของความสำเร็จเอาไว้ในข้อตกลง เฉพาะนี้ ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้แก้ไขข้อข้องใจหรืออุปสรรคได้เท่านั้น หากแต่ยังแก้ไขความ บิดเบี้ยวที่ส่งผลไปยังรายละเอียดของผลลัพธ์ที่ต้องการด้วยเช่นกัน นั่นแสดงให้เห็นถึงความทำ ทายครั้งใหม่ที่ยิ่งใหญ่อยู่ข้างหน้า ซึ่งอยู่นอกเหนือจากบทเรียนในห้องเรียนที่เคยปรากฏมา รวมถึง การพัฒนาของการศึกษาเกี่ยวกับทางรัฐศาสตร์ รูปแบบการศึกษาที่มีให้เลือกในปัจจุบัน สำหรับบุคคลทั่วไปโดยรัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ เช่นเดียวกับรูปแบบที่มีอยู่ในขอบเขต ของประชาสังคมเอง ก็แสดงให้เห็นถึงความแพร่หลายในส่วนต่างๆ ทั้งที่ริเริ่มขึ้นใหม่ทั้งหมด และกำลังเริ่มเป็นบางส่วน การอ้างอิงระหว่างภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติระหว่างการศึกษาก็ เปิดอยู่แล้ว รวมถึงข้อสัญญาทางการเมือง และด้วยสิ่งดังกล่าวข้างต้นนั้นรวมไปถึงระบอบ ประชาธิปไตยที่มีศักยภาพ ก่อให้เกิดผลในการพัฒนาทางการเมืองโดยตรงกับสถานที่ ที่ได้ใช้ ระบบนั้นอย่างเห็นได้ชัดทันที โดยสามารถวัดผลได้อย่างชัดเจนอย่างที่ไม่มี ณ ที่อื่นๆ

สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนนี้ คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงที่ใกล้เคียงและควบคู่กันของ ประชาสังคม และการพัฒนาศึกษาทางการเมือง โดยจะถูกทำให้มีผลชัดเจนขึ้นด้วยกลุ่มคนที่ ให้การตัดสินใจสนับสนุน อาเดรียน โรนเนอร์ (Adrian Reinert, บทที่ 17) แสดงความคิดเห็น ว่าเครือข่ายของประชาสังคมคือสถานที่ศึกษาสำคัญสำหรับการเรียนรู้ทางการเมือง โดยที่แห่งนั้น จะทำให้การเรียนรู้หน้าที่และสามัญสำนึก รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติแสดงออกได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ ซึ่งมันเกี่ยวข้องกับหลักการของการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง โดยไม่สน ใจว่าจะแสดงออกเป็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในแบบเป็นหน่วยงาน หรือแบบนอกหน่วยงาน หาก จะอ้างอิงตัวอย่างที่สมบูรณ์ที่สุด สิ่งที่เกี่ยวข้องกันของการจัดการแก่ประชาสังคม ตามจุดประสงค์ ที่ขยับย่นถ่วงของการเรียนรู้ทางการเมือง นั้นทำให้การสนับสนุนเป็นไปได้ดีขึ้น ในส่วนของการเรียนรู้ ในข้อตกลงทางการศึกษาอย่างเป็นแบบแผนและเป็นทางการ ซึ่งถูกระบุอยู่ในระบบ ที่ถูกจัดการเป็นอย่างดีของการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง จุดมุ่งหมายของการเรียนตาม ความต้องการและการเผยแพร่ของสิ่งที่ได้รับมอบหมายนั้นนั้น สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการยึดถือหลักการเบื้องต้นจากประสบการณ์ และอ้างอิงถึงการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป โดยยึดถือ แนวทางตามที่ตั้งเอาไว้ จากโอกาสการเรียนรู้ด้วยตัวเองที่เปิดกว้างอยู่เสมอ ซึ่งมันจำเป็นต้องมีการ ควบคุมตัวเองที่ดี จากหน่วยงานที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันควบคู่กันไประหว่างการให้ความรู้ และ การเรียนรู้ โดยผ่านการอ้างอิงทางวิถีประชาชนตาม ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ในความหมาย

นี่คือความท้าทายของหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าต่อประชาสังคม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาสังคม ไขว่จะทำให้หน่วยงานการศึกษาทางรัฐศาสตร์ไม่มีเหตุผล หากแต่รับช่วงต่อในส่วนที่สำคัญ คือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทางการเมืองให้แสดงออกถึงความท้าทายที่จะเกิดขึ้นอย่างมากมายในการศึกษาด้านการปกครองที่ยังพัฒนาต่อไปได้อีก

ข้อตกลงของประชาสังคม ไม่เพียงก่อให้เกิดผลข้างเคียงที่ดีต่อระบบการให้การศึกษาด้านการเมืองแก่พลเมืองอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แม้แต่การศึกษาเกี่ยวกับการปกครองของวัยผู้ใหญ่ และควยในหน้าที่ตามเป้าหมายการเรียนรู้ของเขารวมถึงเลือกสรรตัวเลือกจากหลายวิธีการออกมาใช้ กล่าวถึงผู้ที่ให้การสนับสนุนซึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือ โดยทำในรูปแบบการปกครองดีขึ้นได้ด้วยการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมทั้งของประชาชนพลหญิง และเพศชายในระดับของประชาสังคม ขึ้นอยู่กับองค์กรอิสระ ที่มีความตั้งใจในการเข้าถึงกลุ่มประชากรที่ไม่มีความต้องการที่จะเข้าร่วมด้วยตัวเอง และการพัฒนาไปในรูปแบบใหม่ที่ดีขึ้น ในการทำงานเกี่ยวกับความขัดแย้งของประชาสังคม การศึกษาด้านการปกครองให้ความหมายในที่นี้ว่าเป็นผลการทำงานสำหรับแนวทางของประชาสังคม ตามคำแนะนำของอาเดรียน ไรเนอร์ (Adrian Reinert) ว่าส่วนที่เหลือจากภาพรวมทั้งหมด แสดงออกมาให้เห็นถึงข้อเสนอแนะที่ได้รับการสนับสนุนเป็นที่ยอมรับจำนวนมากขึ้น ภายใน “ตารางการเรียนรู้การสอนที่ถูกจัดขึ้น” โดยความต้องการเกี่ยวกับการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาสังคมได้แสดงออกมาอย่างชัดเจน มันสามารถเข้าถึงจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการกำหนดหลักการเปลี่ยนแปลง “ส่วนผสมวัตถุดิบ” ไปเป็น “ผลิตภัณฑ์สำเร็จ” ไรเนอร์เบี่ยงเบนประเด็นความมุ่งหมายสำคัญของเขา ไปยังคำถามที่ว่า “ความยากไร้ทางการเมือง” สำหรับผู้ที่ไม่สมัครใจเกี่ยวข้องกับทางการเมือง หากอยากช่วยกระตุ้นความต้องการและเป้าหมายของบุคคลเหล่านั้นเพื่อให้มีความต้องการเป็นส่วนร่วมเกี่ยวกับประชาสังคมแล้วนั้น จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนในการสร้างความท้าทายกับการมีบทบาทในการศึกษาผลของประชาสังคมที่มีต่อระบอบประชาธิปไตย

การริน คอร์ทมันน์ (Karin Kortmann, บทที่ 18) ยกประเด็นขึ้นมว่า ความสนใจส่วนตัวทางการเมืองของผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นจากตัวบุคคลนั้นๆ ในการพัฒนาร่างกรอบข้อตกลงของประชาสังคม เพื่อยกระดับให้ดีขึ้น เพราะว่าเสาหลักทางสังคม ณ ที่นั้นๆ รวมถึงสิ่งที่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของประชาชนแต่ละคนมีความเชื่อมโยงไปถึงประชาธิปไตยที่มีอยู่ภายในมันไม่ได้ขึ้นอยู่กัส่วนที่เข้ามาเติมเต็ม หากแต่อยู่ที่เงื่อนไข ความคาดหวังในประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ในความหมายนี้ ประชาสังคมก็คือ “โรงเรียนเพื่อระบอบประชาธิปไตย” ซึ่งในระยะ

ของการพัฒนาในปัจจุบันนี้ คือการแยกออกจากกันอย่างชัดเจนของระบบการปกครองและประชาสังคม รวมถึงการขัดขวางความเปลี่ยนแปลงของพรรคการเมือง ที่จะออกจากระบบประชาสังคม ไปยังระบบการปกครองรูปแบบใหม่ของสหภาพประชาธิปไตย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นผ่านทางความมุ่งมั่นตั้งใจของข้อตกลงแบบประชานิยม และการศึกษาพัฒนาการปกครอง ด้วยสาเหตุนี้ไม่เพียงแต่จะได้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างเสริมโอกาสในการร่วมมือกันในการทำงานระหว่างสองขอบเขตด้วย การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการปกครอง คือการทดลองปฏิบัติแบบประชาสังคมที่ก่อให้เกิดผลข้างเคียงในแง่บวก ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรแห่งรัฐ ในส่วนของการเพิ่มประสิทธิภาพตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นภาครัฐควรจะสนับสนุนความคิดเห็นของการ์ริน ในขอบเขตด้านเทคนิคการศึกษารูปแบบการปกครองเพิ่มมากขึ้น เมื่อมองไปถึงความต้องการในการปฏิรูปพัฒนาระบบ การให้การศึกษาดูงานเมืองแก่พลเรือน ผ่านทางการริเริ่มและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องของการเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ในขอบเขตของประชาสังคม อีกวิธีการหนึ่งซึ่งเป็นที่น่าแนะนำอย่างยิ่ง คือการผลักดันให้เกิดสัญญาณประชาคมขึ้น ซึ่งจะมีเนื้อหา 80 เปอร์เซ็นต์ เกี่ยวกับกิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมประชาคมนอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ที่มีผลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยเพื่อลดช่องว่างระหว่างปัจจัยต่างๆ ในสังคมโดยรวม และภาคการศึกษา หากแต่มีข้อแม้ในที่นี้ว่าสถานศึกษาควรตั้งอยู่ใน ชุมชนที่ต้องการสังคมแบบประชาคมนั้นๆ เช่นเดียวกันกับการให้ความอิสระเสรีอย่างเต็มที่จากภายใน (ส่วนรวมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกันมากขึ้น) และออกไปสู่สังคมภายนอก (โปรแกรมการเรียนรู้ร่วมกัน ในขอบเขตของประชาสังคม) ความน่าสนใจดังกล่าว จากการพยายามรวมกันระหว่างประชาสังคมโดยสัญญาสัญญาให้เข้ากับการให้การศึกษาดูงานเมืองแก่พลเมือง ทำให้เกิดรูปแบบสิ่งใหม่ๆ ในการติดต่อสื่อสาร การวางแผนงาน และการหาบทสรุป ซึ่งในที่นี้ ปีเตอร์ แชนนิง ฟานด์ท์ (Peter Henning Feindt) ได้กล่าวเอาไว้จากประสบการณ์การทำงานในขอบเขตของประชาสังคมในประเทศแถบภาคพื้นยุโรปว่า พวกเขาทั้งหลายสามารถอ่านเนื้อหา เพื่อฝึกฝนเกี่ยวกับแนวทางของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพได้ เพื่อให้การปฏิบัติมีประโยชน์ต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในแบบฉบับของประชาสังคม ด้วยการตอบสนองกลับทางการเมืองดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องเครือข่ายสังคมนี้ เห็นว่าควรสนับสนุนการมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับทางการเมืองนี้อย่างต่อเนื่อง

เพื่อส่งเสริมและเพิ่มแนวทางในการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้านได้หลากหลายเป็นอย่างดี ปีเตอร์ยังกล่าวต่อไปอีกด้วยประสบการณ์การทำงานที่มีมากมาย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในหลายๆ

วิธีที่ได้ทดลองใช้มาแล้วเพื่อจุดประสงค์ทางการเมืองนั้น ซึ่งให้เห็นว่าวิธีการใดจะสามารถนำมาใช้ได้ผลและเหมาะสมที่สุด จากการอภิปรายดังกล่าวถึงวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่อง (Open-Space) กลุ่มมุ่งหมายหลักการสัมมนาหาแนวทางการเผยแพร่ทางสื่อ สัญญาข้อบังคับสมาคมที่ให้คำปรึกษาทางสังคม ประชามติ และ คณะกรรมการพิจารณาประชามติ หอการค้ายุติธรรม และการสัมมนาเพื่อรวบรวมความคิดเห็น รวมถึงการอภิปรายเพื่อความคิดเห็นประชามติ จนถึงรัฐสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นส่วนประกอบสำคัญในการทดสอบรูปแบบของประชาสังคม “หนังสือคู่มือ” นี้แสดงให้เห็นถึงนวัตกรรมใหม่ของรูปแบบของแนวทาง และการติดต่อประสานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิธีการในการเพิ่มเติมส่วนที่ขาดไปของหน้าที่ที่แตกต่างกัน ในข้อตกลงของประชาสังคม ในความต้องการเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบของประชาธิปไตย โดยหน้าที่ของการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองรูปแบบใหม่นั้น ถือได้ว่าเป็นจุดริเริ่มในทางปฏิบัติต่อแนวคิดแบบประชาสังคม

การให้ศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองในประเทศไทย

การพัฒนาพลเมืองในฐานะองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วม

ศ.ดร. จรัส สุวรรณมาลา

ดร. ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล

บทความนี้สรุปและถอดความจากการอภิปรายเรื่องการพัฒนาพลเมืองในฐานะองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วม โดยมีประเด็นที่สำคัญคือประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมนั้นจะสามารถสร้างให้เป็นทางออกของประชาธิปไตยแบบตัวแทนได้อย่างไร และการพัฒนาพลเมืองหรือการเรียนรู้ทางการเมืองนั้นจะสร้างกันอย่างไร โดยเน้นในบริบทเรื่องฐานคิดของค่านิยมความหมายของคำว่า การให้การศึกษาทางการเมือง หรือ การพัฒนาพลเมือง (Civic Education) และฐานคิดในเชิงปฏิบัติการในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความสำคัญของการเมืองพลเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ตลอดจนเงื่อนไขของความสำเร็จของการพัฒนาพลเมืองและในบริบทของรัฐบาลไทยในปัจจุบันนั้นจะเอื้อต่อการพัฒนาพลเมืองอย่างไร นอกจากนั้นความเป็นไปได้ของการใช้เงินแผ่นดินเพื่อการพัฒนาการศึกษาทางการเมือง โดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจะเกิดขึ้นได้อย่างไร รวมไปถึงการเกิดขึ้นของสภาพพัฒนาทางการเมืองกับความเป็นไปได้ของการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วมได้อย่างไร

ศ. ดร. จรัส สุวรรณมาลา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดของการจัดการศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างพลเมืองในบริบทของสังคมไทยนั้น มาจากการมองที่ว่าในแต่ละสังคมเรามีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย แต่ประชาชนยังอาจจะไม่ได้เป็นพลเมืองที่ดีคือยังเป็นแค่เพียงผู้บริโภคไม่รู้สึกว่าคุณเป็นเจ้าของประเทศหรือมีความเป็นพลเมืองเท่าไร หลักการสร้างพลเมืองหรือการทำให้คนได้รับความรู้มีการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองในตัวคนขึ้นมาซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ชนิดหนึ่งของคนเมื่อ เกิดมาแล้วจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตและ เรื่องของการเป็นพลเมืองเป็น

เรื่องของการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน ในระบบการเมืองเราต้องการความเชื่อมั่น (Trust) ในเชิงสถาบันด้วยว่าเรามีกลไกที่จะอยู่ร่วมกันได้และมีความเชื่อว่าเราได้รับความเป็นธรรมเสมอหน้าคนอื่น และอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ และยังรวมไปถึงการทำให้คนเชื่อว่าคนที่ซึ่งอาจจะมีความคิดเห็นทางการเมืองที่เหมือนหรือแตกต่างกับเราและคนที่มิผลประโยชน์สอดคล้องหรือขัดแย้งกับเราก็สามารถอยู่ร่วมและยอมรับซึ่งกันและกันได้ สมาชิก เจ้าใจอยู่ร่วมกันได้

ในทางการเมือง เรามีทรัพยากรทางการเมือง ซึ่งทุกคนควรจะเข้าถึงได้ ตั้งแต่การมีและการใช้อำนาจ การให้ทรัพยากรที่เป็นสาธารณะร่วมกัน จะเป็นทรัพยากรธรรมชาติหรืออย่างอื่น การเข้าถึงทรัพยากรทางการเมืองควรจะต้องเท่าเทียมกันและทุกคนควรมีทักษะพื้นฐานที่จะเข้าถึงทรัพยากรทางการเมืองคล้าย ๆ กันหรือไม่แตกต่างกันมาก โดยธรรมชาติการรู้ของทางและการเข้าถึงทรัพยากรทางการเมืองได้ต้องมีการเรียนรู้ ต้องมีการทำให้คนรู้ว่ามิช่องทางอะไรบ้างและทักษะการทำงานกับคนอื่นในการเข้าถึงทรัพยากรทางการเมืองมีอะไรบ้างรวมไปถึงการแสดงออกและการประนีประนอมต่างๆ สิ่งเหล่านี้ต้องมีการให้การศึกษ การทดลอง และการเสริมสร้างทักษะให้พอสมควร สิ่งเหล่านี้คือสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาทางการเมืองเพื่อการพัฒนาพลเมืองในความหมายที่เป็นสากล

ในกรณีของสังคมไทยก็เช่นกัน แนวคิดเรื่องการศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองนั้น เรายังเรียนรู้จากการกระทำโดยตรงมากกว่า เช่น สนใจการเมือง หรืออยากรู้เรื่องการเมืองก็ไปทำอยู่ในกระบวนการขององค์การพัฒนาเอกชนหรือกระบวนการของพรรคการเมืองโดยตรง รวมไปถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เข้าร่วมต่อสู้ตอรองเชิงอำนาจ ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิบัติการโดยตรง

ขณะที่การเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของประเทศไทย เรามีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าว เช่น สถาบันการศึกษาซึ่งส่วนใหญ่ให้บริการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาแบบในระบบที่สามารถจะแทรกเรื่องการเมืองพลเมือง เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองเข้าไปได้ และจะมีองค์การพัฒนาเอกชน และพรรคการเมือง เป็นต้น เช่น ในกรณีของพรรคการเมืองในปัจจุบันนี้ พรรคจะได้รับเงินงบประมาณจากรัฐเพื่อไปสนับสนุนกิจกรรมพรรค ที่เรียกว่าสาขาพรรค และสาขาพรรคมีหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน เป็นต้น

ในส่วนของรัฐสภานั้น พันธกิจของรัฐสภานั้นไม่แน่ว่าจะต้องทำหน้าที่ในเรื่องการพัฒนาพลเมืองหรือไม่ แต่หน่วยงานที่สังกัดรัฐสภานั้นมีหน่วยงานอิสระหลายแห่ง เช่น สถาบัน

พระปกเกล้า ซึ่งมีศูนย์การเมืองภาคพลเมืองอยู่ 20 แห่งที่อาจจะไปทำหน้าที่ให้การศึกษานอกระบบ ซึ่งอาจถือได้ว่ากระทำในนามของรัฐสภาอยู่กลาย ๆ ได้หรือไม่ นอกจากนั้นคือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ. 2550 เช่น การจัดตั้งสภาพัฒนาการเมืองซึ่งมีหน้าที่ชัด ๆ ที่เขียนไว้ในกฎหมายสภาพัฒนาการเมืองว่า ให้มีหน้าที่ให้การศึกษาด้านการเมืองกับพลเมืองโดยตรงและให้สภาพัฒนาการเมืองมีกองทุนพัฒนาทางการเมืองซึ่งเป็นเงินงบประมาณแผ่นดินที่จัดตั้งขึ้นเป็นกองทุนเพื่อส่งเสริมเรื่องการศึกษาด้านการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่น่าจะอยู่ในเงื่อนไขที่จะกระทำได้ออกไปในอนาคต

นอกจากนั้น สถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ มหาวิทยาลัยหลายแห่งในวันนี้ก็ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาด้านการเมือง รวมไปถึงโรงเรียนมัธยม ประถม ก็มีกิจกรรมทำนองนี้โดยเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรบ้าง กิจกรรมจริง ๆ บ้าง คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเองก็มีโครงการติดตามประชาธิปไตยไทย (Thailand Democracy Watch) โดยมีงานวิจัยเพื่อติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและองค์กรทางการเมืองต่างๆ การจัดเวที ประชุม สัมมนาเพื่อที่จะให้เกิดวาทกรรมทางการเมือง การแลกเปลี่ยนความเห็นทางการเมืองกันเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น

ในส่วนภาคประชาชนนั้น มีหลายองค์กรที่เป็นองค์กรภาคประชาชนที่ทำหน้าที่ให้การศึกษากับสมาชิก กับประชาชนกลุ่มต่างๆที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย การจัดการศึกษาทางการเมืองเชิงปฏิบัติการโดยการทำงานไปด้วยกันและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน เป็นต้น

ปัญหาในกรณีของสังคมไทยเมื่อเทียบกับเยอรมนีก็คือ บทบาทของพรรคการเมืองที่ให้การศึกษาด้านการเมืองกับสมาชิกนั้นมักไปติดกับการไม่เป็นกลาง ขณะที่มูลนิธิของพรรคการเมืองในเยอรมนีจะต้องเป็นกลางในการจัดการศึกษาด้านการเมืองให้แก่พลเมือง กล่าวคือไม่จำเป็นจะต้องไปเป็นสมาชิกของพรรค หรือเชื่อในอุดมการณ์ของพรรคอย่างเดียวก็น่าได้ แต่ในกรณีของไทยจะไม่ใช่เช่นนั้น หน่วยงานของรัฐที่อาจจะเรียกว่ามีเงื่อนไขที่จะมาทำหน้าที่จัดการศึกษาด้านการเมืองแบบนี้ได้ คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งทำหน้าที่นี้อยู่ เพียงแต่อาจจะถาวร เป็นอิสระและคงเส้นคงวา และมีฐานะเป็นทางการมากขึ้นแต่ไหนนั้นต้องตรวจสอบต่อไปในอนาคต

คำถามก็คือ เราจะแยกการให้การศึกษาด้านการเมืองกับพลเมืองในรูปแบบที่เป็นทางการกับกิจกรรมทางการเมืองที่พลเมืองกลุ่มต่างๆเข้าไปขับเคลื่อนหรือไปประท้วงต่อต้านทางการเมืองเหล่านี้ว่าเป็นการศึกษาด้านการเมืองหรือไม่ โดยส่วนตัวแล้วการให้การศึกษาด้านการเมือง

การเมืองกับพลเมือง ควรต้องมีการแยกกันกับการทำกิจกรรมทางการเมืองจริงๆ เช่น มีประเด็นเราต้องไปชุมนุมประท้วงกัน และการไปประท้วงนั้นเราสามารถเอาเงินงบประมาณแผ่นดินไปประท้วงกันได้และบอกว่าเป็นการให้การศึกษากับประชาชนนั้น ควรกระทำหรือไม่ จะก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร เพราะในหลายประเทศคงพยายามแยกระหว่าง การแสดงออกทางการเมือง ของประชาชนกับการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง

กล่าวโดยสรุป การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) ของประเทศไทยนั้น ประการแรกคือ การเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์แบบเป็นไปเอง ตามสัญชาตญาณการเรียนรู้ของมนุษย์ หากแต่กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองขึ้นมาได้นั้นต้องมีกระบวนการที่จะมาช่วย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เป็นทางการ ผ่านระบบการศึกษาแบบทางการ เช่น สื่อจากโรงเรียนที่มีลักษณะของการปลูกฝังความเชื่อ หรือเน้นความแบบบึงเจก สอนให้เราเป็นประชาชน เป็นผู้บริโภค ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาพลเมือง ดังนั้นการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนจึงต้องมีการปรับเพื่อให้รองรับปรัชญาเรื่องการสร้างพลเมือง ส่วนการศึกษาที่สูงกว่านั้นควรเป็นการพัฒนาทักษะหรือการทำมาหากิน เพราะฉะนั้นการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งประเทศมันต้องฟรี และการศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั้นก็ต้องฟรีด้วย ปัญหาที่พบอยู่เสมอก็คือทำอะไรที่จะสร้างเงื่อนไขสนับสนุนให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่เป็นอิสระได้ ทั้งในแง่อิสระในทางเศรษฐกิจ สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง ไม่ตกอยู่ในอำนาจของการเมือง ของท้องถิ่น เงื่อนไขสองอย่างนี้จึงจะสร้างพลเมืองได้ ดังนั้นการพัฒนาพลเมืองจึงหมายถึงการสร้างความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจและทางการเมืองของประชาชนเพื่อให้บรรลุความเป็นพลเมืองด้วย สุดท้ายเราบอกว่า พลเมืองเป็นนามที่เป็นพหูพจน์ ไม่ใช่ปัจเจกชน ถ้าประชาชนเป็นปัจเจกชน นอกจากนั้นการศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองนั้นยังต้องหมายถึงความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สำนึกรวมหมู่ และการมีจิตสาธารณะ เป็นกำลังของเมือง กล่าวคือ นอกจากเชื่อมั่นในตัวของตัวเอง พลเมืองต้องเชื่อมั่นในสถาบันทางการเมืองด้วย ซึ่งต้องอาศัยด้วยการสร้างความไว้วางใจ ทำให้พลเมืองสามารถที่จะเชื่อมั่นในสถาบันทางการเมือง ส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) โดยให้คนเชื่อมั่นในเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองก่อน แล้วค่อยๆ สร้างความเชื่อมั่นต่อสถาบันทางการเมืองในภายหลัง เพราะประชาธิปไตยจะสามารถยั่งยืน

ปัญหาที่พบอยู่เสมอก็คือทำอะไรที่จะสร้างเงื่อนไขสนับสนุนให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่เป็นอิสระได้ ทั้งในแง่อิสระในทางเศรษฐกิจ... และเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง

ไต่ต่องานสัการเคบโตะเซงสถาบันคย

ดร. ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การส้างพลเมืองนั้นเป็นเรื่งที่สำคัณอย่างอิ่งสำหรับนาคคของประเศไทย ในชวง 76 ปีที่ผ่านมาระมีการยัดอำนาคีกรัฐธรมณูยั้หมค 8 คั้ง ไม่นับการยัดอำนาคีที่ไม่ล็กีกรัฐธรมณูยั้หมีอีก 3 คั้ง ประเศไทยจึ้วงเวียนอยู่ไ้ในวงจ้ยัดอำนาคี ล็กีกรัฐธรมณูยั้หรงั้ฐธรมณูยั้หใหม่กั้นมา 8 คั้งแล้ว และรัฐประหาร 19 กั้นยาคน 2549 อาจจะไม่ไ้การรัฐประหารคั้งสุดท้าย รัฐธรมณูยั้ห 2550 ชึงเป็นลบัปีที่ 18 กั้จะไม่ไ้เป็นรัฐธรมณูยั้หลบัสุดท้าย คั้ถามค็เราจะอยู่ไปอย่างนี้กั้นอีกนาคันคั้ไหน

ปัญหาละชาธิปไตยของประเศไทยนั้นไม้ไ้เรื่งของตัวรัฐธรมณูยั้หและโครงส้างทางคองเมื่งเพียงอย่างเคยว เราม่กจะกล่าวว้าประชาชนไทยยังคาคิจดสำนึกปะชาธิปไตย คาคการศึกษาทางคองเมื่ง ความจึ้แล้วเราม่ความพยายามที่จะไปเผยแพ้วปะชาธิปไตยกั้นมาคคคเวลา เช่น นิสิตนักศึ้กยาลั้งเหตุการณั้ 14 ตุลาคม 2516 กั้ออกไปเผยแพ้วปะชาธิปไตย แม้คั้ทหารที่ทำการปฏิวัติยัดอำนาคีมาจากนักการเมื่งคอรั้ปชั้นก็จึ้ให้ม่การออกไปเผยแพ้วปะชาธิปไตยทุกคั้ง เช่น ลั้งการยัดอำนาคีในปี 2534 รสช. ที่ยัดอำนาคีให้ 4 ทหารเลือ้ไปเผยแพ้วปะชาธิปไตย ลั้งยัดอำนาคี 19 กั้นยาคน 2549 ก็ม่วิยาคกรแม้ไ้ไปเผยแพ้วปะชาธิปไตย คั้ถามค็ไ้เผยแพ้วปะชาธิปไตย ไปเผยแพ้วอะไร ลอถามท่านว้า ถ้าวันนี้ท่านจะไปเผยแพ้วปะชาธิปไตย อะไรค็ปะชาธิปไตยที่เรัจะไปเผยแพ้วกั้น นั้ค็ประเค้นสำคัณ

ในเรื่งนี้ ประเศเยอรมันม่บเพรียนที่เป้นประโยชน์อย่างอิ่งที่ประเศไทยน้าจะเรื่งนั้รู้ได้ ลั้งสงครามโลกคั้งที่ 2 ที่ประเศเยอรมันพ่ายแพ้วสงคราม ประเศถูกแบ่งเป้น 4 ส่วน เมื่อประชาชนชาวเยอรมันไ้ในเคตยัดคองของอังกฤช ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ไ้คั้รับอนุญาตให้คั้ตั้งประเศชั้ขึ้นมาใหม่โดยให้ม่เสรีภาพในการปกครองคองเอง ชึงเรารู้จึ้กั้นในเวลาคั้มาไ้ในชั้ว่าประเศเยอรมันคั้วันคั้กั้น นักวิยาคกรและผู้นำประเศที่ลอถลือ้อยู่ชั้ณะนั้นได้คั้ตั้งคั้ถามว้า อะไรทำให้ประเศเยอรมันคั้องกลายเป้นแบบนี้ คนเยอรมันคายไปห้ล้าคนจากสงครามโลกคั้งที่ 2 ที่ฮิตเลอร์ได้คั้จึ้ขึ้นมา ฮิตเลอร์จึ้คานยิวดายไปห้ล้าคนคน และจึ้คานเยอรมันไปสองแสนคนโดยไ้คั้รวลั้บเพื่อรักษาระบอบการปกครองของคองคองเองเอาไ้ พื้นที่ 70% ของประเศ

เยอรมนีกลายเป็นชากอิสต์ ชาวกุญ จากการถูกทิ้งระเบิดโดยกลุ่มสัมพันธมิตรนำโดยอังกฤษก่อนจะยกพลขึ้นบกที่นอร์ม็องดี ตามว่าจะไร้อำนาจให้ประเทศเยอรมันเกิดความหายนะได้ถึงขนาดนี้ เพราะฮิตเลอร์นั้นมาจากการเลือกตั้ง ระบอบประชาธิปไตยของเยอรมันเกิดปัญหาอะไรขึ้น

คนเยอรมันเขาสรุปบทเรียนความล้มเหลวของประชาธิปไตยในเยอรมนีในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่ามีสาเหตุ 2 ประการ ประการแรกมาจากตัวระบบรัฐสภาของเยอรมันในขณะนั้นไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุล ไม่มี Checks & Balances ฮิตเลอร์ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารสามารถใช้พรรคนาซีครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติได้ ต้องการอำนาจก็ให้สภาออกกฎหมายมาให้อำนาจตนเองได้ทุกอย่าง ฮิตเลอร์จึงสามารถสถาปนาระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จขึ้นมาได้ ในข้อนี้ประเทศเยอรมันตะวันตกได้แก้ไขด้วยการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ความจริงรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้มีชื่อว่ารัฐธรรมนูญ แต่มีชื่อว่า “กฎหมายพื้นฐาน” หรือ Basic Law เพราะในตอนนั้นเยอรมันตะวันตกตั้งใจจะให้เป็นที่รัฐธรรมนูญชั่วคราวเท่านั้น โดยเขาเขียนไว้ในคำปรารภเลยว่า กฎหมายพื้นฐานฉบับนี้จะใช้ในการชั่วคราวจนกว่าประชาชนเยอรมันจะรวมกันอีกครั้งหนึ่ง คือตั้งใจแต่ต้นแล้วว่า จะรวมกันอีกครั้ง แต่เมื่อรวมประเทศเยอรมนีตะวันตกและตะวันออกกันได้สำเร็จก็ตัดสินใจกันว่าไม่ต้องร่างรัฐธรรมนูญใหม่ เพราะถึงแม้ว่ากฎหมายพื้นฐานฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์แบบ แต่สามารถแก้ปัญหาของระบบรัฐสภาของเยอรมันได้ โดยทำให้มีการตรวจสอบถ่วงดุล และไม่เกิดเผด็จการโดยใช้พรรคการเมืองขึ้นมากอีกเลย ประเทศเยอรมันจึงตัดสินใจให้เป็นรัฐธรรมนูญมาตั้งทุกวันนี้

สาเหตุประการที่สองคือ ประเทศเยอรมันเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี ค.ศ. 1919 โดยที่ไม่ได้สร้างพลเมือง ถ้าพูดแบบไทยให้เห็นภาพก็ต้องบอกว่ามีแต่ชาวบ้าน ไม่มีพลเมือง ด้วยเหตุนี้ฮิตเลอร์สามารถลบล้างประชาชนด้วยการโฆษณาชวนเชื่อให้ไปในทิศทางที่ฮิตเลอร์ต้องการได้ เมื่อหาสาเหตุของประเทศเยอรมันตะวันตกจึงจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง โดยดำเนินการในทุกมิติทุกระดับและอย่างหลากหลายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนซึ่งประเทศเยอรมันตะวันตกใช้ระยะเวลากว่า 10 ปีจึงประสบผลสำเร็จในการสร้างพลเมือง และทำให้ประเทศเยอรมันมีประชาธิปไตยที่มั่นคงและพลเมืองมีส่วนร่วมมาจนทุกวันนี้ ทั้งนี้ด้วยการดำเนินการ 2 เรื่องนี้คือการสร้างระบบการเมืองที่มีการตรวจสอบถ่วงดุล และการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง

ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ตรงข้ามกับระบอบเผด็จการ ในระบอบเผด็จการนั้นโดยหลักแล้วประชาชนไม่มีสิทธิภาพ ประชาชนจะมีสิทธิเสรีภาพตรงเท่าที่ผู้ปกครองจะอนุญาตให้มี แต่ระบอบประชาธิปไตยตรงกันข้าม ประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ประชาชนจึงเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ

ประชาชนจึงมีสิทธิเสรีภาพทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านย่อมมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตนเอง ยกตัวอย่าง บ้านหลังหนึ่งมีผู้อาศัย 10 คน เจ้าของบ้านมีคนเดียว คนอีก 9 คนเป็นผู้อยู่อาศัย คน 9 คนนั้นจะมีสิทธิเสรีภาพในการใช้ห้องๆ ใดในบ้านหลังนั้น ห้องนั่งเล่น ห้องน้ำ ห้องอาหาร ก็ใช้ได้เพียงเท่าที่เจ้าของบ้านจะอนุญาตเท่านั้น ถ้าเจ้าของบ้านไม่อนุญาตก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะเป็นเพียงผู้อาศัย แต่ถ้าบ้านหลังนั้นเป็นของคนทั้งหมด คนทั้งหมดย่อมมีสิทธิเสรีภาพ และมีสิทธิเสรีภาพโดยเสมอภาคกันภายใต้กติกาที่ตกลงกันว่าจะอยู่ร่วมกันในบ้านอย่างไร นี่คือความหมายของประชาธิปไตย ในระบอบประชาธิปไตยจึงตรงกันข้ามกับระบอบเผด็จการ นั่นคือประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพ ตราบเท่าที่ไม่มีการกีดกันมาจำกัด ปัญหาคือเมื่อมีสิทธิเสรีภาพแล้ว ถ้าหากไม่มีเรื่องความรับผิดชอบและการเคารพสิทธิของกันและกัน ก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาได้มาก เพราะอาจจะมีการใช้สิทธิเสรีภาพที่ละเมิดสิทธิของกันและกัน หรือมีการใช้เสรีภาพสร้างความเดือดร้อนให้สังคม

ประเทศไทยไม่เคยทำเรื่องการสร้างพลเมือง ทำให้ประชาชนแทนที่จะเป็นผู้ใช้พรรคการเมืองและนักการเมือง กลับเป็นผู้ที่ถูกพรรคการเมืองและนักการเมืองใช้ สิ่งเหล่านี้คือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาที่ผ่านมา ปฏิวัติมาก็ครั้งก็ไม่แก้ปัญหาดังนี้ เพราะการปฏิวัติยึดอำนาจรัฐไม่ได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำให้ชาวบ้านที่ไม่สามารถเป็นพลเมืองขึ้นมาได้ อย่างไร ประเทศนี้ก็ไม่ได้เป็นประเทศของพวกเขา มีคนจำนวนหนึ่งซึ่งมีอาวุธอยู่ในมือ เมื่อถึงเวลาคนเหล่านี้ก็มาจัดการแทน ประชาชนก็ไม่ได้สรุปบทเรียนว่า พอเสียที ไม่เอาละยึดอำนาจ ปัญหาของเรา เราจะแก้กันเองโดยวิถีทางของประชาธิปไตย ทำให้เราวนเวียนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และจะวนเวียนตลอดไปถ้าหากเราไม่ทำในเรื่องนี้อย่างจริงจังเสียที

ความเป็นพลเมืองนั้นไม่ใช่เพียงแค่เรื่องการเมืองเท่านั้น คำว่า “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” เรียกในภาษาอังกฤษว่า Civic Education นั้น ไม่ใช่เป็นแค่เรื่องการเมืองเท่านั้น เพราะในระบอบประชาธิปไตยเมื่อคนมีสิทธิเสรีภาพ ทุกคนก็ต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่นเดียวกับการอยู่ร่วมกันในบ้านที่ทุกคนที่อยู่ในบ้านต้องเคารพสิทธิของกันและกัน ถ้าหากมีการใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจย่อมสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ดังนั้นในระบอบประชาธิปไตยทุกคนต้องรับผิดชอบและเคารพสิทธิของกันและกัน เรื่องของความเป็นพลเมืองจึงมีมิติกว้างกว่าเรื่องการเมือง แต่คือพื้นฐานของชีวิต และการดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตย เพราะว่าความเป็นพลเมือง คือการที่อยู่กันตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป เพราะฉะนั้น ประการแรก การเป็นพลเมืองต้องเริ่มต้นจากการต้องเคารพสิทธิของผู้อื่น

ประการที่สอง โดยเหตุที่ประชาธิปไตยให้เสรีภาพ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

จึงมีอิสรภาพ เป็นเจ้าของชีวิตตนเอง ไม่อยู่ใตระบบอุปถัมภ์หรืออิทธิพลอำนาจของใคร พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีอิสรภาพจากนักการเมืองและจากพรรคการเมือง ประการที่สาม เมื่อประชาชนมีอิสรภาพ ประชาชนจึงมีทางเลือกของชีวิตที่หลากหลายตามใจปรารถนาในกรอบของกฎหมายประชาชนจึงมีเสรีภาพที่จะเลือกทางเดินของชีวิตเลือกอาชีพเลือกการทำงานเลือกถิ่นที่อยู่ นี่คือเสรีภาพของประชาชนเพราะฉะนั้นประชาธิปไตยจึงหลากหลายในระบอบประชาธิปไตยเราจึงต้องยอมรับในความแตกต่าง และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และประการที่สี่ สิทธิเสรีภาพนั้นต้องให้โดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ไม่ใช่ให้โดยอำเภอใจ คือต้องตระหนักอยู่เสมอว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม สังคมจะดีขึ้นหรือเลวลงไม่ได้เป็นไปของมันเองหากขึ้นอยู่กับคนในสังคม

เสรีภาพต้องควบคู่กับความรับผิดชอบต่อเสมอ อย่างสื่อมวลชนที่ได้ต่อสู้มาตลอดเพื่อเสรีภาพ แต่เสรีภาพที่ได้มาแล้วเป็นอย่างไร เราจะพบว่าพื้นที่จำนวนมากในสื่อกลายเป็นพื้นที่โฆษณาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งที่ไม่ได้ก่อให้เกิดสติปัญญา ขวากลายเป็นสินค้าที่ต้องแข่งขันขาย แทนที่สังคมไทยจะได้รับความรู้มากขึ้นจากการที่สื่อมีเสรีภาพ กลับกลายเป็นว่าสื่อมวลชนจำนวนหนึ่งทำให้ชาวบ้านเป็นชาวบ้านตลอดไป ยังกราบไหว้หัวปลี จอมปลวก สื่อมวลชนบอกว่าสื่อมวลชนคือสภาพสะท้อนของสังคม แล้วที่สังคมยังเป็นแบบนี้อยู่ไม่ใช่เพราะสื่อมีส่วนด้วยหรือ อันนี้คือตัวอย่างเรื่องเสรีภาพกับเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม ถ้าเป็นพลเมืองจะไม่โทษคนอื่น แต่จะมองเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และเริ่มแก้ปัญหาที่ตนเอง

การเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตยคือสี่เรื่องนี้ ซึ่งในประเทศยุโรป หรือในอเมริกา เขาสอนคนของเขาดังแต่ในโรงเรียน ที่ประเทศเยอรมันเขาสอนตั้งแต่อนุบาล เมื่ออยู่ในโรงเรียนแล้วต้องไม่ตีกัน ต้องเคารพสิทธิของกันและกัน สอนตั้งแต่อนุบาลว่าเราต้องเคารพสิทธิของกันและกัน ต้องสอนเรื่องการเคารพสิทธิของคนอื่น เสรีภาพของเราอย่าให้ร้ายสังคม เสรีภาพในบ้านเรานั้นท่านจะเห็นว่าใช้กันตามอำเภอใจ จนกลายเป็นการทำร้ายสังคม เสรีภาพยิ่งมากยิ่งทำร้ายสังคมมาก แล้วเรื่องการเมืองและประชาธิปไตยและการปกครองโดยกฎหมายเขาจะสอนในชั้นมัธยม ระบอบประชาธิปไตยต้องเคารพกติกา กติกาคือกฎหมาย ดังนั้นการปกครองโดยกฎหมายจึงถูกสอนตั้งแต่ในโรงเรียน เมื่อจบจากโรงเรียนอายุ 18 ปี มีสิทธิเลือกตั้ง ทุกคนเป็นพลเมือง พร้อมแล้วที่จะใช้สิทธิเลือกตั้ง พร้อมแล้วที่จะมีชีวิต และใช้สิทธิอย่างเป็นพลเมืองคนหนึ่งของประเทศ

ถ้าหากทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองขึ้นมาได้ ประชาธิปไตยแบบผู้แทนจะสามารถเป็น

ประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองโดยประชาชนได้อย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นประชาธิปไตยแบบที่
นักการเมือง และพรรคการเมืองใช้ประชาชนสร้างความชอบธรรม ในประเทศทางยุโรปและ
อเมริกาที่ประชาชนเป็นพลเมือง หากว่ารัฐบาลบริหารประเทศได้
ประชาชนก็เลือกให้เป็นต่อ แต่ถ้าทำงานไม่ดี หรือทำในสิ่งที่ขัดต่อความรู้สึกและผลประโยชน์
ของประชาชน ประชาชนก็จะเลือกฝ่ายค้านมาเป็นรัฐบาลแทน ในกรณีประเทศไทย
ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ในกรุงเทพฯ จะตระหนักข้อนี้เป็นอย่างดี เลือกตั้ง 23 ธันวาคม
2550 ที่ผ่านมามีพรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. 26 คนในพื้นที่กรุงเทพฯ จากที่มีอยู่ทั้งหมด 35
คน แต่ก่อนหน้านั้นตอนที่พรรคไทยรักไทยถึงจุดสูงสุดในปี 2548 ประชาธิปัตย์เหลือ ส.ส.
เพียงแค่สองคนในกรุงเทพฯ หรือก่อนหน้านั้นในปี 2535 ในสมัยที่พรรคพลังธรรมยังมีอยู่
และพลตรีจำลอง ศรีเมืองเป็นหัวหน้าพรรค พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. แค่คนเดียว
คือคุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ คนกรุงเทพฯ เลือกผู้แทนหรือเลือก ส.ส. แบบเป็นพลเมือง นั่น
คือถ้าหากว่าเป็นรัฐบาลที่ดีก็จะเลือกต่อ ถ้าไม่ดีก็จะเลือกฝ่ายค้าน พรรคประชาธิปัตย์มีขึ้นมีลงใน
กรุงเทพฯ ได้เรียนรู้ตรงนี้มาโดยตลอด คนกรุงเทพฯ นั้นไม่เคยที่จะเลือกใครแล้วเลือกตลอดไป ขึ้น
อยู่กับว่าเมื่อคุณมีอำนาจเข้าไปแล้วทำงานอย่างไร หากทั้งประเทศเรเลือกผู้แทนแบบนี้จะเกิดอะไร
ขึ้นกับประเทศไทย นักการเมืองก็ต้องฟังประชาชนมากขึ้น นักการเมืองต้องอยู่ภายใต้ประชาชน
มากขึ้น มิใช่ประชาชนอยู่ใต้นักการเมืองดังเช่นที่เป็นอยู่ในหลายๆ พื้นที่ของประเทศไทย แต่ทั้งนี้
ไม่ได้หมายความว่าคนกรุงเทพฯ มีความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง เพราะความเป็นพลเมืองยังมีอีก
อื่นๆ อีก เพียงแต่คนกรุงเทพฯ มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนในชนบท คนกรุงเทพฯ ฟังพาดวอง
ทางเศรษฐกิจได้ จึงมีอิสรภาพ ไม่ต้องฟังนักการเมือง

ประเทศไทยไม่เคยมีการทำในเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ในโรงเรียนก็ไม่เคยทำ
มหาวิทยาลัยก็ไม่ได้สอน สมัยก่อนยังมีวิชาหน้าที่พลเมือง ถึงแม้จะเป็นเรื่องของหน้าที่ มิใช่จาก
จิตสำนึก แต่ก็ยังดีกว่าตอนนี้ที่ไม่มีการสอนเรื่องหน้าที่หรือความรับผิดชอบเลย ทุกวันนี้มี
แค่เสรีภาพ แต่ไม่มีความรับผิดชอบ ใครอยากจะทำอะไรก็ทำ ประเทศไทยกำลังมีปัญหาในเรื่อง
นี้มาก ขณะนั้นคนเกิดน้อยลงแล้วคนที่ตายช้าลง เด็กที่เกิดขึ้นมาจึงมีพ่อแม่มีปู่ย่าตายายแวดล้อมเอา
ออกเอาใจมากขึ้น และถึงแม้การกระจายรายได้ยังไม่ดีแต่ต้องยอมรับว่าประเทศไทยมีความมั่งคั่งมาก
ขึ้นเมื่อเทียบกับ 10 ปี 20 ปีที่ผ่านมา เด็กแต่ละคนจึงได้รับสิ่งที่พ่อแม่ไม่เคยได้รับมากขึ้น โดยที่พ่อ
แม่สมัยนี้เองก็ดูเหมือนจะเลี้ยงลูกกันไม่ค่อยเป็นแล้ว มีแต่ตามใจ ไม่ค่อยสอนเรื่องความรับผิดชอบ
และการเคารพสิทธิของผู้อื่นเท่าที่ควร

ระบอบประชาธิปไตยของเราจึงกลายเป็นระบอบอำนาจอธิปไตยที่เงินเป็นใหญ่ แล้วเป็นระบอบที่ไร้คุณธรรม เพราะเราให้แต่เสรีภาพไม่ได้สอนให้รับผิดชอบ อันนี้คือข้อที่มีปัญหา และมีความยุ่งยากมาก ดังนั้น ถ้าจะแก้ปัญหามหาวิทยาลัยไทยเราจะต้องสร้างพลเมือง หากเราสามารถทำให้ประชาชนให้เป็นพลเมืองได้ อนาคตของประเทศไทยเราจะสามารถมีประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชนได้อย่างแท้จริง ถามว่าความเป็นพลเมืองต่างจากประชาชนอย่างไร อย่างไรหรือถ้าจะพูดให้เห็นภาพ ต้องถามว่า พลเมืองต่างจากชาวบ้านอย่างไร สิ่งที่แตกต่างกันคือ พลเมืองมีอิสรภาพ แต่ชาวบ้านไม่มี ชาวบ้านต้องฟังฟังนักการเมือง ความจริงไม่อยากใช้คำว่า “ชาวบ้าน” เพราะอาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าดูหมิ่นได้ แต่ที่ใช้เพราะเห็นภาพได้ชัด คำว่า “ชาวบ้าน” ไม่ได้แปลว่าคนจนหรือชาวนา ชาวนาอาจจะกลายเป็นพลเมือง แต่เศรษฐกิจในกรุงเทพฯ อาจจะกลายเป็นชาวบ้าน เพราะพลเมืองคือความมีอิสรภาพ

เราต้องหยุดคิดว่าคนชนบทสักที่ว่าเขาว่าเลือกผู้แทนไม่ดี ถ้าหากว่าระบบราชการและกระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งให้ชาวบ้านได้ เขาก็ไม่จำเป็นต้องฟังนักการเมือง แต่เพราะระบบราชการก็ไม่ได้แก้ปัญหามาให้เขา แล้วยังรังแกเขาอีก กระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้หรือไม่ ในคุกมีคนบริสุทธิ์อยู่กี่คนที่ศาลตัดสินให้เข้าคุก ฉะนั้นชาวบ้านในพื้นที่ต้องมีที่พึ่ง เขาต้องเข้าหาใครสักคนเมื่อเขาถูกขังแ ก่นี้คือพื้นที่ที่ให้นักการเมืองจึงมีอิทธิพลในพื้นที่ของเขา และเลือกตั้งก็ครั้ง ไม่ว่าจะย้ายไปพรรคไปไหนเขาก็จะได้ แต่เราโทษชาวบ้านไม่ได้ ต้องโทษระบบของเรา ต้องหยุดว่าชาวบ้านแล้วหาทางแก้ไข นั่นคือเราต้องให้ชาวบ้านมีอิสรภาพขึ้นมา จึงจะเกิดความเป็นพลเมือง

การทำให้ชาวบ้านเป็นพลเมืองมีองค์ประกอบ 3 มิติ คือมิติทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางการศึกษา ทางการเมืองเห็นว่า รัฐธรรมนูญ 2550 ใช้ได้ในเรื่องมิติของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ทางเศรษฐกิจเป็นโจทย์ใหญ่ว่าทำอะไรจะทำให้ชาวบ้านแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง แต่ส่วนที่ 3 คือการศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองนั้นต้องมีทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ที่ประเทศเยอรมันจะมี Volkshochschule แปลเป็นไทยได้ว่า “มหาวิทยาลัยประชาชน” ในเมืองใหญ่ๆ หน้อยจะมีอยู่ทุกเมือง ไม่ต้องจบมัธยมปลายก็มาเรียนได้ อยากเรียนอะไรมีหมด เรื่องวิชาชีพ ภาษา ความรู้เรื่องต่างๆ และมีเรื่องการเมือง อยากเรียนเรื่องรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย การเมือง สิทธิเสรีภาพก็มีให้เรียน ส่วนที่ประเทศไทยถ้าประชาชนอยากเรียนเรื่องรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องประชาธิปไตย ถามว่าสามารถไปเรียนที่ไหนได้บ้าง - ไม่มี จะมีบ้างก็ที่สถาบันพระปกเกล้า

แต่ก็ไม่เพียงพอและมุ่งไปที่軒ชั้นนํามากกว่า หรือไม่เช่นนั้นก็ต้องมาเรียนในมหาวิทยาลัย ในคณะนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ในคณะอื่นๆ ก็ไม่ได้สอนเรื่องการเมืองหรือเรื่องประชาธิปไตย นี่คือข้อที่เป็นปัญหา เราไม่ได้สอนเรื่องประชาธิปไตย แล้วประชาธิปไตยมันจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร

ในประเทศไทยถ้าจะพูดถึงเรื่องการปฏิรูปการศึกษาให้มีหลักสูตรการศึกษา เพื่อสร้างพลเมือง เราอาจจะคาดหวังไม่ได้มากนัก เพราะเหตุที่ว่า ถ้าหากชาวบ้านกลายเป็นพลเมืองทั้งหมด คนที่จะเดือดร้อนคือนักการเมือง เราจึงไม่ควรต้องรื้อกระบวนทัศน์การศึกษาการ แต่ให้ทำในสิ่งที่ทำได้ไปเลย ซึ่งในประเทศไทยเราสามารถต่อยอดจากสิ่งที่เรามีอยู่แล้วขึ้นไปได้ ต่อยอดจากองค์กรพัฒนาเอกชน จากพวกเราก็คือเอ็นไอเอทั้งหมด ปรับฐาน และต่อยอดขึ้นไป งานพัฒนาชนบท หรืองานขององค์กรเอกชนที่ทำกันมา 20 - 30 ปี ไม่ได้หายไปไหน แต่ต้องปรับฐานกันหน่อย การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองนั้นคือการสร้าง สังคมพลเมือง หรือ Civil Society ให้เกิดขึ้น ต้องปรับฐานต่อยอดขึ้นไปในทุกมิติ และ สังคมเราจะมีระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองโดยประชาชนอย่างแท้จริง

ประชาธิปไตยต้องพึ่งตัวเอง ต้องแก้ปัญหาจากตัวเอง นี่คือนิพจน์ที่เราพูดกัน ในวันนี้ ฉะนั้นในการทำเรื่องพลเมืองให้มีขึ้นมา เป็นเรื่องของพวกเราทุกคนต้องช่วยกันทำ โดยไม่ต้องรอให้รัฐบาลหรือกระทรวงศึกษาฯ มาทำ เราอาจจะมีความเห็นทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรให้เราสามารถที่จะมีสังคมที่อยู่ร่วมกันได้โดยผาสุก และไม่ตัดสินใจกันโดยใช้อำนาจ เรื่องนี้จะเกิดได้ก็ต้องช่วยกันสร้างพลเมืองการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไม่ได้บังคับให้ใครต้องเชื่อแบบไหนแต่ทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย นั่นคือมีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและต่อสังคม หากเราสามารถดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้รูปแบบกิจกรรมหลากหลายภายใต้เป้าหมายร่วมกันว่า เราจะเปลี่ยนสังคมไทยให้เต็มไปด้วยพลเมืองประชาธิปไตยไทยก็จะไม่ล้มเหลวอย่างทุกวันนี้ และสังคมพลเมืองที่ทุกคนจะช่วยกันแก้ไข ปัญหาของสังคมก็จะเกิดขึ้นมาได้อย่างแน่นอนในเวลาอันใกล้

การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไม่ได้บังคับให้ใครต้องเชื่อแบบไหน แต่ทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย นั่นคือมีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและต่อสังคม

ทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาระบบการจัดการพัฒนาพลเมืองในประเทศไทย

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

รศ. วิทยากร เชียงกุล

คุณไพโรจน์ พลเพชร

บทความนี้สรุปและถอดความจากการอภิปรายเรื่องทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาระบบการจัดการพัฒนาพลเมืองในประเทศไทย โดยมีประเด็นที่สำคัญคือการวางแผนเรื่องการศึกษาการพัฒนาพลเมืองในอนาคต องค์ความรู้ต่อการจัดการการเมืองภาคพลเมืองภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันในประเทศไทย นอกจากนี้ความเป็นไปได้ของการให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง รวมไปถึงการเกิดขึ้นของสภาพัฒนาการเมืองกับความเป็นไปได้ของการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วม

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล

สถาบันพระปกเกล้า

การที่จะสร้างความเข้มแข็งในเรื่องของการเป็นพลเมืองต้องสร้างความมั่นใจ ความไว้วางใจกันในระหว่างบุคคลและความไว้วางใจของสถาบัน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้าที่สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดของกระบวนการประชาธิปไตยได้ คือเรื่อง พหุนามสังคม ทั้งนี้ความไว้วางใจกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายทั้งหลายเป็นพหุนามสังคม ยกตัวอย่างเช่น สถาบันต่างๆในประเทศไทย ได้รับความเชื่อมั่นไว้วางใจจากประชาชนมากน้อยแค่ไหน ถ้าได้รับความเชื่อมั่นมาก แสดงว่ามีพลังของการเป็นพลเมืองมากขึ้น เพราะการเป็นพลเมืองได้ต้องมีความไว้วางใจกัน ในระหว่างบุคคล ในระหว่างสถาบัน

ผลจากการศึกษาพบว่าประชาชนชาวไทยมีความเชื่อมั่นในสถาบัน (Institutional Trust) มากกว่าความเชื่อมั่นในสังคมที่เป็นการเชื่อมั่นของบุคคลที่มีต่อกันและกัน (Social Trust) เราพบว่าความเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ มีระดับที่สูงโดยเฉพาะสถาบันทางการเมือง สถาบันองค์กรอิสระรวมทั้งสื่อบางสื่อ แต่ความเชื่อมั่นเหล่านี้ได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะสถาบันทหารซึ่งเดิมได้รับความไว้วางใจที่สุด แต่ก็ลดลงจนต่ำกว่าความเชื่อมั่น

ที่ประชาชนมีต่อสถาบันศาล ซึ่งแต่ เดิมก็ได้รับความเชื่อมั่นสูงอยู่แล้ว แต่สถาบันทางทหาร เคยได้รับความเชื่อมั่นสูงกว่า รวมทั้งสูงกว่าสถาบันทางการเมืองบางสถาบันยกเว้นพรรคการเมือง นอกจากนี้ ยังพบว่าสื่อมวลชนที่ได้รับความไว้วางใจมากที่สุดคือโทรทัศน์ เพราะว่าประชาชน มองเห็นภาพได้ ทำให้ผู้คนไว้วางใจมาก แต่พอหลังเหตุการณ์ปฏิวัติเกิดขึ้น ก็ขึ้นๆ ลงๆ ดูเหมือน ยังคงตัวแต่ไม่มากเหมือนก่อน ไม่เหมือนปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545 ที่ประชาชนมีความสุข กับบรรยากาศทางการเมืองและนโยบายประชานิยมในช่วงนั้นรวมทั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ต่างๆ แต่ปัจจุบันประชาชนจำนวนมากสูญเสียความเชื่อมั่นในสถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะต่อ คณะรัฐมนตรี เพราะคณะรัฐมนตรีเป็นคณะรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง

ตัวอย่างข้อมูลนี้มาจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน (Public Opinion Survey) เมื่อปลายปี พ.ศ. 2550 โดยสถาบันพระปกเกล้าได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จะเห็นได้ว่าความเชื่อมั่นต่อทางราชการลดลงเหลือประมาณ 50 เปอร์เซนต์ แม้กระทั่งระบบศาลก็เช่นกัน แต่ก็ยังคงความเชื่อมั่นที่สูงกว่าสถาบันอื่นเรียกได้ ว่าเป็นสถาบันเดียวที่ประชาชนยังความเชื่อมั่นไว้สูงหรือประมาณร้อยละ 70 ของประชาชนที่ ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้สถาบันตุลาการที่ได้รับความเชื่อมั่นสูงสุดคือศาลยุติธรรม สถาบันที่ ได้รับความเชื่อมั่นต่ำที่สุดคือพรรคการเมือง ประชาชนเพียงหนึ่งในสี่เท่านั้นที่เชื่อมั่นระบบพรรค การเมือง เช่นเดียวกับองค์กรเอกชนนอกภาครัฐ (NGOs) ซึ่งเดิมความเชื่อมั่นอยู่ในระดับเดียวกับหนังสือพิมพ์ แต่พอตอนหลังก็ลดลงมาเหลือระดับเดียวกับพรรคการเมือง สื่อหนังสือพิมพ์ ก็เช่นกัน ถูกลดความเชื่อมั่นลงเช่นเดียวกับองค์กรปกครองท้องถิ่น การศึกษานี้จึงพบว่าความ เชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กร หรือต่อสถาบันต่างๆลดลง และเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงต่อความ ยั่งยืนของระบอบประชาธิปไตยและสถาบันการเมือง

ส่วนความเชื่อมั่นในบุคคลนั้น แต่เดิมประชาชนไม่ค่อยให้ความไว้วางใจต่อกัน แต่สิ่ง ที่เปลี่ยนแปลงไปคือเราเริ่มไว้วางใจกันมากขึ้น หลังจากเหตุการณ์ปฏิวัติเมื่อ 19 กันยายน 2549 เพราะว่าเราไม่สามารถไว้วางใจในสถาบันได้ เพราะสถาบันเหล่านั้นไม่ได้ช่วยอะไร เราจึงต้อง ไว้วางใจต่อกัน ประชาชนก็เริ่มช่วยตัวเอง ประกอบกับที่ผ่านมามีมาตรการส่งเสริมการรวมตัวกัน เป็นกลุ่มมากขึ้นซึ่งช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อกิจกรรมต่างๆ

นอกจากนี้เรายังมีการศึกษาเรื่องของการเมืองภาคพลเมืองของกลุ่มเยาวชนในช่วง

อายุ 15 - 25 ปี ว่าพวกเขาคิดอย่างไร เพื่อที่จะนำไปสู่การวางแผนการสร้างการศึกษาของพลเมือง (civic education) หรือ ประเมินความตระหนักและความเข้าใจของเยาวชนเหล่านี้ในเรื่องของความเข้าใจสังคมประชาธิปไตย โดยศึกษาในประเด็นเรื่องการยึดมั่นวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นต่อกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งพบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างความยึดมั่นในประชาธิปไตยระหว่างผู้ชายและผู้หญิงกันอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงอาจจะไม่เชื่อมั่นในสถาบันมากเท่าผู้ชาย ซึ่งทางออกนั้นเราคงก็ต้องเสริมสร้างพลังในหมู่ผู้หญิงให้มากขึ้น

นอกจากนั้นผลการศึกษากลุ่มเยาวชนนี้พบว่าความไว้วางใจในสถาบันไม่ได้สูงไปกว่ากลุ่มผู้ใหญ่ โดยศึกษาในช่วงสมัยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ปีพ.ศ. 2550 ซึ่งพบว่านายกรัฐมนตรีพลเอกสุรยุทธ์ ได้คะแนนความเชื่อมั่นจากประชาชนน้อยมาก ไม่ถึงร้อยละ 50 ซึ่งถือว่ารัฐบาลสอตกในด้านความไว้วางใจในสายตาของเยาวชน ส่วนกลุ่มที่จะได้คะแนนที่มากที่สุดก็คือกลุ่มศาล นอกจากนั้นในแง่กระบวนการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองของเยาวชนพบว่าเยาวชนเหล่านี้รับรู้ข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ร้อยละ 71 รับรู้จากโรงเรียนร้อยละ 10 และจากสื่ออื่นๆ อีกประมาณร้อยละ 10 จึงถือได้ว่าโทรทัศน์เป็นแหล่งเรียนรู้และได้รับข้อมูลทางการเมืองของพวกเขา ทั้งนี้เขาอยากให้เห็นช่องทางให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง แต่ที่นั่นแปลกก็คือเขาไม่ได้บอกให้ใช้ช่องทางทางโรงเรียนเลย แสดงว่าเขาไม่ต้องการเรียนรู้ในเรื่องของการเป็นพลเมืองจากโรงเรียนเท่านั้น เพราะฉะนั้นเราต้องมีช่องทางอื่นนอกโรงเรียนที่พวกเขาจะต้องเรียนรู้เรื่องการเป็นพลเมือง

การศึกษานี้ยังพบว่าครอบครัวในสังคมไทยไม่เคยคุยกันเกี่ยวกับการเมืองถึงร้อยละ 11 และพวกที่ไม่สนใจอะไรเลยอีกประมาณร้อยละ 20-25 นอกจากนี้เรายังศึกษาวัฒนธรรมประชาธิปไตยในเรื่องของการเคารพสิทธิของคนอื่น เยาวชนร้อยละ 64 เห็นว่าควรเอาความคิดของตัวเองเป็นหลักมากกว่าสนใจความคิดเห็นของผู้อื่นหรือเพื่อนร่วมงาน แสดงว่ายังมีความคิดเผด็จการอยู่ในจิตใจวิญญาณของเด็กเยาวชน ที่สำคัญคือเยาวชนร้อยละ 18 บอกว่าการเอาเปรียบคนอื่นเป็นเรื่องธรรมดา

ส่วนในเรื่องปัญหาการคอร์รัปชัน งานวิจัยพบว่าเยาวชนประมาณร้อยละ 10 บอกว่ายอมติดคุกเพื่อแลกกับเงินจำนวนมาก ประเด็นนี้เป็นการมองในแง่วัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชน เช่นเดียวกับที่เคยมีการศึกษาทัศนคติของเยาวชนในประเทศเกาหลีมาก่อน ในกรณีของไทยนั้นเราจะทำอะไร อีกทั้งมีเยาวชนเพียง 1 ใน 4 คิดว่าประชาชนควรสนับสนุนการตัดสินใจของรัฐ

แต่อย่างไรก็ตามก็มีเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังสับสนอยู่ว่าอะไรคือประชาธิปไตย อะไรคือการเคารพสิทธิของคนอื่น ตรงนี้คือเรายังมีปัญหามาของเรื่องของการวิเคราะห์ในเชิงลึกกว่าถ้าหากไม่เคารพสิทธิของคนอื่นจะเกิดผลเสียอย่างไร เพราะเราไม่เคยสอนกันในเรื่องนี้ในสังคม ซึ่งเรามองว่าเยาวชนพวกนี้จะมีประสิทธิภาพทางการเมืองได้ถ้าพวกเขาคิดว่าตัวเองมีความสำคัญสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในสังคมได้ พวกเขาจะเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพในการออกมาผลักดันอะไรหลายอย่าง มีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยการเลือกตั้ง ซึ่งเยาวชนร้อยละ 30 เห็นด้วยว่ามีความสำคัญมาก ส่วนเรื่องการมีอิสระในการวิจารณ์ผู้มีอำนาจร้อยละ 10 เห็นด้วยกับตรงนี้ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในการเป็นประชาธิปไตย

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจคือเรื่องของการเชื่อฟังกฎหมาย ได้เกิดแนวคิดว่าจะไม่ต้องฟังกฎหมายเพราะคนอื่นก็ไม่เชื่อฟัง โดยมีผู้เห็นด้วยร้อยละ 15 ทั้งนี้เยาวชนเหล่านี้ไม่ค่อยได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อสร้างความไว้วางใจต่อกัน เราพบว่าเยาวชนมีการรวมตัวกันแค่ 2 เปอร์เซนต์กว่าเท่านั้น ปัญหาคือต่างคนต่างอยู่ และมีกิจกรรมเฉพาะส่วนในแต่ละคน เพราะพวกเขามีกิจกรรมการเรียนในภาคปกติ และการเรียนพิเศษ จึงไม่มีเวลาในการรวมกลุ่มทำกิจกรรม และเยาวชนเหล่านี้ไว้วางใจคนอื่นน้อยมาก กล่าวคือมีประมาณร้อยละ 29 แสดงว่าเยาวชนอีกร้อยละ 70 ไม่ไว้วางใจคนอื่นเลย แล้วเราจะสร้างสังคมที่จะให้เกิดความไว้วางใจต่อกันได้อย่างไร เพราะคนที่เขาไว้วางใจที่สุดคือญาติ แต่คนอื่นที่ติดต่อกับเขาไว้น้อยมากไม่ถึงครึ่งของเยาวชนตอบว่าไว้วางใจเพื่อนบ้าน

เมื่อถามว่าประชาธิปไตยในความหมายของเขาคืออะไร ส่วนใหญ่บอกว่าคือการกระทำภายใต้กฎหมายซึ่งต่างกับประชาชนทั่วไปที่บอกว่าประชาธิปไตยคือเรื่องสิทธิเสรีภาพ แต่มีเยาวชนส่วนน้อยหรือประมาณร้อยละ 1.2 บอกว่าประชาธิปไตยคือรากฐานของการปกครอง เรายังศึกษาต่อไปว่าเยาวชนของประเทศไทยฝึกฝนแค่เพียงการมากน้อยแค่ไหน ซึ่งมีกลุ่มที่อยากให้ออกเลิกระบบรัฐสภาแล้วเอาผู้นำที่เข้มแข็งขึ้นมาอีกร้อยละ 30 ส่วนกลุ่มที่อยากให้รัฐบาลเพียงพรรคเดียวมีประมาณ 1 ใน 4 และกลุ่มที่อยากให้ทหารมาปกครองมีเกือบ 1 ใน 4 ของคนที่ตอบแบบสำรวจ นอกจากนั้น ยังมีประเด็นในเรื่องการยอมรับความเห็นที่แตกต่างมากน้อยแค่ไหน หรือเห็นคนอื่นต่างจากเรา เช่น ถ้าถามที่ว่าคนกรุงเทพฯต่างจากคนส่วนใหญ่หรือไม่ คนตอบต่างจากคนอื่นหรือไม่ คิดว่าคนภาคใต้ คนมุสลิม คนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่างจากคนอื่นหรือไม่ แล้วฝรั่งแตกต่างจากคนส่วนใหญ่หรือไม่ คำตอบที่ได้รับก็มีบางส่วนที่คิดว่ามีความ

แตกต่างและบางส่วนก็คิดว่าไม่แตกต่าง แต่เยาวชนส่วนใหญ่มองว่าฝรั่งมีความแตกต่างบ้าง เพราะหน้าตาไม่เหมือน ซึ่งมี 40% บอกว่าแตกต่าง แต่ว่ามีแค่ 1 ใน 4 ที่เห็นว่ามุสลิม ภาวใต้แตกต่างจากคนส่วนใหญ่และคนกรุงเทพฯแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ มี 14% คิดว่าเขาแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ คำถามก็คือทำไมจึงคิดอย่างนั้น

นอกจากนั้นยังมีประเด็นในเรื่องความภูมิใจในความเป็นไทยว่ามีหรือเปล่า เราคาดหวังว่าเยาวชนเกือบ 100% ภูมิใจในความเป็นไทย กลับมีเพียง 77% ที่ตอบว่าภูมิใจมาก ในความเป็นไทยมีจำนวนหนึ่งที่ไม่ภูมิใจในความเป็นไทยคำถามก็คือเกิดอะไรขึ้นกับมุมมองของเยาวชนของเราและบางคนยังไม่กล้าออกความเห็นเสียอีก นั่นเป็นเรื่องของเยาวชน

ส่วนการสำรวจทัศนคติของผู้ใหญ่ โดยเปรียบเทียบกับเกาหลี ฟิลิปปินส์ และมองโกเลียโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องของการเป็นประชาธิปไตย พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนของคนไทยในเรื่องของความขึ้นชอบประชาธิปไตยที่ลดลง ในเรื่องของการต้องการประชาธิปไตยเดี่ยวนี้อาจลดลง ความเหมาะสมเกี่ยวกับประชาธิปไตยก็ลดลง ขณะนี้มีปัญหาในอุดมคติของประชาธิปไตยในประเทศไทยในช่วงปีสองปีที่ผ่านมารวมทั้งความเชื่อมั่นว่าประชาธิปไตยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ก็เริ่มไม่ค่อยมั่นใจเสียแล้วเป็นต้น เพราะฉะนั้นเราต้องเรียกความเชื่อมั่นเหล่านั้นกลับมา หรือต้องเลือกความไม่พึงพอใจเผด็จการ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น คือเกาหลีใต้ เขาไปไกลแล้ว แต่เราก็เทียบได้กับมองโกเลียกับฟิลิปปินส์ เราพบว่าทัศนคติของผู้ใหญ่ที่มีการยอมรับผู้นำที่เข้มแข็งก็มีมากขึ้น การยอมรับให้ทหารปกครองประเทศก็มีการยอมรับมากขึ้น

สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่าเรามีปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในเรื่องของการเป็นประชาธิปไตยและเริ่มมีความไม่เชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ไม่เชื่อมั่นในสถาบันที่กำลังจะเปลี่ยนไป ซึ่งสาเหตุดังกล่าวอาจมีหลาย ๆ อย่าง เช่น สถาบันเหล่านี้อาจไม่ได้ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการประชาธิปไตยเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างระหว่างคนกรุงเทพฯและคนต่างจังหวัด ที่โดยปกติเราเห็นจากการเลือกตั้ง แต่จากการศึกษานั้นเป็นการเน้นย้ำ ถึงปัญหาสองนคราของประชาธิปไตยอย่างชัดเจนและเป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ ผลที่พบก็คือคนกรุงเทพฯจะยอมรับเผด็จการมากกว่าคนต่างจังหวัด ซึ่งเป็นตัวเลขที่เห็นเด่นชัดจากเมื่อสักครู่นี้

ผลจากการศึกษาพบว่า มีปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในเรื่องของการเป็นประชาธิปไตยและความไม่เชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย

ในประเด็นเรื่องค่านิยมประชาธิปไตยเสรีของคนไทยเป็นอย่างไร ดูเหมือนว่าคนไทยมีการนิยมประชาธิปไตยเสรีที่ดีขึ้น เช่น เมื่อถามว่าท่านไม่ต้องยึดติดกฎหมายก็ได้เวลาเกิดอะไรขึ้นก็เอากฎหมายจัดการเลย ผลปรากฏว่าคนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ กล่าวคือคนที่มีความนิยมแบบประชาธิปไตยเสรีดูเหมือนเริ่มมีมากขึ้น และการที่บอกให้ตุลาการเกี่ยวข้องกับการเมืองว่าเป็นอย่างไร มีคนยอมรับว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองนั้นฝ่ายตุลาการต้องเข้าจัดการ อันนี้เป็นการสวนทางกับประชาธิปไตย แต่มีคนบางส่วนมองว่าการมีมุมมองที่แตกต่างทำให้สังคมเกิดโกลาหล และคนกรุงเทพฯยอมรับเรื่องนี้มาก ขณะที่คนนอกกรุงเทพฯยอมรับเรื่องนี้น้อยกว่า แสดงว่าคนกรุงเทพฯไม่ยอมรับการเดินขบวนประท้วงเท่าไร แต่คนกรุงเทพฯมักจะออกมาประท้วงก็ต่อเมื่อเล็งเห็นว่าตนเองอาจได้รับผลกระทบ หรือมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่เศรษฐกิจของตัวเอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคำถามในเรื่องการรวมกลุ่มชุมนุมของประชาชนนั้นพวกเขามองว่าเป็นการรบกวนสังคมหรือเปล่า คนกรุงเทพฯส่วนใหญ่บอกว่าใช่ การรวมกลุ่มรบกวน ส่วนแนวคิดที่ว่าในกรณีเกิดเหตุการณ์วิกฤติให้รัฐไม่ต้องยึดติดกฎหมายก็ได้ คนกรุงเทพฯส่วนมากยอมรับ แต่คนต่างจังหวัดยอมรับได้น้อยกว่า ตรงนี้แตกต่างกัน แสดงว่า คนไทยส่วนหนึ่งก็ฝึกฝนเผด็จการหรือไม่ยอมรับประชาธิปไตยได้ในบางครั้ง

นอกจากนั้น การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังมีทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการกับแบบที่เป็นทางการ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในเรื่องของการเลือกตั้งอีกด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมทั้ง 3 อย่างนี้เป็นสิ่งสำคัญมากกับกระบวนการประชาธิปไตย ของไทย เราพบว่าคนที่เลือกที่จะใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมรูปแบบอื่นที่ไม่ทำกันทั่วไป ก็จะใช้วิธีการมีส่วนร่วม 2 รูปแบบนั้นด้วย ดังนั้นกระบวนการประชาธิปไตยและการส่งเสริมการมีประชาธิปไตยจึงควรสนับสนุนการเสริมสร้างพลังทางสังคมคือความเชื่อมั่นทางสังคม (Social Trust) หรือทุนทางสังคมนั่นเอง ตรงนี้มีความสำคัญอย่างชัดเจน และยังพบว่าสิ่งเหล่านี้ยังมีความแตกต่างกันในระหว่างภาคอีก ซึ่งอาจต้องมีการจัดเวทีต่างหากในแต่ละภาค

สรุปให้ฟังว่าจากการศึกษาพบว่าปัจจัยเหล่านี้มันอยู่โยงใยกันมากมาย เพราะฉะนั้นแค่เราจะไปสอนเด็กอย่างเดียวยังไม่ได้ แต่เราต้องฝึกเขาอย่างมาก ฝึกให้เขามีความเชื่อมั่น สื่อมวลชนต้องทำตัวให้เป็นประโยชน์ ทำตัวให้เป็นที่ยึดมั่นของประชาชน เด็กเขาบอกว่าสื่อ

สำคัญมากสำหรับการเรียนรู้ ประชาธิปไตยของเขา เพราะฉะนั้นต้องปรับที่สื่อด้วย ไม่ใช่เรียนรู้ในโรงเรียน เขาอยากเรียนรู้จากภายนอก นอกจากนี้อังค์กรสถาบันต่าง ๆ ต้องทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ทั้งสถาบันทางการเมือง และสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน เพราะเป็นองค์กรที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและนำไปสู่ความพึงพอใจในระบอบประชาธิปไตย เราต้องสร้างระดับสามัญสำนึกให้เกิดขึ้น ทำจิตสำนึกให้เป็นระบบ เรามีกฎหมายได้สวัสดิการ อยากได้ นโยบายประชานิยม แต่อย่าขึ้นภาษี แล้วรัฐบาลจะเอาเงินจากไหนมาทำสวัสดิการให้ แสดงว่าคิดไม่เป็นระบบ เราต้องสร้างคนให้คิดเป็นระบบ ทางออกคือต้องสร้างวัฒนธรรมธรรมาภิบาล สร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย เพื่อมุ่งเน้นคุณภาพของประชาธิปไตยก็คือการมีหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับหลักประชาธิปไตย (Democratic Governance) เป็นเรื่องของหลักนิติรัฐ ความซื่อสัตย์สุจริต การมีประสิทธิภาพทางการเมือง

รศ. วิทยากร เขียงกุล

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ประเทศเราเป็นประเทศทุนนิยมที่มีค่าที่หลัง เป็นทุนนิยมที่ค่อยพัฒนา หรือทุนนิยมที่เป็นบริวารประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง ซึ่งแตกต่างจากบริบทของประเทศเยอรมันที่เป็นทุนนิยมพัฒนาอุตสาหกรรม ทุนนิยมค่อยพัฒนาทำให้มีความแตกต่างทางฐานะรายได้ของประชาชนมาก และปัญหาที่หนักกว่านั้นคือการครอบงำทางความคิด การที่เป็นสังคมที่มีประวัติศาสตร์ของเจ้าขุนมูลนาย ศักดินา ทหาร ความคิดอำนาจนิยม จารีตต่าง ๆ นั้น ทำให้ประชาชนไม่ได้เป็นพลเมือง หากเป็นไฟฟ้าที่อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ทั้งชาวบ้านและแม่แต่นักที่จบมหาวิทยาลัย เพราะระบบการศึกษาของเราไม่ได้สอนให้คนเป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้เข้าใจตัวเอง ไม่ได้ภูมิใจในตัวเอง แต่สอนเพียงวิชาการ การท่องจำ เพราะฉะนั้นการให้การศึกษาเรื่องพลเมืองจึงเป็นทางแก้ความค่อยพัฒนาของประชาธิปไตยที่สำคัญ ซึ่งต้องมองในทุกมิติ ต้องทำทุกทาง ไม่ใช่เรื่องสถาบันพัฒนาการเมืองอย่างเดียว อย่าฝากความหวังไว้ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งเพียงอย่างเดียว ประชาชนต้องทำ อย่าฝากความหวังไว้ที่นักการเมืองหรือรัฐบาล ถ้าประชาชนเป็นพลเมืองที่มีความฉลาด นักการเมืองที่จะพัฒนาตัวเองมากขึ้น เพราะฉะนั้นสิ่งที่สำคัญคือจะทำให้การศึกษาเปลี่ยนประชาชนจากไพร่ให้เป็นพลเมืองที่

ตระหนักในเรื่องสิทธิหน้าที่ของคุณได้อย่างไร

ระบบการเลี้ยงดูเด็กสำคัญมาก การเลี้ยงดูของคนไทยไม่เป็นประชาธิปไตยเท่าที่ควร เพราะเราสอนเด็กแบบอำนาจนิยม สอนแบบใช้ระบบอาวุโสเป็นใหญ่ สอนแบบใช้อารมณ์ความรู้สึกเดียวรักเดียวโกรธไม่พอ เด็กไม่เข้าใจว่าเขาควรมีวินัยอย่างไร เด็กจะคิดแต่เอาตัวรอดตลอดเวลา คือต้องปรับตัวให้เข้ากับอารมณ์ของผู้ใหญ่ ต้องคอยเอาใจผู้ใหญ่ เขาจะไม่มีวินัย ไม่รับผิดชอบตัวเอง ฉะนั้นระบบการเลี้ยงดู ระบบการศึกษา ระบบประชาธิปไตยในที่ทำงานระบบประชาธิปไตยในชุมชนต้องพยายามเปลี่ยนทั้งหมดไม่อย่างนั้นเราจะไม่สามารถสร้างพลเมืองได้ ที่สำคัญประชาชนไม่รู้สิกว่าเขาเป็นพลเมือง เพราะไม่รู้ตัวเองได้เสียภัยทางอ้อมจากการซื้อของ เหมือนเราเป็นเจ้าของคลื่นวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งถือว่าเป็นของส่วนรวม แต่เราไม่รู้ว่าเป็นเจ้าของ เรานึกว่าเจ้าของทีวีคือคนที่ได้รับสัมปทาน เขามีโฆษณาอะไรประชาชนก็รับได้ เพราะถือว่าได้ดูโทรทัศน์ฟรี แต่เราควรจะบอกคนที่ทีวีได้ว่าคุณไม่ควรโฆษณามาก เพราะคลื่นทีวีมันเป็นของเรา ฉะนั้นเรื่องพวกนี้ต้องพยายามให้การศึกษามาให้ได้

อย่างเรื่องงบประมาณประจำปีของรัฐบาล ซึ่งเป็นเงินมหาศาลมาก ต้องทำให้เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องที่ประชาชนต้องตื่นตัว เข้ามาสนใจและตรวจสอบว่ารัฐบาลกำลังจะใช้งบประมาณของเราไปทางไหน เป็นการใช้ประชาธิปไตยทางตรงของประชาชนที่ไม่ใช่แค่เลือกตั้งส.ส. ไม่ใช่แค่การปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาดไทย ส่วนหนึ่งของข้าราชการ ส่วนหนึ่งของสภาใหญ่ แต่ต้องมีการกระจายอำนาจทางตรง ที่ประชาชนต้องมาประชุมร่วมกันว่า งบประมาณประจำปีทั้งของรัฐบาล กทม. เทศบาล อบต. ควรจะใช้อะไรบ้าง อะไรเป็นลำดับความสำคัญแล้วต้องคิดตามการใช้ด้วย อย่างนี้จึงจะเกิดประชาธิปไตย ถึงจะเกิดสำนึกความเป็นพลเมือง ไม่อย่างนั้นแล้วคนไทยจะเป็นไพร่อยู่เรื่อยไป เพียงเพราะรัฐบาลบางรัฐบาล เอาโครงการบางโครงการมาที่รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ เราต้องทำให้ประชาชนเข้าใจได้ว่าเขาไม่ได้เป็นหนี้บุญคุณใคร แต่เป็นเรื่องของสิทธิที่เขาควรได้ เพราะเขาเสียภาษีทั้งทางอ้อมและทางตรง เขาเป็นเจ้าของทรัพยากรส่วนรวมและงบประมาณประจำปี เขาเป็นพลเมืองที่สามารถตรวจสอบนักการเมืองได้ว่าคุณเป็นผู้บริหารที่เราเลือกเข้าไป ถ้าคนทำงานไม่ดี เรามีสิทธิไล่คุณออกได้ เรามีสิทธิถอดถอนได้ เราไม่ได้

การศึกษาเรื่องพลเมือง
จึงเป็นทางแก้ความ
ค่อยพัฒนาของ
ประชาธิปไตย
ที่สำคัญ ซึ่งต้องมอง
ในทุกมิติ ต้องทำ
ทุกทางไม่ใช่เรื่อง
สถาบันพัฒนาการ
เมืองอย่างเดียว อย่า
ฝากความหวังไว้ที่
องค์กรใดองค์กรหนึ่ง
เพียงอย่างเดียว

เลือกนักการเมืองไปเป็น เจ้านาย แต่เลือกให้เขาไปเป็นผู้จัดการบริหารประเทศ เราเป็น เจ้าของประเทศ ต้องอธิบายให้ประชาชนไทยเข้าใจแบบนี้ให้ได้

ในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ประชาชนตื่นตัว เนื่องจากได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพราะช่วงก่อน 14 ตุลาคม 2516 เราอยู่ในยุคของเผด็จการทหารที่มีความเป็นเผด็จการในทุกแห่ง มีการใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้อง ทั้งในโรงเรียน ในอำเภอ ประชาชนเห็นปัญหาชัดเจน นักเรียน นักศึกษาออกมาประท้วง ชาวบ้านออกมาประท้วง การจะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองคงไม่ใช่แค่ การจัดฝึกอบรม จัดสัมมนา พิมพ์หนังสือเผยแพร่เพียงอย่างเดียว แต่ว่าต้องทำกิจกรรมเคลื่อนไหว เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยภาคปฏิบัติ ว่าทำไมต้องมีสถานศึกษา ทำไมนักเรียนนักศึกษาต้อง อยู่ในคณะกรรมการของสถานศึกษา หรืออาจารย์ต้องมีสภาอาจารย์ มีตัวแทนอาจารย์เข้ามาอยู่ใน สภามหาวิทยาลัย ต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจที่ลดหลั่นกันมาเป็นชั้น ๆ ให้เป็นประชาธิปไตยแบบรวบในทุกระดับ จากเยอรมันที่เป็นประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม เขาใช้เวลาในการพัฒนา เรื่องนี้มาอย่างยาวนานเป็น 100 ปี และเป็นการต่อสู้ที่รุนแรงด้วยในสมัยก่อน เป็นพรรคสังคมนิยม พรรคคอมมิวนิสต์ คนงานสู้เยอะมาก การที่ประชาชนต่อสู้ทำให้เขาต้องพัฒนาลึกลับต่าง ๆ ขึ้นมา คนไทยควรจะศึกษารวมทั้งศึกษาประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกัน เช่น ประเทศเวเนซุเอลาที่พยายาม ที่จะสร้างระบบสหกรณ์ พยายามที่จะสร้างสภาชุมชนขนาดเล็กที่ประชาชนมาประชุมกัน ดูแบบ ประมาณว่าจะนำไปใช้ทำอะไร อย่างไรบ้าง ประชาชนตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ขึ้นมาสภา ชุมชนสามารถที่จะเขียนโครงการงบประมาณจากรัฐบาลมาแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้โดยตรง ประชาชนอยากตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตและผู้บริโภคก็ขอเงินหรือกู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำจากรัฐบาลมาตั้งได้ และรัฐบาลก็สนับสนุน ทั้งลดภาษีให้ ส่งซื้อของจากสหกรณ์ ภาครัฐต้องซื้อของจากสหกรณ์ก่อน นี่เป็นแนวทางสำคัญเพราะว่าปัญหาใหญ่ของประเทศไทย คือเราพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เป็นบริวารทำให้ประชาชนพึ่งพานายทุน พึ่งพาระบบธนาคารพาณิชย์อย่างเดียว

สำหรับประเทศไทย ชุมชนในสมัยก่อนเป็นทุนนิยมมีความเข้มแข็งเป็นประชาธิปไตยมากกว่า ชุมชนในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรม การเลือกผู้นำของชุมชนสมัยก่อน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ชุมชนจะรู้ว่าใครเป็นคนดี ใครที่มีความสามารถเหมาะสมที่จะทำงานเพื่อชุมชนเพื่อส่วนรวม ใครทำไม่ดีจะโดนคว่ำบาตรทางสังคม จะโดนขับไล่ แต่พอระบบทุนนิยมเข้ามามีรัฐบาล กลางเข้าไปแต่งตั้งแทน ชุมชนแตกแยก แย่งแย่งแข่งขัน ระบบทุนนิยมสอนให้คนแข่งขันเพื่อ

ตัวเอง สอนให้ไม่ไว้วางใจกัน ไม่ได้สอนให้รักษาความเป็นชุมชน ให้คนมีความร่วมมือกัน ชุมชน ถูกทำลาย ในตอนนี้แม้แต่เจ้าอาวาสกลายเป็นส่วนกลางแต่งตั้งเข้าไปอยู่ในชุมชน แล้วเจ้าอาวาสก็ไปหาลูกศิษย์จากในเมือง แม้ชาวบ้านจะไม่ยอมรับ แต่เขาอยู่ได้เพราะเขามีอำนาจอื่นอยู่เหนือกว่า อำนาจคนในชุมชน เพราะฉะนั้นเราต้องคิดว่าประชาธิปไตยแบบไทยจะต้องไม่เน้นแต่รูปแบบ การเลือกตั้ง แต่ประชาธิปไตยยังมีรูปแบบอื่น เช่น ประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่มีส่วนประกอบ จากองค์กรอิสระ องค์กรภาคประชาชนมีประชาธิปไตยท้องถิ่น ประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งเราสามารถคิดรูปแบบที่หลากหลายได้ ไม่ใช่รูปแบบตายตัว การคิดภายใต้กรอบการเลือกตั้งส.ส. อย่างเดียวทำให้ขบวนการภาคประชาชนเติบโตยาก ต้องช่วยกันให้ประชาชนมีความฉลาด และคิด นอกกรอบ และคิดเรื่องชุมชน คิดเรื่องเพื่อส่วนรวมมากขึ้น การที่จะเป็นพลเมืองที่คิดถึงชุมชน คิดถึงส่วนรวมได้ ต้องสร้างให้เขาใจถึงความจำเป็นของเรื่องนี้ตั้งแต่เด็ก ไม่ใช่เรื่องการศึกษา เพื่อสอบเอาคะแนน ต้องให้เป็นวิถีชีวิตว่าการที่เราจะรู้จักการพึ่งพาช่วยเหลือกันเป็นชุมชน และ การทำงานเพื่อส่วนรวมนั้นสำคัญกว่า เป็นประโยชน์ต่อความอยู่รอดระยะยาวมากกว่าการแข่งขัน แบบตัวใครตัวมัน

ทุกวันนี้เราสอนให้คนเห็นแก่ตัว และสอนให้มองระยะสั้น มีใครยวสาวได้สาวเอา หากเราสอนกันแบบนี้ต่อไปประเทศก็ไปไม่รอด เด็กของเราโดยภาพรวมหรือส่วนใหญ่ไม่สามารถ ไปแข่งกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม จีน สิงคโปร์ ได้ ทั้งวิธีการเลือกคนเป็นรัฐมนตรี เป็นนายกรัฐมนตรี ไม่ว่าประเทศสังคมนิยมหรือทุนนิยมของประเทศอื่น กลไกในการเลือกที่สามารถคัดคนที่มีศักยภาพได้มากกว่าของไทย ประเทศจีน เวียดนาม แม้จะขึ้นกับพรรค คอมมิวนิสต์ แต่ยังมีวิธีการคัดคนหลายรูปแบบตั้งแต่เด็กกว่าจะขึ้นมาเป็นผู้รับผิดชอบระดับสูงได้ สิงคโปร์พรรคที่เป็นรัฐบาลปัจจุบันจะชนะเลือกตั้งติดต่อมา 30-40 ปี แต่เขามีวิธีคัดคนภายในพรรค ในส่วนของประเทศไทยการคัดคนเป็นแบบเจ้าพ่อท้องถิ่น

ใครมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสนับสนุน 5-6 คน ก็สามารถได้โควตาเป็นรัฐมนตรีได้ ระบบแบบนี้ไม่สามารถสร้างประเทศ และแก้ไขปัญหาได้ เราต้องสร้างระบบคัดเลือกรัฐบาลให้ดีกว่านี้ ทั้งวิธีการคัดเลือกคน วิธีการตรวจสอบคน ซึ่งการจะตั้งสถาบันพัฒนาการเมืองก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่ว่าภาคประชาชน สหภาพแรงงาน องค์กรต่าง แม้แต่ครอบครัวต้องร่วมมือกันทำ เพื่อพัฒนา ศักยภาพของเด็กรุ่นใหม่ให้ดีขึ้นที่ทำให้เกิดการสร้างสังคมที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองที่ดี กว่าที่ผ่านมาและปัจจุบัน

ไพโรจน์ พลเพชร

ประธานคณะกรรมการองค์การพัฒนเอกชน (กป.อพช.)

การสร้างความเป็นพลเมือง หรือการศึกษาเพื่อการสร้างความเป็นพลเมืองในปัจจุบันมีอยู่ 3 แนวทาง ดังต่อไปนี้

แนวทางแรก คือสร้างให้พลเมืองเป็นคนดีมีศีลธรรม ซึ่งแนวคิดนี้สร้างและปลูกฝังมายาวนานให้ประชาชนหรือพลเมือง มีหน้าที่ต่อรัฐ ต้องเป็นพลเมืองที่เคารพต่อกฎหมาย เคารพต่อรัฐ หรือฟังพารัฐเป็นหลัก โดยพลเมืองไม่มีบทบาทมากนัก แนวคิดนี้ปลูกฝังและยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยตราบนานถึงทุกวันนี้

แนวทางที่สอง ภายหลังจากการพัฒนาทุนนิยม มีการสร้างพลเมืองให้เป็นปัจเจกบุคคลการสร้างให้พลเมืองเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดีและอำนาจอันยิ่งใหญ่ของพลเมืองคืออำนาจการบริโภค เพราะฉะนั้นกระแสการสร้างการจัดการศึกษา นอกและในระบบบอกมาในลักษณะนี้เพื่อสร้างให้พลเมืองที่ว่าเป็นมนุษย์ปัจเจกบุคคล และเป็นมนุษย์ที่บริโภคได้มากที่สุด จนกระทั่งในรัฐบาลที่ผ่านมาไปไกลถึงขั้นพลเมืองทุกคนเป็นผู้บริโภคนโยบายของพรรคการเมืองบางพรรค หรือทุกพรรค พลเมืองไม่ต้องมีบทบาทอะไร เพราะพรรคการเมืองจะเป็นผู้ทำหน้าที่สร้างให้ประชาชนเป็นเพียงผู้บริโภค นโยบาย เมื่อพลเมืองบริโภคนโยบายพรรคการเมืองแล้ว ประชาชนก็จะเป็นผู้ยุติมิสุข ซึ่งสถาบันการศึกษาในระบบและสื่อนมวลชนกระแสหลักส่วนใหญ่ที่ครอบงำสังคม ได้พยายามสร้างและดักขยักความเป็นพลเมืองให้เป็นเพียงปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้บริโภคมีอำนาจซื้อ มาก ๆ ดังนั้น แนวทางนี้จึงกลายเป็นการศึกษาระแสหลักในการสร้างความเป็นพลเมืองอยู่ในขณะนี้

แนวทางที่สาม มีการศึกษาอีกแบบหนึ่งที่อยู่ในภาคประชาชน เป็นการจัดการศึกษาตนเอง ซึ่งการศึกษาแบบนี้มุ่งเน้นให้ประชาชนลุกขึ้นมาใช้ศักยภาพตัวเองในการจัดการดูแลตนเอง

ซึ่งการศึกษาดังกล่าวดำรงอยู่ในสังคมไทยมาตลอด อาจอยู่ในรูปแบบการศึกษากลุ่มเล็ก ๆ ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อให้เกิดสังคมที่ดีงาม อันเป็นการเมืองในอุดมคติของคนรุ่นนั้น และกระบวนการศึกษาแบบนี้ขยายตัวพอสมควร โดยศึกษาว่าเราในฐานะพลเมืองจะมีส่วนร่วมในการจัดการกับรัฐอย่างไร จะดูแลรัฐ หรือรัฐในอุดมคติควรเป็นอย่างไร รวมทั้ง เราจะสร้างรัฐที่ดีงามเพื่อดูแลคนทั้งสังคมได้อย่างไร ซึ่งกระบวนการศึกษาเหล่านี้มีอยู่ในภาคประชาชนตลอดมา กรณีประชาชนที่จัดการประชุมชนก็ลุกขึ้น

มาประกาศว่าชุมชนควรจะดูแลด้วยตัวเองแทนที่จะเป็นการจัดการโดยรัฐ และกรณีเมื่อมีภัยคุกคามจากรัฐ หรือภัยคุกคามจากทุนที่ส่งผลกระทบต่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนก็ลุกขึ้นมาประกาศว่า เราต้องมีข้อมูล เราต้องศึกษา เราต้องมีความรู้ เราต้องเชื่อมโยงถึงขึ้นไปสู่นโยบายของรัฐ และรู้ว่ารัฐมากระทำกับเราอย่างไร ในขณะนั้นไปไกลถึงขั้นการเชื่อมโยงการตกลงระหว่างประเทศ ไปสู่ทุนนิยมโลก หรือไปสู่อาเซียนว่าจะกระทบกับวิถีชีวิตของพวกเราอย่างไร นี่คือการศึกษามีอยู่หลายกลุ่มของภาคประชาชน และที่สำคัญการเกิดกระบวนการศึกษาของภาคประชาชน เป็นกระบวนการศึกษาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่จากการปฏิบัติการจริงทางสังคม

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการสอนเรื่องสิทธิ แต่ถ้าประชาชนไม่เผชิญกับปัญหา ไม่ตระหนัก ไม่เรียนรู้ ไม่เข้าใจก็จะไม่เข้าใจลึกซึ้งเพียงพอที่จะลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิ อย่างกรณีแม่รำพึง¹ ที่มีภัยคุกคามจากโรงงาน กลุ่มทุนจะตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ชุมชนก็ลุกขึ้นมาดูแลตัวเอง เบื้องต้นก็หาข้อมูลก่อน มาศึกษาดูว่าเขามีสิทธิอะไรต่อเรื่องแบบนี้ เขามีสิทธิที่จะบอกกับรัฐหรือไม่ มีสิทธิที่จะตรวจสอบได้หรือไม่ กระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา มีกระบวนการแบบนี้มีอยู่ในสังคมไทย จนถูกยกฐานะและได้รับการสถาปนาไว้ในรัฐธรรมนูญปี 2540 ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐธรรมนูญปี 2540 จึงเป็นผลิตผลส่วนหนึ่งของการต่อสู้ของสังคมไทยที่เกิดจากการปฏิบัติการจริงของผู้คนในสังคม ในขณะที่เดียวกันการสร้างความเป็นพลเมืองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา กำหนดชีวิตตัวเอง หรือการดูแลชีวิตตัวเอง รวมทั้งการกำหนดความสัมพันธ์กับรัฐ และไปไกลถึงการกำหนดความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ในทางการค้า เป็นกระบวนการศึกษามีอยู่จริงท่ามกลางการต่อสู้ที่เป็นอยู่ มีทั้งกระบวนการศึกษาของชาวบ้านเอง และกระบวนการศึกษาของเอ็นจีโอ แต่เป็นการศึกษาสร้างความ เป็นพลเมืองที่อยู่นอกกรอบทั้งหมด และไม่มีฐานะทางการที่เป็นที่ยอมรับในสังคมไทย ทั้งๆ ที่การสร้างความเป็นพลเมืองได้ไปไกลถึงขั้นที่ในรัฐธรรมนูญกำหนดว่าสิทธิทางการเมือง อย่างเดียวในระบอบประชาธิปไตยคือสิทธิในการเลือกตั้งไม่เป็นการเพียงพออีกแล้ว แต่พลเมืองย่อมมีสิทธิมากกว่านั้น มีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องจัดการทรัพยากรชุมชน มีสิทธิจะดูแล ว่าโครงการของรัฐที่มากระทบกับชีวิตในชุมชนหรือไม่ มีสิทธิที่จะตรวจสอบการใช้

การศึกษาเพื่อการสร้าง ความเป็นพลเมืองในปัจจุบันมีอยู่ 3 แนวทาง คือ 1. พลเมืองที่เคารพต่อกฎหมาย เคารพต่อรัฐ หรือพึ่งพารัฐเป็นหลัก 2. การสร้างให้พลเมืองเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี 3. การศึกษาแบบนี้มุ่งเน้นให้ประชาชนลุกขึ้นมาใช้ศักยภาพตัวเองในการจัดการดูแลตนเอง

¹บริษัทสหวิริยาฯมีแผนที่จะก่อสร้างโครงการโรงถลุงเหล็กที่แรกในประเทศไทย โดยมีแผนที่จะสร้างที่ใน ต.แม่รำพึง อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ชาวบ้านออกมาคัดค้านโครงการนี้โดยมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาของชุมชนโดยให้ชื่อว่า กลุ่มอนุรักษ์แม่รำพึง

อำนาจรัฐ มีสิทธิที่จะกำหนดการนโยบายสาธารณะ หรือมีสิทธิที่จะเสนอกฎหมาย สิทธิความเป็นพลเมืองเหล่านี้มีอยู่จริง และมีความงอกงามและเติบโตขึ้นในสังคมตลอดระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มีพลเมืองอยู่ 3 แนวในสังคมไทยและซ้อนทับกันอยู่ในขณะนี้ คือพลเมืองที่ถูกสร้างให้จงรักภักดีต่อรัฐมีหน้าที่ต่อรัฐ เพียงประการเดียว เคารพต่อรัฐ เคารพต่อการตัดสินใจของฝ่ายการเมืองที่เข้าไปผลิตนโยบายให้ทุกอย่าง แนวที่สองคือสร้างให้เป็นพลเมืองเป็นผู้ผลิตหรือเป็นผู้บริโภคอย่างเดียว และเป็นปัจเจกอย่างเดียวโดยไม่ต้องสนใจเรื่องราวของบ้านเมือง ขอเพียงให้มีความสามารถครอบครองทรัพยากรของสังคมในการสร้างความมั่งคั่งไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ แนวที่สามคือ การสร้างพลเมืองให้มีความรับผิดชอบ การดูแลตนเอง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งไปสอดคล้องกับการเมืองแบบมีส่วนร่วม หรือการเมืองทางตรงที่เป็น ระบอบประชาธิปไตยที่กำลังพัฒนาอยู่ในเวลานี้

แล้วเราจะพัฒนาอย่างไร จากแนวทางการสร้างความเป็นพลเมืองทั้งสามแนวมี่เงื่อนไขอย่างน้อย 4 เรื่อง คือ เงื่อนไขแรก ต้องปฏิรูปสื่อให้ได้ เพราะปัจจัยเบื้องต้นที่จะสร้างความเป็นพลเมืองคือต้องทำให้พลเมืองที่มีจิตวิญญาณ และมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม แต่สื่อกระแสหลักปัจจุบันกลับสร้างพลเมืองให้เป็นแค่ผู้บริโภค ไม่ได้สร้างให้เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นมีบทบาททางการเมืองอย่างแท้จริง ประเด็นสำคัญ คือ ต้องมีสื่อของภาคประชาชนที่ต้องมีบทบาททางการเมืองที่เป็นจริง ภายหลังปี 2540 เกิดวิบุณยชนที่ต้องการถ่ายทอดเรียนรู้สื่อข่าวสารซึ่งกันและกันเพื่อสร้างการเรียนรู้ในหมู่ประชาชน จนพัฒนาไปสู่สื่อที่เลือกข้างทางการเมือง สื่อวิบุณยชนหลายคลื่นใน กทม. มีการเลือกข้างต่อสู้ทางการเมือง นี่เป็นตัวอย่างการปฏิรูปสื่อเพื่อเปลี่ยนจากการที่เจ้าของเป็นรัฐและภาคทุนมาเป็นของภาคประชาชน และจะเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะสร้างพลเมืองในภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง

เงื่อนไขที่สอง คือการประกันสิทธิบางอย่างของประชาชน เพื่อจะทำให้เกิดการเรียนรู้การเมืองของประชาชน เพราะการเรียนรู้ของประชาชนเกิดจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ที่เป็นจริง การเติบโตเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง กระตือรือร้น ไม่เฉยเมยต่อบ้านเมืองต่อชีวิตสาธารณะ ต่อจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ล้วนเกิดจากการปฏิบัติการทั้งสิ้น ฉะนั้นต้องประกันสิทธิบางอย่าง ประการแรก คือ ต้องประกันสิทธิการรวมตัวให้ได้ ต้องยอมรับการรวมตัว และการรวมตัวจะต้องไม่เป็นของต้องห้ามสำหรับสังคมไทยอีกต่อไปไม่ว่าจะการรวมตัวแบบไหนโดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับกฎหมาย เพราะฉะนั้นการประกันสิทธิการรวมตัว เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการมีส่วนร่วมของความเป็นพลเมือง ประการที่สอง

การประกันสิทธิบางอย่างของประชาชน เพื่อจะทำให้เกิดการเรียนรู้การเมืองของประชาชน

การประกันสิทธิในการแสดงออก การมีความคิดเห็นและแสดงออกความคิดเห็นได้ทุกรูปแบบ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่พลเมืองจะเสนอข้อมูล ได้อย่างเสมอหน้ากันโดยจะต้องไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งผูกขาดข้อมูลข่าวสาร ฉะนั้นการประกันสิทธิการแสดงออก ซึ่งหมายถึง การยึดถือความเห็น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นด้วย โดยเฉพาะที่สำคัญคือเสรีภาพในการชุมนุม เป็นเสมือนโรงเรียนการเมืองอันหนึ่งซึ่งสร้างพลเมืองที่สำคัญในสังคมไทยตลอดมา เพราะทุกกลุ่มในสังคมไทยได้ผ่านกระบวนการนี้ ขบวนการต่อสู้ใน 2 ปีที่ผ่านมา การใช้เสรีภาพในการชุมนุมได้เป็นที่ประจักษ์ให้เห็นว่าสามารถทำให้อยู่ในร่องรอยได้ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมไม่ก่อให้เกิดการเผชิญหน้าทางสังคม เพราะการประกันสิทธิเหล่านี้ มีการประกันอยู่แล้วในรัฐธรรมนูญ แต่สิ่งที่ต้องประกันคือต้องประกันในส่วนของจิตสำนึกและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ของประชาชนพลเมืองทั้งหลาย โดยคุณต้องเคารพการใช้เสรีภาพแบบนี้ คุณต้องเชื่อว่าคุณต้องให้เขาใช้เสรีภาพนั้นแม้ว่าเขาคิดต่างจากคุณ

เงื่อนไขที่สาม คือสิ่งที่ประชาชนทำมาตลอดคือ การลุกขึ้นมาจัดการดูแลเรื่องทรัพยากรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การลุกขึ้นมาดูแลโครงการด้วยตนเอง การลุกขึ้นมาจัดการตนเองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เรียกว่า การประกันสิทธิในการพัฒนา ซึ่งหมายถึงสิทธิจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง สิทธิการกำหนดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้

เงื่อนไขที่สี่การสร้างสถาบันการเมืองภาคพลเมืองปัจจุบันมีสถาบันที่ถูกสร้างขึ้นเป็นโรงเรียนการเมืองที่สำคัญอยู่สองสถาบัน สถาบันแรกคือ สภาองค์กรชุมชน เนื่องจากในพื้นที่ระดับตำบลจริง ๆ มีองค์กรของภาคประชาชนในการทำกิจกรรมทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวที่รัฐไปส่งเสริมให้เกิดการรวมตัว หรือประชาชนรวมตัวกันเองไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มทรัพยากร ฯลฯ อยู่ในชุมชนทั้งหลายในตำบล กลุ่มเหล่านี้ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อสาธารณะ เพื่อกลุ่มของตนเองหรือเพื่อส่วนรวม ที่ผ่านมารัฐไม่ยอมรับองค์กรเหล่านี้ มีหน้าซ้ำกลับบอกว่า เป็นกลุ่มเถื่อนจะเข้ามาบิบบาททางการเมืองกับออกเป็นกลุ่มเถื่อน จึงมีการออกกฎหมาย สภาองค์กรชุมชนขึ้นมาเพื่อเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้กลุ่มคนเหล่านี้ โดยมีบทบาทและหน้าที่สำคัญคือเสนอ ตรวจสอบโครงการของรัฐ แผนพัฒนาด้านตำบล และแผนพัฒนาของส่วนกลาง ร่วมจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมจัดการดูแลสิ่งแวดล้อม กฎหมายนี้กำลังเริ่มประกาศใช้ ดังนั้น องค์กรชุมชนทั้งหลายในตำบลที่ประสงค์จะมีส่วนร่วมในสภาองค์กรชุมชนก็มาทำข้อตกลงร่วมกันเป็นสภาองค์กรชุมชนในตำบลนั้น การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนกำลังดำเนินการให้เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ และจะกลายเป็นสถาบันที่เป็นเครื่องมือสำคัญในทางการเมืองที่ ทำให้ประชาชน

เรียนรู้ว่าที่จะมีบทบาททางการเมืองหรือมีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งระดับชุมชนท้องถิ่น รวมทั้ง การกำหนดโครงการหรือกิจกรรมของรัฐที่มาจากส่วนกลาง

สถาบันที่สองคือ สภาพัฒนาการเมืองและกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง โดยได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สภาพัฒนาการเมืองมีเจตนารมณ์ต้องการสร้างพื้นที่ทางการเมืองอีกระบบหนึ่งนอกจากการเมืองระบบตัวแทน เพื่อสร้างพื้นที่ทางการเมืองอีกพื้นที่หนึ่งให้องค์กรภาคประชาสังคมต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมือง ตรวจสอบการดำเนินงานพัฒนาการเมือง สำหรับกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองมีเจตจำนงต้องการสนับสนุนการทำกิจกรรมเครือข่าย การทำกิจกรรมขององค์กรชุมชน และองค์กรทั้งหลายที่ปฏิบัติการอยู่จริงทางสังคม เพื่อให้ประชาสังคมสามารถแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมือง และการสร้างความตื่นตัวสร้างความเป็นพลเมืองและสร้างสำนึกทางการเมืองขึ้นได้ในอนาคต ปรากฏว่ากฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสมควร กล่าวคือ องค์กรประกอบของสภาพัฒนาการเมืองเดิมที่เป็นตัวแทนขององค์กรภาคประชาสังคมทั้งหมด ก็มีตัวแทนของพรรคการเมืองเข้ามาด้วย มีตัวแทนของสมาชิกวุฒิสภาเข้ามาด้วย และมีองค์กรประกอบไปเชื่อมโยงกับสภาองค์กรชุมชน โดยมีตัวแทนสภาองค์กรชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิกด้วย และให้มีกองทุนพัฒนาการเมืองของภาคพลเมืองโดยให้สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองและสำนักงานกองทุนพัฒนาการเมืองของภาคพลเมืองไปอยู่ในสังกัดของสำนักงานสถาบันพระปกเกล้า จึงทำให้เกิดข้อกังขาว่าสภาพัฒนาการเมืองและกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จะสามารถทำหน้าที่ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์สำคัญในการสร้างการเมืองภาคพลเมืองที่ต้องการเสริมพลังให้กับประชาชนที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองให้มากขึ้นที่แท้จริงได้เพียงใดและถือเป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง และสภาพัฒนาการเมือง ได้กลายเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้พลังอำนาจของฝ่ายต่าง ๆ ในสังคมเข้ามาต่อสู้แย่งชิงกัน โดยองค์กรประชาสังคมหรือองค์กรชุมชนมีการปฏิบัติการจริงในสังคมไม่สามารถอาจเข้าถึงทั้งสองสถาบันดังกล่าว

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในสังคมไทยมีการพัฒนาการสร้างความเป็นพลเมืองอยู่แล้ว โดยเฉพาะเป็นกระแสนอกกรอบทั้งนอกสถาบันของรัฐ และนอกสถาบันของทุน ซึ่งเป็นการกระทำที่ร่วมกันอยู่ในสังคมที่เป็นจริง จึงเป็นกระบวนการที่เป็นจริง และมีชีวิตชีวา ในขณะที่เดียวกันสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นในสังคมกำลังมีหลักสูตรสำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรธุรกิจ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการระดับสูง หรือผู้มีตำแหน่งในสถาบันทางสังคมอื่น แต่สิ่งที่ขาดหายไป ก็คือการสร้างหลักสูตรสำหรับคนชั้นล่างหรือคนระดับรากหญ้าที่ประสบกับปัญหาอันเนื่องจากโครงสร้างทางอำนาจที่ไม่เป็นธรรมใน

ขณะนี้ สังคมไทยมักให้ความสนใจกับการสร้างหลักสูตรสำหรับชนชั้นนำไปกุมอำนาจการเมือง และไปมีบทบาททางการเมืองและสังคมเสียส่วนใหญ่ ดังนั้น การสร้างสถาบันหรือองค์กรที่ทำหน้าที่เพื่อการศึกษาสำหรับประชาชนชั้นล่างโดยเฉพาะ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นในการสร้างการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และสิ่งเหล่านี้จะเป็นคำตอบของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นที่เป็นจริงในอนาคตคงเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นจริง

ทฤษฎีวิจารณ์ต่อการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมือง

จอห์น อิงกาแกรม

อดีตสมาชิกวุฒิสภา กรุงเทพมหานคร

กรรมการนโยบาย องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
ด้านประชาสังคม

บริบททางการเมืองของสังคมไทยกับเยอรมันค่อนข้างจะต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยในกรณีเยอรมันนั้น รัฐสภาของเยอรมันสามารถแทนความคิดทางการเมืองได้เกือบจะครบทุกกลุ่มพรรคการเมืองต่างๆ ที่หลากหลายสามารถที่จะมาหยิบใช้กลไกรัฐในการนำเสนอแนวคิดของตนเองต่อสาธารณชนได้ ดังนั้นการที่จะมีระบบการให้การศึกษาแก่ประชาชนที่ทุกส่วนมีส่วนร่วมได้โดยอาศัยกลไกของรัฐดูเหมือนทำได้ในกรณีเยอรมันและมีมูลนิธิของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่จะทำให้หน้าที่นี้ แต่ในกรณีสังคมไทยนั้น การเมืองภาคประชาชนกับการเมืองภาครัฐค่อนข้างจะอยู่คนละขั้วมาตลอด การเมืองภาครัฐของไทยถ้าพูดถึงมุมมองกันทางนโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ ไม่เกิน 45 องศา ไม่มีพรรคการเมืองใดสนับสนุนระบบรัฐสวัสดิการหรือการปฏิรูประบบภาษีเพื่อสร้างความเป็นธรรมและกระจายรายได้ ในขณะที่เยอรมันพรรคการเมืองต่างๆ ให้ทางเลือกด้านนโยบายและอุดมการณ์แก่ประชาชนมากกว่า แม้ว่าปัญหาของรัฐบาลทักษิณกลายเป็นประเด็นทางการเมืองหลัก ๆ ในสังคมไทยระหว่างฝ่ายเอกกับทักษิณ หรือฝ่ายไม่เอกกับทักษิณ แต่ปรากฏว่า พรรคที่เอกกับทักษิณและพรรคที่ไม่เอกกับทักษิณ ก็สามารถถอดคอลลอนนอนในเตียงเดียวกันได้

ในแง่ประวัติศาสตร์ของการให้การศึกษาทางการเมืองในประเทศไทยนั้นเรามีประวัติศาสตร์มายาวนาน เช่น หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 การศึกษาทางการเมืองในยุคนั้นเป็นระบบการศึกษาที่จัดการโดยขบวนการนิสิตนักศึกษาซึ่งต้องยอมรับว่าบทบาทพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็มีส่วนสำคัญอยู่ในนั้นด้วย การศึกษาสำหรับกรรมกรชาวนาเกิดขึ้นในยุคนั้นเป็นการศึกษาทางการเมืองที่เป็นลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่ออยู่มากพอสมควร แต่เป็นการจัดการกันเองในภาคประชาชนโดยมองภาครัฐเป็นฝ่ายศัตรู ในส่วนของภาครัฐก็เช่นเดียวกัน การศึกษาทางการเมืองในสังคมไทยที่จัดโดยรัฐก็มักเป็นการยึดยึดความคิด เช่น รัฐจะให้รักชาติ รักศาสนา รักพระมหากษัตริย์ แต่ไม่ตั้งคำถามว่า

อะไรคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องห้าม ห้ามถาม ห้ามคิด นี่คือแนวคิดที่รัฐพยายามโฆษณาชวนเชื่อ ขอให้เป็นคนดีไม่โกงกิน แต่โกงกินกันทั้งนั้น เวลาไปเลือกตั้งรัฐจะบอกว่าอย่าไปรับเงินแค่กลับแจกให้เขาไป เป็นการสอนประชาธิปไตยตามแนวคิดของรัฐ เพราะฉะนั้นรัฐไทยจึงไม่อาจมีบทบาทในการทำให้ประชาชนเติบโตทางความคิดในสังคมไทยได้ ส่วนการศึกษาภาคประชาชนในยุคนั้นที่จัดกันเองเป็นการศึกษาแนวคิดฝ่ายซ้าย การต่อสู้ทางชนชั้น และมีแนวความคิดแบบปฏิวัติในหมู่นักนักศึกษา ผู้นำกรรมกร-ชาวนา เป็นความคิดของเรื่องที่จะต้องเกิดการต่อสู้กับอำนาจรัฐ ไม่ยอมรับเรื่องอำนาจรัฐ และความไม่เป็นประชาธิปไตย

ต่อมายุคที่สอง การศึกษาภาคประชาชนเป็นยุคขององค์กรพัฒนาเอกชน ที่ไปทำงานกับชาวบ้านเป็นยุคของแนวคิดพัฒนา อาจยังมีลักษณะของการครอบงำหรือโฆษณาชวนเชื่อแต่อาจจะน้อยกว่ายุคแรก มีเนื้อหากว้างกว่าและเป็นลักษณะที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้คุยเขาใจปัญหาตัวเอง เป็นลักษณะเป็นเวทีแบบไม่เป็นทางการ โต๊ะเถียงพูดคุยกันในห้องหมู่บ้านในชุมชน ว่าปัญหาของเราคืออะไรบ้าง อันนี้ยังใช้กันอยู่ถึงทุกวันนี้และได้ผลดีด้วย เป็นการให้ชาวบ้านมาศึกษาปัญหาของเขาและโยนไปปรึกษาของเขาไปถึงระดับประเทศ และระดับรากหญ้า อันนี้เห็นในทุกขบวนการ และระยะหลังการเมืองภาคประชาชนบทบาทของเอ็นจีโอจะอยู่ในฐานะเป็นผู้กระตุ้น สมัยก่อนเอ็นจีโอค่อนข้างเป็นกระบอกเสียงให้ชาวบ้าน แต่ระยะหลังชาวบ้านเขาเป็นกระบอกเสียงให้ตัวเอง อย่างเช่น เอ็นจีโอที่ทำงานเรื่องเอดส์ เน้นการสร้าง ขบวนการของผู้ติดเชื้อเอดส์ที่เมื่อก่อนมีไม่กี่องค์กร แต่ในตอนนี้มีองค์กรผู้ติดเชื้อเอดส์ทั่วประเทศพันกว่าองค์กร และเขาต่อสู้เรื่องโอกาสสิทธิการเข้าถึงยา เป็นเรื่องผลประโยชน์ของเขาโดยตรง การเข้าถึงยาของเขาเอง แต่ปัญหาอุปสรรคคือเราไม่มีระบบการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ฉะนั้นเครือข่ายเอดส์จึงไปรวมกลุ่มกับเครือข่ายภาคประชาชนอื่นๆ หลายกลุ่มต่อสู้เพื่อระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งก็ได้มาในสมัยรัฐบาลทักษิณ ต่อสู้ร่วมกันในเรื่องต่อต้านข้อตกลงทางการค้าเสรีกับสหรัฐฯ (Free Trade Agreement) ที่เกิดการตื่นตัว ถ้าไปคุยกับผู้ติดเชื้อในประเทศไทยที่อยู่ในกลุ่มให้เขาเล่าเรื่องข้อตกลงทางการค้าต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญา ว่าเป็นอย่างไรวกเขาเล่าให้ฟังได้หมด อันนี้คือความชำนาญที่เกิดจากการต่อสู้ของกลุ่มผู้ติดเชื้อ ต่อมาขบวนการของผู้ติดเชื้อก็เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องประเด็นหลายเรื่องเกี่ยวข้องกัน เช่น การปฏิรูปสื่อ การเป็นอิสระของสื่อ จากองค์กรภาคประชาชนที่สนใจปัญหาเฉพาะของตัวเอง

แต่ในกรณีสังคมไทยนั้นการเมืองภาคประชาชนกับการเมืองภาครัฐค่อนข้างจะอยู่คนละขั้วมาตลอด

นำไปสู่การเรียนรู้ นำไปสู่การต้องไป สนใจเรื่องประชาธิปไตย ต้องไปสนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนในความหมายกว้าง ต้องไปสนใจเรื่องความยุติธรรมในสังคม เกี่ยวข้องกันหมด

เพราะฉะนั้นนี่คือการพัฒนาการศึกษาและเราจะเห็นว่ามีองค์กรภาคประชาชน

ขอบริหารจัดการการศึกษาของตัวเอง เช่น เกษตรกรหลาย ๆ ชุมชนเขามีโรงเรียนขนาดเล็กที่เกษตรกรเขาจัดของเขาเอง ขบวนการแรงงานในประเทศไทยก็มีระบบการให้การศึกษา การเรียนรู้กัน การพูดคุยกัน ปัญหาของเราอยู่ที่ว่า ประชาชนส่วนที่ไม่อยู่ในระบบจัดตั้งของเครือข่ายต่าง ๆ นั้นมีโอกาสได้รับการศึกษาหรือไม่ เพราะว่าถ้าคุณอยู่ในกลุ่มผู้คิดเชื่อเอดส์ที่อยู่ในขบวนการ อยู่ในเครือข่ายผู้คิดเชื่อทั่วประเทศ คุณมีโอกาสได้เรียนรู้ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าอยู่ในหมู่บ้านที่มีผู้นำเกษตรกรหรือมีขบวนการเกษตรกรที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเอ็นจีโอ คุณมีโอกาส แต่ว่าคุณอยู่นอกตรงนั้นก็ถือว่าเป็นส่วนใหญ่มาก การรับรู้ทางการเมือง และส่วนใหญ่คงรับรู้เฉพาะแนวคิดภาครัฐ ซึ่งก็จะออกมาโดยสื่อของรัฐทั้งหลาย การรับรู้ของสังคมไทยส่วนใหญ่ผ่านสถานีโทรทัศน์ เพราะฉะนั้นความเข้าใจของคนในสังคมไทยกลายเป็นความเข้าใจที่ไปเลือกข้าง ไปเรียนรู้จากความคิดนั้นแล้วการที่จะรับรู้หลากหลายนั้นยาก ถึงอย่างไรก็ตามคนที่สัมผัสความคิดของรัฐกับความคิดของคนที่มีปัญหาของรัฐ เขาได้สัมผัส 2 ความคิดที่อาจจะต่างกันพอสมควร ซึ่งถือว่ามีโอกาสที่จะมองได้รอบด้านมากขึ้น แม้จะได้รับการโฆษณาชวนเชื่ออยู่ระดับเดียวกันของทั้งสองส่วน ซึ่งผมยังนึกไม่ออกว่าการเมือง การให้การศึกษาทางการเมืองแบบนี้จะไม่มีลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่อเลย ผมไม่เชื่อว่าการให้การศึกษาเรื่องสังคมประชาธิปไตย (Social Democracy) จะมี “ความเป็นกลาง” มันก็เป็นแนวคิดอย่างหนึ่งอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าเขาจะเปิดโอกาสให้ถกเถียงให้คิดได้ ผมมองว่าสิ่งที่ปัญหาของสังคมไทยในขณะนี้คือมีการเกณฑ์ประชาชนมาเป็นพวก เมื่อไปเป็นพวก ต้องพยายามรับชุดความคิดทั้งหมด โดยไม่วินิจฉัย วิเคราะห์ คิดเอง อันนี้คือปัญหา แล้วมันสร้างทั้งความขัดแย้ง และสร้างความแตกแยก และความแตกแยกที่ไม่สร้างสรรค์นั้นเป็นปัญหา บางทีกลุ่มคนผลประโยชน์ร่วมกัน ต้องต่อสู้ในเรื่องเดียวกันแต่ไปถูกเบี่ยงเบนอยู่คนละฝ่าย อันนี้เป็นปัญหา

หรือถ้าดูสถานการณ์เรื่อง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันนี้เป็นปัญหาแน่ เพราะว่าคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยที่ไม่อยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กำลังถูกสอนให้ไปเกลียดชังชุมชนมุสลิม อันนี้คือสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่ง คือไม่มีการพูดถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา อันที่สองสังคมไทยยังเน้นการศึกษาแบบชาตินิยมและในชาตินิยมยังมีเชื้อชาตินิยม

ปัญหาของเราอยู่ที่ว่า ส่วนที่อยู่ในเครือข่ายต่าง ๆ นั้นมีโอกาสได้รับการศึกษาหรือไม่

อีกเหมือนกับว่าคนที่ดีที่สุดคือคนที่พูดภาษาไทยภาคกลาง เพราะว่าโรงเรียนทั้งประเทศต้องพูดภาษาไทยภาคกลาง แล้วเรามีลักษณะไปดูถูกคนอื่น ๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย และเราไม่เข้าใจ เราไม่รับรู้เรื่องทางประวัติศาสตร์ การศึกษาทางการเมืองที่ดี ผมคิดว่าจะต้องเปิดทำให้ประชาชนเกิดความใจกว้าง มีความเข้าใจเรื่องทางสังคม มีความเข้าใจเรื่องสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน เรื่องของกฎหมาย จะต้องเข้าใจถึงความหลากหลายในสังคมด้วยอันนี้สำคัญมาก ความหลากหลายทางเชื้อชาติ คือถ้าเราจะเป็นประชาธิปไตย ความเข้าใจในหลากหลายในเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม การให้เกียรติต่อกันที่ต่างกัน การยอมรับในศักดิ์ศรีของคนที่แตกต่างกัน นี่คือแนวทางการศึกษาที่นำไปสู่สังคมที่ก้าวหน้าในอนาคต ซึ่งขณะนั้นมองว่าโดยหลักยังต้องเป็นองค์กรภาคประชาชนทำอยู่ เพราะกลไกของรัฐไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ กลไกของรัฐยังรับใช้ผู้มีอำนาจ เมื่อผู้มีอำนาจเปลี่ยนก็เปลี่ยนมารับใช้ผู้มีอำนาจคนใหม่ ลักษณะสังคมไทยยังเต็มไปด้วยระบบอุปถัมภ์ และการศึกษาของประชาชนจะต้องแตกออกจากระบบอุปถัมภ์ ประชาชนต้องตื่นจากระบบอุปถัมภ์ รู้ว่าตัวเองถูกกดขี่จากระบบอุปถัมภ์อย่างไร นี่คือสิ่งที่เราจะต้องร่วมกันต่อสู้ต่อไป ซึ่งผมคิดว่าจะต้องทำในระดับภาคประชาชนเป็นหลัก

ผศ. ดร. กิตติศักดิ์ ปรกิติ

อดีตประธานสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อดีตรองคณบดีฝ่ายวิจัยและสัมมนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก่อนอื่นขอเรียนต่อท่านทั้งหลายว่า การที่ผมได้มีโอกาสรับทุนการศึกษาจากมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาทางการเมืองของผมเป็นอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนทุนของมูลนิธิจะถูกเรียกจากรัฐบาลให้เข้าร่วมการประชุมสัมมนา และ การศึกษายอบรมทางการเมืองที่จัดขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ ของเยอรมันอย่างน้อยภาคการศึกษาละครั้ง ซึ่งผมรู้สึกซาบซึ้งและได้รับความรู้ความเข้าใจเสริมเติมจากที่ได้ศึกษาด้วยตนเองเป็นอย่างมาก จนทุกวันนี้ก็ยังหวนคิดถึงอยากให้การจัดการศึกษาทางการเมืองที่เคยประสบมาในเยอรมันเกิดขึ้นได้ในประเทศไทยโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นการศึกษาทางการเมืองของผม ก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเริ่มต้นที่เยอรมัน เพราะว่าการศึกษายการเมืองของคนรุ่นผมจำนวนมากที่มีบทบาทอยู่ในสังคมทุกวันนี้ ได้เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยยังเป็นนักเรียน เพราะผมเริ่มทำกิจกรรมทางสังคมและทางวิชาการที่โรงเรียน และได้รับ

เลือกเป็นประธานนักเรียนด้วย เมื่อเพื่อน ๆ ของผมได้เข้ามา รับผิดชอบบริหารงานบ้านเมือง ไม่ว่าในฐานะรัฐมนตรี หรือในฐานะอื่นใด ผมจึงพยายามเรียกร้องตลอดมาว่า การจัดการศึกษาทางการเมืองที่จะได้ผลดีที่สุด จะมีต้องเริ่มต้นที่โรงเรียน เริ่มต้นที่เยาวชน

ผมเริ่มต้นเรียนรู้จักสังคมไทยจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียน การเริ่มต้นการศึกษาทางการเมืองของผมจึงเริ่มต้นจากการร่วมกับนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ จัดนิทรรศการที่สมัยนั้นเรียกว่างานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ต่อมาเรียกว่าสังคมนิทัศน์ ซึ่งจัดควบคู่กันไปกับงานวิทยาศาสตร์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมของนักเรียนระดับชาติ มีนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศเข้าร่วมงาน แลกเปลี่ยน เรียนรู้จากกันและกันอย่างจริงจัง บรรดานักเรียนที่สนใจเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลักก็ร่วมงานวิทยาศาสตร์สัมพันธ์ ส่วนนักเรียนที่สนใจเรื่องสังคมและการเปลี่ยนแปลงไปของโลกก็ร่วมงานสังคมนิทรรศน์ ส่วนผมสนใจทั้งสองเรื่อง จึงเข้าร่วมจัดกิจกรรม และเรียนรู้จากเพื่อนนักเรียนในกิจกรรมทั้งสองรายการ ซึ่งสมัยนั้นจัดขึ้นที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีนักเรียนสวนกุหลาบเป็นผู้ประสานงาน ผมซึ่งโชคดีที่เรียนอยู่โรงเรียนนี้ จึงมีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งนี้อย่างใกล้ชิด ที่สำคัญก็คือ นักเรียนที่มาจากโรงเรียนอื่น ๆ ล้วนแต่ต้องออกแรงมากกว่าพวกที่เรียนอยู่ในโรงเรียนสวนกุหลาบ การที่ได้พบปะกับเพื่อนนักเรียนเหล่านั้น ก็คือโอกาสที่ได้เรียนรู้เรื่องราวใหม่ ๆ แปลก ๆ และได้รับแรงบันดาลใจอย่างสำคัญ ๆ หลายแห่งหลายมุมจากคนที่เขากระตือรือร้นจากโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

เมื่อเราหันไปมองการจัดการศึกษาทางการเมืองของเยอรมัน เราจะพบว่าสิ่งนี้เป็นเจตจำนงทางการเมืองของฝ่ายผู้ถืออำนาจการเมืองของเยอรมันหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากที่พวกเขาต้องต่อสู้ ต้องทนทุกข์อย่างแสนสาหัส จนสามารถกำจัดระบอบเผด็จการออกไปแล้ว ก็มีการกำหนดเจตจำนงทางการเมืองที่เข้มข้นมากให้มีการจัดการศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนเยอรมัน แล้วก็แปลงสภาพจากการสั่งสอนประชาชน สั่งสอนหน้าที่พลเมือง เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรู้ เรียนรู้ให้เกิดตระหนักรู้ เกิดจิตสำนึกทางการเมืองแทน ทศนคติของเยอรมันที่ว่า การจัดการศึกษาทางการเมืองต้องเกิดจากเจตจำนงทางการเมืองที่ต้องการให้ประชาชนมีความรู้ เรื่องการเมืองถึงขนาดนี้ นับว่าแตกต่างจากกรณีของไทยโดยสิ้นเชิง เนื่องจากว่า ผู้ปกครองหรือผู้ถืออำนาจทางการเมืองของเรา นอกจากจะขาดเจตจำนงแน่วแน่ทางการเมืองที่จะจัดการศึกษาทางการเมืองให้แก่ราษฎรแล้ว ยังดูเหมือนจะมีเจตจำนงที่จะบอมนำ ชักนำให้หลงผิด ดิดีผลประโยชน์ ดิดีตัวบุคคล หรือปล่อยให้ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเป็น

๖ ดานหลัก

นอกจากเรื่องเจตจำนงทางการเมือง และการเน้นการเรียนรู้ยิ่งกว่าการสั่งสอนแล้ว ลักษณะสำคัญประการต่อมาก็คือ เยอรมันเน้นการสร้างโอกาสให้เกิดการศึกษาทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในหมู่ผู้ต้นตัว หรือผู้มีโอกาสรับรู้ในวงแคบ โดยการจัดโครงสร้างและผลักดันการจัดการศึกษาทางการเมืองแบบถ้วนหน้าให้เป็นจริง เช่นการจัดระเบียบกฎหมายให้ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คนงานสามารถเข้าร่วมการศึกษาทางการเมืองโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจการ หรือไม่ถือเป็นวันลา หรือเป็นวันลาที่ได้รับค่าจ้างเงินเดือน ให้ข้าราชการสามารถเลือกที่จะเข้าศึกษาทางการเมืองตามที่ตนเองต้องการ ถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร พัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ทั้งในฐานะข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และในฐานะพลเมือง คำถามที่เราควรตอบก็คือ อะไรคือโครงสร้างที่ไทยควรจัดให้มีขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้คนเข้าร่วมการศึกษาทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงทุกท้องถิ่น ทำอย่างไรจึงจะเปิดโอกาสให้กว้างเหมือนกับในเยอรมัน

ประการถัดมา ก็คือวิธีการจัดการจัดการศึกษาของเยอรมันไม่น่าเบื่อ มีการค้นคว้าเพื่อปรับปรุงวิธีการอยู่ตลอดเวลาว่าทำอย่างไรจึงจะเกิดผลสูงสุด ทำอย่างไรให้เรื่องที่ยังยากซับซ้อน เรื่องที่เคร่งเครียดกลายเป็นเรื่องง่าย เป็นเรื่องที่อาจถ่ายทอดโดยการเทียบเคียงอย่างมีชีวิตชีวา ทำให้การหาความรู้ทางการเมืองกลายเป็นการละเล่นที่เป็นการศึกษาได้ ทำให้ความรู้ เป็นความสุข และเป็นความสุขที่น่าใฝ่หา ในเยอรมันมีหนังสือคู่มือการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่ทำให้เกิดความสนุกมากมาย ทั้งเรียนรู้ด้วยตัวเองและเรียนรู้เป็นหมู่คณะเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งของนักวิชาการด้านครุศาสตร์ เช่นทำอย่างไรเด็ก ๆ จึงจะเข้าใจประวัติศาสตร์และปัญหาการเมืองระหว่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องผลประโยชน์ และหลักคุณธรรมที่ซับซ้อนหลายเงื่อนไขได้ ทำอย่างไรเราจะเข้าใจปัญหาของการไม่เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หรือปัญหาของคนไร้ที่อยู่อาศัย หรือคนขอทานพเนจร รวมทั้งการปฏิบัติต่อคนต่างด้าวหรือผู้ลี้ภัยที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศของเราอย่างเหมาะสมในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ได้ โดยที่ยังรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศไว้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า ประชาชนของไทยเรายังมีโอกาสรับรู้และทำความเข้าใจเรื่องเหล่านี้้น้อยมาก

คำถามที่เราควรตอบก็คือ อะไรคือโครงสร้างที่ไทยควรจัดให้มีขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้คนเข้าร่วมการศึกษาทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงทุกท้องถิ่น

ในชั้นนี้จึงขอสรุปว่ามี 4 ประเด็นใหญ่ ที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว คือข้อพิจารณาในการจัดการศึกษาทางการเมืองนั้นที่สำคัญได้แก่

1. เจตจำนงทางการเมือง 2. ระหว่างการสั่งสอนกับการรับเรียน เราควรเน้นอะไร 3. จะสร้างโอกาสจัดโครงสร้างจะผลักดันให้เป็นจริงอย่างไร ซึ่งในแง่นี้เยอรมันมีแบบที่น่าสนใจ และ 4. ทำอย่างไรให้สนุก ทำให้อย่างไรให้ไม่น่าเบื่อ ทำอย่างไรให้เป็นที่น่าสนใจของคนทั้งหลาย และเป็นเรื่องที่เขาใจได้ง่าย

ในส่วนคำถามเรื่องระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขหรือระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นอุปสรรคต่อระบอบประชาธิปไตยหรือการพัฒนาการเมืองหรือไม่อย่างไรนั้น เป็นคำถามที่น่าคิดว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีความเกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยอย่างไร เป็นไปในทางส่งเสริมเกื้อกูล หรือเป็นไปในทางตัดรอนกัน บางทีว่าเกื้อกูลกันในเชิงอุดมคติของความเป็นกษัตริย์ซึ่งตั้งอยู่ได้ด้วยทศพิธราชธรรม บางทีว่าตัดรอนกันเพราะเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความไม่เท่าเทียมกัน ข้อนี้เราควรเริ่มพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่าในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น ในวันแรกที่ขึ้นครองราชย์ ได้ทรงประกาศพระบรมราชโองการฉบับหนึ่ง ซึ่งถือกันว่าเป็นการแสดงเจตจำนงทางการเมืองของพระองค์ พระบรมราชโองการนี้เรียกกันว่าพระบรมราชโองการเปลี่ยนประเพณีใหม่ มีสาระสำคัญว่าห้ามไม่ให้หมอบกราบพระเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนาง ข้าราชการผู้ใหญ่อีกต่อไป พระบรมราชโองการนี้แม้ปัจจุบันก็ยังีผลบังคับอยู่ในหลวงรัชกาลที่ 5 ทรงให้ตราไว้ในพระบรมราชโองการอย่างชัดเจนว่าไม่ประสงค์ให้คนคดขี่เหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นคนด้วยกัน จึงให้เลิกประเพณีหมอบคลานเสีย แต่ก็มีผู้เข้าใจผิด และแม้ปัจจุบันก็นำไปใช้กันผิด ๆ จำนวนมาก มีคนพยายามเรียกร้องให้หมอบกราบพระเจ้าอยู่หัว ทำเป็นตัวอย่างอย่างเป็นทางการ จากตัวอย่างนี้ เราควรทำความเข้าใจว่าอะไรคืออุปสรรคการศึกษาของผู้นับ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลและประชาชนหรือการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ ปัญหาทำนองนี้เพื่อนญี่ปุ่นของผมคนหนึ่ง ในยุคที่ไทยเรารณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ตั้งคำถามขึ้นว่า การที่คนไทยตกเป็นทาสสินค้าญี่ปุ่นนี้ เป็นเพราะสินค้าญี่ปุ่น หรือเป็นเพราะความขาดการศึกษาของผู้บริโภคชาวไทยกันแน่ เพราะแม้ไม่มีสินค้าญี่ปุ่นหากคนไทยยังขาดความรู้และสำนึกในการบริโภคสินค้า ก็ยังคงเกิดปัญหาเดิมอยู่แน่นอน การตอบคำถามเกี่ยวกับสถานะ ประโยชน์ ข้อดี ข้อด้อยของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบ

ประชาธิปไตย จึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้การศึกษาทางกฎหมาย ต้องให้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถึงขนาดเป็นเครื่องช่วย ให้บุคคลทั้งหลายด้วยความเคารพกับบุคคลที่เราควรเคารพให้ถูกต้องเสียเท่านั้นเอง ไม่ใช่หลบหลับตา เห็นผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีอำนาจทำอะไร ก็ได้แต่ทำตาม ๆ กันไปเท่านั้นเอง เรื่องที่ผมคิดว่าสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่ใช่เรื่องการเมืองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือมีระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย หรือ ไม่ความจริงท่านอยู่ใต้กฎหมายมาโดยตลอด ตั้งแต่พระบรมราชโองการของรัชกาลที่ 7 ซึ่งเป็นพระบรมราชโองการสุดท้ายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญ และแสดงพระราชปณิธานที่จะเป็นกษัตริย์ใต้กฎหมาย เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงมีพระบรมราชโองการให้กษัตริย์อยู่ใต้กฎหมายแล้ว ถ้าถือว่าเป็นอาชญาสิทธิขององค์อธิปัตย์ พระมหากษัตริย์องค์ถัดมาไม่ว่าองค์ไหนที่สืบราชสมบัติต่อมา ย่อมต้องผูกพันตามนั้น และไม่อาจตั้งพระองค์อยู่เหนือกฎหมายได้ ตามหลักที่ว่ากษัตริย์ศรีสแล้วไม่ค้นค้ำนั้นเอง นอกจากจะอ้างว่าไม่ได้สืบราชสมบัติมาเท่านั้นจึงพอจะอ้างว่าไม่ต้องผูกพัน แต่ปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาใหญ่ ปัญหาใหญ่ก็คือความเข้าใจของพลเมืองที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีปัญหาน่าคิดว่าเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งแง่ประวัติศาสตร์และในแง่ความเป็นจริงหรือไม่ เข้าใจหลักราชনীติประเพณีที่มีมาในประเทศไทยอย่างถ่องแท้หรือไม่ ทุกวันนี้ปัญหาใหญ่ก็คือปัญหาความเข้าใจของประชาชนต่อสถานะพระมหากษัตริย์ว่ามีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างไร มีคุณค่าทางการเมืองอย่างไร สิ่งนี้เมื่อขาดไปพระมหากษัตริย์ก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้ถืออำนาจการเมืองในแต่ละยุคกลายเป็นเครื่องมือประทุษร้ายกัน กล่าวหากันว่าไม่จงรักภักดี แทนที่สถาบันจะเป็นเครื่องมือทางการเมืองในฐานะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวร่วมกัน เป็นเครื่องชักนำไปสู่ความรู้รักสามัคคี การปรองดองก็อาจต้องตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจ หรือนำไปสู่ความแตกแยกได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรปล่อยให้เกิดขึ้นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ในแง่บทเรียนจากการศึกษาทางการเมืองที่ได้จากเยอรมันคือ บทเรียนที่ชาวเยอรมันสรุปได้ว่า การศึกษาทางการเมืองในอดีตนองกระทั่งถึงยุคนาซี ถือเอาการเมืองเป็นเครื่องแบ่งแยกมิตรแยกศัตรู ซึ่งทุกวันนี้ยอมรับกันว่าผิดพลาดใหญ่หลวง Carl Schmitt นักกฎหมายและนักนิติปรัชญาชาวเยอรมัน เป็นผู้สอนว่า รัฐธรรมนูญ กฎหมาย และการเมือง เป็นเครื่องช่วยแยกแยะและผิด ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เชื่อมั่นในระบอบการเมืองตามรัฐธรรมนูญ และผู้เชื่อฟังและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญคือเพื่อนของเรา แต่คนที่คัดค้านระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ หรือคนที่ทำผิด

รัฐธรรมนูญล้วนเป็นศัตรู เราต้องกำจัดเสียให้สิ้นซาก พัสนะเซนนี่ได้ทำให้การเมืองและกฎหมายกลายเป็นเครื่องมือประหัตประหาร ไม่ใช่เครื่องมือในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่ในยุคเดียวกันมีศาสตราจารย์เยอรมันอีกท่านหนึ่งที่คัดค้าน และสอนว่าระบอบรัฐธรรมนูญไม่ใช่เครื่องมือสำหรับแยกมิตรแยกศัตรู ระบอบรัฐธรรมนูญและการเมืองการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญมุ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุผล อย่างสันติ ดังนั้นจึงต้องปล่อยให้ศัตรูมีที่ยืนบ้าง ปล่อยให้เขามีโอกาสโต้เถียงด้วยเหตุผลบ้าง ระบอบรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องประคองความเชื่อถือ และความเชื่อมั่นไว้ว่าใจจะหว่างกันให้คงอยู่ได้ แน่แน่นอนเราเชื่อว่าเขา คือศัตรูของเรา เราจะรู้ว่าคุณไม่ใช่พวกเรา แต่เพราะคุณไม่ใช่พวกเรา ฉะนั้นจะยอมให้คุณโต้เถียงด้วยเหตุผล เพราะเราต้องอยู่ด้วยกันด้วยเหตุผล ท่านศาสตราจารย์ที่สอนอย่างนี้คือ Rudolf Smend และนี่คือหัวใจของการศึกษามหาวิทยาลัยทั้งหมด และนี่คือการโต้แย้งระบบนาซีทั้งหมดว่า คนที่เขาไม่เห็นด้วยกับฉันกับเรา ต้องอนุญาตให้เขาโต้แย้งแบบมีเหตุผลได้ การศึกษาในทางการเมืองจึงต้องเป็นไปเพื่อเสนอเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการถกเถียงหาข้อตกลงหรือเสนอทางเลือกให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้ การศึกษาทางการเมืองจึงต้องเป็นไปเพื่อความเข้าใจ และเพื่อเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะรักษา และเสริมสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจระหว่างกันให้มั่นคงขึ้นตลอดเวลา

ระบอบรัฐธรรมนูญไม่ใช่เครื่องมือแยกมิตรแยกศัตรู ... ดังนั้นจึงต้องปล่อยให้ศัตรูมีที่ยืนบ้าง ปล่อยให้เขามีโอกาสโต้เถียงด้วยเหตุผลบ้าง

ในการเมืองนั้น ผมยอมรับว่าเมื่อตัดสินใจเลือกข้างแล้ว ก็ยืนหยัดต่อสู้ในข้างนั้นอย่างมั่นคง และอย่างใจกว้าง สามารถดำรงเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะยืนหยัดต่อสู้เป็นเวลานาน ผมมีเพื่อนซึ่งอยู่ในพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democrat Party) ของเยอรมัน เมื่อคราวที่รัสเซียล่มสลาย มีการรวมประเทศเยอรมันเข้าด้วยกัน มีคนจำนวนมากซึ่งมีความเชื่อต่างกัน ผังตะวันตกเชื่อมั่นในเสรีภาพและประชาธิปไตย ฝ่ายตะวันออกเชื่อมั่นในส่วนรวม และสังคมนิยม แต่ในเวลานั้นคนทั่วไปเข้าใจว่าการรวมเยอรมันหมายถึงการยอมแพ้ของฝ่ายตะวันออก คนจำนวนมากเข้าใจว่าความคิดแบบสังคมนิยมได้พ่ายแพ้แล้วในโลกนี้ไม่มีสังคมนิยมอีกแล้ว แล้วก็เลยเชื่อต่อไปด้วยว่า ความคิดแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยซึ่งเชื่อในประโยชน์ส่วนรวม เชื่อในการคุ้มครองสวัสดิการสังคม แต่ไม่เชื่อในการใช้กำลังเข้ายึดอำนาจรัฐแบบสังคมนิยมที่เชื่อในเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพก็กำลังจะพินาศหรือพ่ายแพ้แก่เสรีนิยม และทุนนิยม แต่เพื่อนผมคนนี้อีกว่าเราไม่เคยคิดว่าเราแพ้ ที่แพ้แล้วเรายังหาหนทางที่จะทำอะไรอีกว่าชนะ เขาบอกว่าแก่นแท้ของความคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยนั้นคือเราตระหนักอยู่ตลอดเวลา พลังของเราคือพลังกรรมกร พลังของเราคือประชาชนที่ต่ำต้อย

เป็นพลังที่สำคัญที่สุดในสังคม แต่ไม่เคยครอบงำสังคมได้ และไม่ควรถือว่า จะต้องครอบงำให้ได้หรือต้องยึดอำนาจรัฐให้ได้ หน้าที่ของเราชาวสังคมประชาธิปไตยคือหน้าที่ทำให้สังคมมันเป็นธรรมยิ่งขึ้น เพราะสังคมมันเบี่ยงไปในทางที่ผิดพลาด ต้องดึงให้กลับคืนสู่สภาวะสมดุลมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้น หากมันกลับมาสู่สมดุลมากเท่าไร มันยิ่งดีเท่านั้น เป็นชัยชนะมากขึ้นเท่านั้น ถ้าเราคิดอยู่ตลอดเวลาว่าเราจะต้องยึดอำนาจรัฐให้ได้ ต้องเป็นเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ เราก็ลิดลิดการต่อสู้จึงเป็นการต่อสู้เพื่อความดีงาม จึงเป็นการต่อสู้ที่พึงปรารถนา มีชีวิตชีวาและยั่งยืนตลอดไป การที่เราต่อสู้เพื่อสิ่งที่ถูกต้อง และต้องต่อสู้ไปเรื่อย ๆ และต้องเข้าใจและภูมิใจในชัยชนะ สะสมชัยชนะ และแน่นอนถ้าทำไปเรื่อยก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเสมอ ความคิดแบบนี้เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝัง เราจะต้องให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อให้สามารถแยกแยะถูกผิดได้ ต้องแยกแยะให้ออก เลือกข้างให้ได้ ตัดสินใจได้ ในขณะเดียวกันต้องเหลือช่องให้อย่างที่เขาไม่เห็นด้วยยืนหยัดอยู่ได้ พร้อมทั้งจะคุยกัน แลกเปลี่ยนกันได้ ด้วยความเชื่อมั่นว่าอีกฝ่ายหนึ่งแม้เราจะเห็นว่าเขาเป็นตัวปัญหา หรือเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา แต่ก็ต้องเชื่อมั่นว่าเขาก็ต้องมีส่วน และมีสิทธิโดยชอบในการแก้ปัญหาของบ้านเมืองด้วยเช่นกัน ปัญหาที่เกิดความรุนแรงในทุกวันนี้ เกิดจากการเถียงกันไม่ออก ไม่รู้จะเถียงอย่างไร หรืออีกฝ่ายปิดปากอีกฝ่าย ขาดความเชื่อมั่น ขาดความนับถือต่อกัน กลายเป็นความโกรธ ความเกลียด และหากไม่ใช้สติปัญญามาคลายมันก็จะพัฒนาไปกลายเป็นความอาฆาตแค้น และกั๊กแค้น จนระเบิดออกมาเป็นการใช้กำลัง ตราบใดก็ตามที่สามารถโต้เถียง ยืนหยัดโต้เถียง มีที่ยืนที่พอจะเป็นที่ยอมรับได้ ต่างฝ่ายต่างมีเหตุผลสามารถสะสมกำลัง สามารถสะสมคนที่เห็นด้วย จัดความคิดที่ผิดพลาดออกไปอย่างสันติได้ อย่างนี้การเมืองก็เป็นเรื่องสนใจ การศึกษาทางการเมืองจึงจำเป็นทั้งในแง่ของการเสริมสร้างปัญญาเสริมสร้างทางออก และจำเป็นต่อการหลีกเลี่ยงการใช้กำลังในขณะนี้

ดร. สุทิน นพเกตุ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ในสังคมไทยนั้น ปัญหาการถูกครอบงำโดยภาคส่วนการเมืองจะมีสูง เราจะร่วมสร้างทักษะชีวิตในระบบการศึกษาอย่างไร จำเป็นต้องเอาแนวคิด ที่เปลี่ยนวิธีคิดจากวิธีการสอนแบบปรกติ มาสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง ต้องเริ่มตั้งแต่ที่บ้าน เพราะบ้านเป็นโรงเรียนแรก เป็นโรงเรียนแห่งความรักของเด็กและเยาวชน รวมทั้งโรงเรียน และสถาบันอื่น ๆ โดยเฉพาะสถาบันทางด้านศาสนาธรรม ต้องให้เป็นเรื่องสำนึก ทำอย่างไรให้เขาไปสู่สำนึกของครู ครูที่ดีก็มีแต่ครูที่เป็นพ่อแม่คนที่สองต้องสร้างให้ได้ วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เราพูดรวม ๆ แต่ว่า คิดดี

พูดดี เขียนดี ยังไม่พอต้องปฏิบัติดี ถ้าเชื่อมตรงนี้ได้ ผมเชื่อว่าสิทธิมนุษยชนเกิด และ มนุษย์ในประเทศไทยก็จะไม่ถูกรบอบงำ ประชาชนต้องเป็นตัวของตัวเอง

บทบาทของการพัฒนาพลเมือง เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน องค์ประกอบสำคัญของ ประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมและการพัฒนาระบบการจัดการการพัฒนาพลเมือง มีเจ็ดประการที่จะ นำไปสู่ความสำเร็จของ 3 หัวข้อนี้ ข้อแรก คือรัฐบาล ต้องเป็นรัฐบาลที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ผมไม่เชื่อว่าประชาชนทำกันเองไม่ต้องอาศัยรัฐบาล สอง สภา ต้องส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สาม สื่อมวลชน ต้องติดตามว่าทีวีไทยที่บอกว่าจะให้เป็นสาธารณะนั้นเป็นจริงหรือไม่ ตอนนี้เขาจะมีรายการประชาธิปไตย พลเมืองมีส่วนร่วมหรือไม่ สี่ การให้การศึกษาระดับประชาชน มีแค่ไหน ห้า พรรคการเมือง มีจิตใจที่จะมาส่งเสริมประชาธิปไตยให้ความรู้ประชาชนหรือไม่ หก คณะกรรมการการเลือกตั้งคิดจะส่งเสริมให้ความรู้ประชาชนหรือไม่ เจ็ด สถาบันวิชาการต่างๆ มีนักวิชาการที่สนใจในเรื่องนี้อย่างไร

นพ. สันต์ หัตถีรัตน์

มูลนิธิวีรชนประชาธิปไตย

โดยส่วนตัวคิดว่าการผสมพันธุ์ของพรรคการเมืองไม่เป็นประเด็นปัญหา แต่สิ่งที่ปัญหาของเรา คือการศึกษาหรือการประชาสัมพันธ์ที่ทำให้คนไทยเข้าใจว่า ข้าราชการคือข้าของพระราชา ดัง ที่ข้าราชการผู้ใหญ่หลายท่านชอบอ้างเช่นนั้น เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย และต่อการพัฒนาพลเมืองหรือไม่ คำถามที่สอง การศึกษาของไทยที่ทำให้คนไทยไม่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม เช่น ไม่กล้าเถียงผู้ใหญ่ และไม่ยึดมั่นในสัจจะหรือความจริงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพลเมืองและต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ คำถามที่สาม ท่านคิดว่า ระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญกับระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันหรือไม่และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยหรือไม่

ดร. มนตรี กรรพุมมลาย

ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จ.พิจิตรโลก

ในประเด็นเรื่อง การจัดการศึกษาทางการเมืองนั้น ขอเสนอ 4 ประเด็น คือ หนึ่ง เมื่อเรามองเรื่อง การให้การศึกษามหาวิทยาลัย (Civic Education) นั้น การให้การศึกษาดังกล่าวในความหมายนี้คือ

เราต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดการศึกษาใหม่จากบนลงล่าง (Top Down) มาเป็นการถกเถียง แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น (Dialogue) การจะสร้างจิตสำนึกของคนทำอะไร ประเด็น คือว่า เราต้องคำนึงถึงบริบทของชุมชนนั้นว่าเป็นอย่างไรร ให้เขาเรียนรู้บริบทชุมชนไม่ใช่ เอาการเมืองประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบของต่างประเทศ ทั้งจากของเยอรมัน ของอเมริกา ซึ่งนอกเหนือจากรูปแบบของประเทศไทย ต้องนำมาประยุกต์ใช้ สอง ต้องรักษา การมีส่วนร่วม มองทุกขบวนการทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นการศึกษาวิจัย การเรียนรู้ ในทุก ประเด็น แล้วการให้เขามีส่วนร่วมทำอะไร วิธีเสนอของศูนย์ที่เราทำอยู่ คือเราจะมีฝ่ายต่าง ๆ ทั้งของมหาวิทยาลัย เอ็นจีโอ กลุ่มชาวบ้าน ผู้นำเกษตรกร และผู้นำราชการ มาร่วมมือกัน และเราก็สร้างขบวนการในการจัดอบรม จัดเวทีแลกเปลี่ยนและถ่ายทอด 2 ด้าน สามคือเราจะสร้างความเป็นมืออาชีพ(Professional) ได้อย่างไรและประชาธิปไตยต้อง เริ่มที่ครัวเรือน ครัวเรือนมีประชาธิปไตยร่วมมือกันได้ก็สร้างทั้งระบบได้ สุดท้ายบทบาท มหาวิทยาลัยทำอะไร ตอนนี้นักศึกษาเริ่มพูดมากขึ้น เพียงแต่โอกาสในการได้พูดน้อยลง เพราะว่าถูกระบบการเรียนเป็นแบบสั่งการ แต่ถ้าให้โอกาสในการแลกเปลี่ยน มีกิจกรรม ร่วมได้พูดมากขึ้น ก็จะทำให้มีเหตุผลมากขึ้น และให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนสอน ต้องสร้างกระบวนการตรงนี้ ทุกฝ่ายร่วมมือกัน

เราต้องปรับเปลี่ยนแนว
คิดการศึกษาใหม่จาก
บนลงล่าง (Top Down)
มาเป็นการถกเถียงแลก
เปลี่ยนแสดงความคิด
เห็น (Dialogue)

ณัฐศักดิ์ พุทธจักรวาล

นักเขียนอิสระ

เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมไทยกับสังคมเยอรมันนั้น ประเทศเยอรมันถึงแม้จะแพ้สงคราม ทั้ง 2 ครั้ง แต่ทำไมเยอรมันได้ฟื้นตัวได้ดี เพราะความเป็นชาตินิยมของชาวเยอรมัน เขามี วิชาที่เราควรศึกษาหลายอย่าง เช่น กฎหมายเยอรมัน ด้านวิทยาศาสตร์ ใครจะไปเรียนที่ เยอรมันต้องฝึกงานก่อนอย่างน้อย 2 ปี ในบริษัทต่าง ๆ ในโรงงานต่าง ๆ แล้วถึงจะได้เรียน เพราะฉะนั้นนักศึกษาจากเยอรมันที่จบจากเยอรมันถึงได้เข้มแข็ง ทำไมเยอรมันตะวันออก เยอรมันตะวันตกรวมกันได้ ไม่ใช่ชาติพันธุ์อย่างเดียว แต่การศึกษาของเยอรมันนั้นสูงมาก เพราะผู้ที่สอนนักศึกษาหรือนักเรียนตั้งแต่อนุบาล พ่อแม่ปู่ปกครองตามอาจารย์ที่จะสอน ว่าคุณมีศักยภาพสอนลูกหลานฉันหรือไม่ ถ้าได้ทดสอบ ทดสอบผ่านแล้วจึงจะได้เป็นครู อาจารย์ แต่ในส่วนของประเทศไทยการศึกษาล้มเหลวตลอด เป็นเพราะผู้บริหารบ้านเมือง เป็นตัวการ แล้วมาอ้างว่าตัวเองเป็นข้าราชการ อ้างไม่ได้ ข้าราชการต้องทำให้สำเร็จ

ต้องสร้างการศึกษาให้ประเทศชาติมั่นคง ไม่ใช่โกงบ้านกินเมืองกันมาโดยตลอด รวมทั้งวงการเมืองของไทยเราไม่ได้คิดถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน ไม่ได้ส่งเสริมการศึกษา เพราะฉะนั้นการพัฒนาการศึกษาต้องพัฒนาตั้งแต่เด็ก ต้องพัฒนาด้านการเมืองแต่เด็ก

ตัวแทนกลุ่มสันติธรรม

จังหวัดอุดรธานี

ในฐานะที่มาจากต่างจังหวัด ขอเสนอรูปแบบการเมืองภาคประชาชนว่า ในกรณีจังหวัดอุดรธานี มีกลุ่มรักสิ่งแวดล้อม ตอนนี้กำลังทำโครงการโรงเรียนคนพลัดถิ่นอุดรธานี ซึ่งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของอุดรธานี และส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่เข้าร่วมต่อสู้ โรงเรียนคนพลัดถิ่นเป็นโรงเรียนตามธรรมชาติ ที่เน้นเรื่องของครอบครัวเรียนรู้ร่วมกับเยาวชน หลายท่านเสนอเรื่องการบูรณาการ การศึกษาเกี่ยวกับด้านการเมืองภาคพลเมือง ที่มีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วย อยากศึกษาที่อุดรธานีว่า ทางเศรษฐกิจ จะมีเรื่องของ การให้การเรียนรู้การจักสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคอีสาน และสามารถทำเป็นอาชีพได้ ในขณะเดียวกันสอดคล้องกับวัฒนธรรม ทำอย่างไรให้เรียนอย่างสนุกสนานซึ่งได้มีกลุ่มเยาวชนได้เข้ามาจัดแสดงละครในงานประเพณีบุญ กุ่มข้าวใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และในเรื่องเศรษฐกิจยังมีเรื่องการทำงานรวม การลงแขกช่วยกันในการดำเนินการเกี่ยวกับข้าวด้วยกัน จะมีประชาชนเป็นรอยที่เข้าร่วมกันครั้งนี้ ในส่วนการเมืองภาคพลเมืองคือ เขาต่อสู้คดีชนะคดีในศาลแพ่งที่ถูกฟ้องเรื่องของการที่ประชาชนไปยื่นข้อกล่าวหาของบรรษัทอุตสาหกรรมไทย

ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

สมาชิกสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในกรณีสังคมไทยนั้น ขอให้ข้อมูลในฐานะที่มีประสบการณ์ในการให้ความรู้ทางการเมืองภาคประชาชนมาประมาณ 30 ปีดังต่อไปนี้

บริษัททีดีเอสไทยเป็นบริษัทที่จะเข้ามาดำเนินการก่อสร้างโครงการเหมืองแร่โปแตชที่จังหวัดอุดรธานี ซึ่งในตอนนี้นั้น บริษัทได้มีการซื้อที่ดินเตรียมไว้ เฉพาะส่วนที่จะก่อสร้างโรงงาน ในขณะที่รายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการยังไม่มีผ่านการเห็นชอบจากผู้ชำนาญการแต่อย่างใด โดยบริษัทได้มีการยื่นฟ้องร้องต่อศาลว่าชาวบ้านได้บุกรุกและทำลายเหมืองของบริษัท ซึ่งต่อมาศาลได้ยกฟ้องเนื่องจากคำวินิจฉัยของบัณฑิตชนตอนกล่าวหาหลายประการและโครงการนี้จะส่งผลกระทบต่อหลายด้านชาวบ้านจึงมีสิทธิตามกฎหมายในการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบ

1. การเมืองของเราถูกทำให้เป็นเรื่องของผู้มีอำนาจ
2. การเมืองของเราถูกทำให้เป็นเรื่องของการช่วงชิงอำนาจ
3. การเมืองของเราถูกทำให้เป็นเรื่องของการสร้างเล่ห์เหลี่ยมของคนกลุ่มเล็ก ๆ โดยเฉพาะกลุ่มทุน ข้าราชการ ถ้ากลุ่มคนเล็ก คนยากจน ขึ้นมาบ้างก็จะถูกมองว่าเป็นคนข้างถนน
4. การเมืองถูกทำให้เป็นเรื่องของนักเลือกตั้ง
5. ถ้านอกจาก 4 ประเด็นแล้วถือเป็นเรื่องนอกระบบไม่พึงประสงค์ เป็นเรื่องของความขัดแย้ง ความไม่สงบ
6. การเรียนการสอนสถาบันอุดมศึกษา ถ้าเป็นเรื่องการเมืองเป็นหน้าที่ของคณะรัฐศาสตร์ คณะอื่น ๆ จะไม่พยายามจะเชื่อมโยงเกี่ยวกับการเมือง
7. พอเป็นที่หวังของการเมืองได้ คือสถาบันของภาคประชาชน และสถาบันทางปัญญา (บางสถาบัน)

ประมวล รูนเสวี

พรรคประชาธิปัตย์

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทยมาจากส่วนบนมาโดยตลอด ไม่ได้เกิดจากประชาชน การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เกิดจากการยึดอำนาจมาจากคณะราษฎร และยึดให้พวกพ้องตลอดเวลาที่มีการปฏิวัติรัฐประหารวนเวียนอยู่ และเราก็ไม่ได้สร้างพลเมืองของเราให้เรียนรู้ตรงนี้ มรดกที่สำคัญที่สุด ไม่เคยมีใครพูดเลยคือเรื่องของการอุปถัมภ์พึ่งพาเป็นระบบที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยึดเหนี่ยวยาวนาน เพียงแต่ว่าปัจจุบันนี้พัฒนารูปแบบไปไกลบ้านไกลเมืองเพื่อให้ประชาชนมาพึ่งพา ประชาชนไม่เคยได้รับการเหลียวแล ทั้งระบบราชการทั้งระบบการเมือง ทั้งนักการเมือง แล้วระบบการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลางคือระบบที่เอื้อให้เกิดการอุปถัมภ์ค้ำจุน ฉะนั้นประชาชนจึงเป็นเบี้ยล่าง ต้องคอยพึ่งพาทางการเมืองตลอดเวลา ซึ่งการทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองนั้นมีสองประการ ส่วนมากเราพูดมิติต่างการเมืองเท่านั้น แต่ไม่ค่อยพูดถึงมิติต่างเศรษฐกิจ เศรษฐกิจการเมืองของเรานั้นเป็นเศรษฐกิจการเมืองเพื่อนายทุนมา การใช้ทุนเข้าสู่อำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐเข้าไป ถ้าเราไม่สามารถทำให้ระบบนี้หมดไปได้ เราจะตกเป็นเบี้ยล่างตลอดเวลา ประเด็นที่สอง คือ ทำอย่างไรเราจะมีนักธุรกิจเพื่อการเมือง เพื่อสังคม ไม่ใช่เพื่อเฉพาะเพื่อการศึกษาอย่างเดียว ที่ผ่านมานักธุรกิจต้องการช่วยพรรคการเมืองเพื่อจะ

การทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองนั้น มีสองประการ ส่วนมากเราพูดมิติต่างการเมืองเท่านั้น แต่ไม่ค่อยพูดถึงมิติต่างเศรษฐกิจ

ได้ใช้อำนาจรัฐ แล้วเข้ามาคำนวณธุรกิจของตนเองเราทำอะไรจึงจะเปลี่ยนความคิดนักธุรกิจเหล่านี้เป็นนักธุรกิจเพื่อสังคมบ้าง ประเด็นที่ 3 คือ เรื่องของการที่จะสร้างพลเมือง สร้างประชาชนให้เป็นพลเมือง คนที่จะต้องทำงานชิ้นนี้ได้ในตอนนี้เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เพราะว่า กกต. นั้นเป็นองค์กรที่ดูแลพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดูแลให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชน ฉะนั้นต้องส่งเสริม กกต. และ กกต. ต้องเปลี่ยนบริบทความคิดใหม่ โดยเอาถูกดึกา คุณต้องมีสมาชิกเท่านั้น พรรคการเมืองที่อยากจะทำตรงนี้ทำไม่ได้ เพราะไม่เข้ากติกาของ กกต. อันนี้เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ผมอยากให้เห็นโรงเรียนพัฒนาการเมืองในประเทศไทย

สาวิทย์ แก้วหวาน

สมาชิกสมัชชาแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์

ในแง่การเมืองภาคพลเมืองถ้าเปรียบเทียบเป็นการผลิต กรรมกรเป็นสายพานการผลิต ประสิทธิภาพผลงานวัดที่ผลผลิต เพราะเรื่องการศึกษาภาคพลเมืองต้องยอมรับว่ากระบวนการผลิตมีปัญหา การศึกษาที่หวังพึ่งรัฐ จะให้รัฐให้การศึกษาการเมืองภาคประชาชน ต้องยอมรับว่าล้มเหลวโดยสิ้นเชิงภายใต้แนวคิดภาคประชาชนเราอยู่ในสหภาพแรงงาน เราสอนเรื่องประชาธิปไตยมาแต่ต้น การเลือกตั้งกรรมการบริหารสหภาพแรงงาน การทำบัญชี การตรวจสอบทั้งหลาย เราทำอย่างเป็นประชาธิปไตย แต่ความเป็นประชาธิปไตยเหล่านี้ไม่ได้ ถูกสนับสนุนส่งเสริมโดยภาครัฐ นี่คือการกระบวนการผลิตที่ล้มเหลว ในวันนี้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เปิดกว้าง ข้าราชการหรือทุกภาคส่วนสามารถตั้งสหภาพแรงงานได้ แต่จนถึงตอนนี้เรายังไม่ได้เห็นสหภาพแรงงานในมหาวิทยาลัย กรรมกร บรรดาผู้ใช้แรงงาน ต้องต่อสู้เอาการเมืองภาคพลเมือง ต้องยกระดับความรู้ ปัญหาต่าง ๆ ที่มีมากเกิดขึ้นในสังคมไทย ปัญหาความยากจนก็อย่างหนึ่ง คนงานต้องทำงานในชั่วโมงที่ยาวนานขึ้น ค่าครองชีพที่สูงขึ้นเป็นอุปสรรครวมทั้งปัญหา ทำให้คนยากจนไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษารัฐหรือเป็นการศึกษาภาคพลเมือง อันนี้เป็นข้อจำกัดอันใหญ่หลวง แต่ว่าการแก้ปัญหาเหล่านี้จะแก้โดยนักการเมือง นักวิชาการ เป็นเรื่องที่ทำได้ยากการเมืองภาคพลเมืองต้องสร้างโดยพลเมือง ต้องสร้างโดยประชาชนเอง

ชูเกียรติ สิงห์สูง

ประธานสภาผู้พิทักษ์ภูมิภาคภาคกลาง

สิทธิของการเป็นพลเมืองหรือเท่าเทียมกันระหว่างคนพิการและคนไม่พิการรัฐควรที่จะส่งเสริม

อย่างไร เพราะพวกเราแม่ความพิการจะเป็นอุปสรรค แต่ความคิด ความรู้สึก และจิตใจของพวกเรานั้น ก็อยากมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย คนพิการก็อยากเป็นพลเมืองไม่ใช่อยากเป็นชาวบ้านที่ต้องอาศัยนักการเมืองเป็นที่พึ่ง

เดช พุ่มทูล

คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน

ระบบการศึกษาในระบบเป็นสิ่งจำเป็นแต่อาจมีประโยชน์ไม่มากนัก การเรียนรู้อีกทางคือการเรียนรู้นอกห้องเรียน ใครก็ตามที่เสนอว่าจัดระบบการศึกษาให้เป็นระบบนั้นเห็นด้วย แต่อย่ามีทางเดียว ต้องมีความหลากหลาย เสนอว่าอาจจะทำการศึกษาทางการเมืองเพื่อพลเมืองให้เป็นจริงนั้น โปรดให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและให้ทำคู่ขนานไปเท่ากันด้วย

เรืองระวี พิษยกุล เกตุผล

เครือข่ายผู้หญิงเพื่อการปฏิรูปการเมือง (WEMOVE)

ขอสนับสนุนให้มีการปฏิรูปสื่อทั้งสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ถ้าเราจะทำเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) และมี 2 ประเด็นที่แลกเปลี่ยน อันดับแรกคือรูปแบบการใช้วิธีการพัฒนาคอน อันแรกคือการอบรม ไม่ว่าจะเป็นการอบรมเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิการเลือกตั้ง กฎหมายให้เกิดการตื่นตัว อันที่สอง รูปแบบที่เรียกว่าขบวนการเคลื่อนไหวเชิงประเด็น (Issue-based Movement) ซึ่งเรามีต้นทุนตรงนี้สูงมาก เรามีเครือข่ายต่าง ๆ มีองค์กรต่าง ๆ แต่ที่สำคัญคือองค์กรเหล่านี้ขาดทุนสนับสนุน และการทำให้เป็นญาติหรือประเด็นร่วมเชิงสาธารณะ (Public Integration) คือต่อสู้แก้ปัญหาต่อสิ่งที่มันเป็นสาธารณะเช่น กลุ่มผู้บริโภคฟ้องศาลปกครอง กรณีนี้เราต้องส่งเสริมให้ทำมากขึ้น ๆ อันที่สามเป็นเรื่องของการส่งเสริมให้มีอาสาสมัคร เชื่อว่าระบบอาสาสมัครเราจะได้คนที่ได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองที่ขยันขันแข็ง (Active Citizens) อันต่อไปคือเรื่องของการสนับสนุนให้มีการเคลื่อนไหว การเติบโตของภาคประชาสังคม ที่สำคัญอีกอันคือต่อไปในเรื่องของการต้องมีกลุ่มนักคิด (Think tank) โดยสถาบันทางวิชาการจำเป็นมากที่จะต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนการเคลื่อนไหวขององค์กรประชาชน ต้องมีองค์กรทางวิชาการเข้าไปเป็นฝ่ายสนับสนุน (Backup) อย่างจริงจัง อันต่อไปคือองค์กรที่จะทำเรื่องทั้งหมดต้องมีวิญญูณ คุณมีกลไกในการคุ้มครองพวกพลเมืองที่ขยันขันแข็งทั้งหลายหรือไม่ ตรงนี้จะต้องทำ นี่คือนี่สิ่งที่คิดว่าจะต้องเกาะเกี่ยวกันไป ในส่วนเรื่องสภาพพัฒนาการเมือง ที่อยู่กับสถาบันพระปกเกล้า อยากให้ทำงานเป็น

การสนับสนุนเป็นเงินทุนแบบกระจายอำนาจการตัดสินใจ และ ต้องทำควบคู่การปฏิรูปสื่อ ต้องช่วยทอองค์กรความรู้ที่เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) จริง ๆ เพื่อเอาไปถ่ายทอดในระดับต่าง ๆ

วิเชียร คุศตวัธ

ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จังหวัดราชบุรี

สังคมไทยกับเยอรมันต่างกันตรงที่เรามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่างกันมาก ฉะนั้นการจัดให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) ต้องมีหลากหลายรูปแบบ ใครจะเป็นคนทำองค์ความรู้พวกนี้ ชาวเขาจะมี การจัดการศึกษาทางการเมืองอย่างหนึ่ง กรรมกรก็มีอย่างหนึ่ง เขาวชนมีอย่างหนึ่ง ใครเป็นคนรวบรวมองค์ความรู้ประเภทนี้

เมธา มาสขาว

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.)

เรื่องการจัดการการศึกษาทางการเมืองหรือ Civic Education นั้นมีข้อเปรียบเทียบที่แตกต่างกันที่ประสบการณ์ ประเทศไทยยังอยู่ในสถานะของการต่อสู้ทางการเมือง ขณะที่เยอรมันมีประสบการณ์การต่อสู้ทางการเมืองถึงขั้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง (Civic Education) นั้นตกผลึกว่าเป็นหน้าที่ของกลไกรัฐที่ต้องจัดการเป็นสาธารณะ ประเด็นคือการศึกษาทางการเมืองเป็นเรื่องของการดำเนินการทางการเมืองหรือเป็นสิ่งที่ภาคประชาชนต้องดำเนินการไป เราคาดหวังกับกลไกรัฐไม่ได้ เพราะในสังคมไทยกลไกรัฐกับภาคประชาชนยังมีความขัดแย้งกันอยู่ และลักษณะการต่อสู้ทางการเมืองไทยมีข้อจำกัดเยอะ เช่น ยังมีความเหลื่อมล้ำทางภาษี เรื่องสิทธิเสรีภาพเรื่องการเข้าถึงความจริงเรื่องสิทธิในการสื่อจุดนี้ทำให้อยู่ในขั้นที่เราคาดหวังว่าการจัดการศึกษาทางการเมืองนั้นเป็นหน้าที่ของภาคพลเมืองหรือภาคประชาชนเอง

ธนพล สุขปาน

ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จ. สกลนคร

การพัฒนาพลเมืองภาคพลเมือง ถ้ามองภาพรวมกับสภาพสังคมในปัจจุบันประชาชนเขาพัฒนากันอยู่แล้วทางด้านการเมือง คำว่าการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแค่ภารกิจกรรมการเลือกตั้ง เรื่องสิทธิเสรีภาพ มันรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกรบกวนตัวเขา ประชาชนมีขีดความสามารถในการพัฒนาและ

มีความสนใจอยู่แล้ว แต่ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น งบประมาณ และช่องทางการคุ้มครองสิทธิทางการเมืองของพลเมืองเขา อย่างเช่น กระบวนการอย่างกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำพิง ปรากฏว่าช่องทางที่เป็นกระบวนการทางกฎหมายยังไม่ถึง เจ้าหน้าที่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองเท่าไร ฉะนั้นไม่ต้องหาเจ้าภาพเป็นผู้จัดการพัฒนาประชาชน ประชาชนเขาพัฒนากันแล้ว ฉะนั้นในการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืนจริง ๆ ต้องให้ประชาชนพัฒนาตนเองเท่านั้น โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนในทุกด้านอย่างเช่น งบประมาณ การประกันช่องทางทางด้านกฎหมายทางด้านสังคม

อรุณฉัตร คุรุวานิชย์

ประธานสภาเยาวชนกรุงเทพ

การเมืองเป็นเรื่องของจุดประสงค์ว่าจะทำอะไรให้คนเราสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข เพราะฉะนั้นการต่อสู้ทางความคิดเราอาจจะเน้นประโยชน์คือท้ายของคนคือเรื่องของความสุขในการใช้ชีวิต ในเรื่องของการใช้ทรัพยากร ร่วมกันอย่างสันติสุข อย่างที่เกิดคุณค่ามากที่สุด ซึ่งคิดว่าถาปบาทของแต่ละองค์กร แต่ละชุมชน แต่ละสังคมใช้บทบาทของตนเองในการรักษาสิทธิและดูแลผลประโยชน์ของตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก็จะสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนาการเมืองได้มากกว่าของการที่จะมาพูดถึงการเมืองภาคใหญ่เป็นหลัก คิดว่าในองค์กรต่าง ๆ ก็จะมีประเด็นของตนเองอยู่แล้ว อย่างองค์กรเยาวชนต้องการพูดในเรื่องของการศึกษาที่เรามีส่วนร่วมมากที่สุด ว่าเยาวชนจะมีบทบาทอย่างไรในการพัฒนาการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบมากขึ้น นอกเหนือจากห้องเรียน การพัฒนาการเมืองก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะใส่เข้าไปในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนสำหรับเยาวชน ซึ่งตรงนี้เป็นบทบาทหนึ่งที่คิดว่าเยาวชนต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจมากขึ้น และคิดว่าแต่ละองค์กรก็ย่อมมีบทบาทของตนเองและพยายามที่จะรักษาผลประโยชน์ขององค์กรของตน ย่อมจะเป็นการพัฒนาการเมืองที่ยั่งยืนที่จะทำให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นประโยชน์สูงสุดก็จะเกิดขึ้น

ภาคผนวก

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

การสัมมนา

บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี

วันพฤหัสบดีที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

ณ ห้องประชุมกมลทิพย์ ชั้น 2 โรงแรมสยามซิตี ถนนศรีอยุธยา

จัดโดย

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันพระปกเกล้า

ร่วมกับ

มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท

หลักการและเหตุผล

การปกครองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยแม้จะเริ่มนับมาตั้งแต่ปี 2475 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมิได้ลงรากปักฐานในสังคมไทยอย่างมั่นคง ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองทำให้ต้องสะดุดหยุดลงและกลับไปเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่หลายครั้งหลายหน มีการปฏิรูปการเมืองเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ทุกครั้งมักจะจำกัดและให้ความสำคัญอยู่ที่การสร้างรัฐธรรมนูญ สถาบันทางการเมืองและกระบวนการทางการเมืองในรัฐสภาเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังไม่ได้นำหน้าหนักกับการเมืองภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการให้ การพัฒนาพลเมือง

การสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพื่อให้เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมที่เป็นระบบอุปถัมภ์ค้ำชูที่ถือว่าเป็นข้อจำกัดและอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งที่เมื่อถูกสร้างขึ้นแล้วจะดำรงอยู่ตลอดไป การสร้างประชาธิปไตยให้มั่นคงก็เช่นเดียวกับการปลูกต้นไม้คือหากต้องการให้ต้นไม้ต้นโตและเจริญงอกงามจำเป็นต้องหมั่นรดน้ำพรวนดิน สังคมประชาธิปไตยต้องการประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง เพราะจะทำให้พวกเขาสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การจัดศึกษาทางการเมืองให้กับประชาชน และการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนต่าง ๆ เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จะช่วยหล่อเลี้ยงให้ประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้อย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นในสังคมประชาธิปไตยการจัด การพัฒนาพลเมืองจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนทั้งรัฐและภาคประชาชนต้องเข้ามีส่วนร่วมและจะต้องมีความหลากหลายเพื่อสะท้อนความหลากหลายที่ดำรงอยู่ในสังคมด้วย

ปัจจุบันในประเทศไทยได้มีการพูดถึงและให้ความสำคัญกับเรื่องการจัด การพัฒนาพลเมืองมากขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในหมวดว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐมาตรา 87 มีบทบัญญัติให้มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมืองและให้มีกฎหมายจัดให้มีกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงชายด้วย แต่ประเด็นกล่าว ยังถือเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยที่จำเป็นต้องมีการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

หลายประเทศได้จัดการพัฒนาพลเมืองขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เยอรมนีซึ่งเป็นประเทศหนึ่งในยุโรปตะวันตกที่พึ่งอยู่ภายใต้ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยได้ไม่นาน มีความพยายามที่จะป้องกันระบอบเผด็จการไม่ให้กลับเข้ามาครอบงำประเทศได้อีก หนึ่งในความพยายามเหล่านั้นคือการจัดตั้งระบบการพัฒนาพลเมืองซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นจำนวนมาก และยังมีบทบาทสำคัญต่อความยั่งยืนของประชาธิปไตยในเยอรมนีอีกด้วย ประสบการณ์การพัฒนาพลเมืองของประเทศเยอรมนีจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการในด้านดังกล่าวของประเทศไทยอย่างมาก

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท จึงได้ร่วมมือกันจัดให้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนในประเด็นดังกล่าวโดยได้มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญทั้งไทยและจากสหพันธรัฐเยอรมนีมาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้สนใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญเยอรมัน นักวิชาการไทยและผู้สนใจทั่วไปในประเด็นการจัดการพัฒนาพลเมือง
2. เพื่อศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัด การพัฒนาพลเมืองในประเทศไทย

องค์กรผู้จัด

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา

นักการเมือง นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้สนใจทั่วไป รวม 150 คน

สถานที่จัด

ห้องประชุมกมลทิพย์ ชั้น 2 โรงแรมสยามซิตี, ถนนศรีอยุธยา

โปรแกรมการสัมมนา

09.00	ลงทะเบียน
09.30	พิธีเปิด ศ.ดร. จรัส สุวรรณมาลา, คณบดี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รศ. วุฒิสาร ตันไชย, รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า คุณเวสนา โรดิช, ผู้อำนวยการมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ทประเทศไทย
10.00	ปาฐกถา นำ โดย คุณอังกะ พุกส์, ประธานมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท, อดีตกรรมการบริหารพรรค สังคมประชาธิปไตยเยอรมัน, อดีตรัฐมนตรี, อดีตรองประธานรัฐสภาสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี
10.20	พักรับประทานกาแฟ
10.40	นำเสนอบทบาทและโครงสร้างของการจัดการพัฒนาพลเมืองในเยอรมนี

- โดย **คุณไرنฮาร์ด ไวล์**
ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางการเมือง, มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท
- 11.10 แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม
รศ. ดร. กิตติศักดิ์ ปกติ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์จอน อึ้งภากรณ์,
ประธานคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป. อพช)
ดำเนินการโดย
ดร. สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธาน
ศาลฎีกา
- 11.45 อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยผู้เข้าร่วมสัมมนา
- 13.00 อาหารกลางวัน
- 14.00 อภิปราย การพัฒนาพลเมืองในฐานะองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตย
แบบมีส่วนร่วม
ศ.ดร. จรัส สุวรรณมาลา, คณบดี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร. ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดำเนินการโดย
ดร. ประภาส ปิ่นตบแต่ง, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 14.40 อภิปรายโดยผู้เข้าร่วมการสัมมนา
- 15.40 พักรับประทานอาหาร
- 16.00 อภิปรายทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาระบบการจัดการพัฒนาพลเมือง
ในประเทศไทย
ดร. ถวิลวดี บุรีกุล, สถาบันพระปกเกล้า
รศ. วิทยากร เขียงกุล, คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
คุณไพโรจน์ พลเพชร, สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ดำเนินการโดย
ดร. นฤมล ทับจุมพล, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 17.00 อภิปรายโดยผู้เข้าร่วมการสัมมนา
- 18.00 วิจัยณ์โดย
- คุณไรรฮาร์ด วัล**
- ผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาทางการเมือง, มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท
- 18.10 สรุปภาพรวมการสัมมนา และปิดการสัมมนา

บทบาทและโครงสร้างของการจัดการพัฒนาพลเมือง ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

Reinhard Weil
Head of the Political Academy
Friedrich-Ebert-Stiftung

Bangkok 7th February 2008

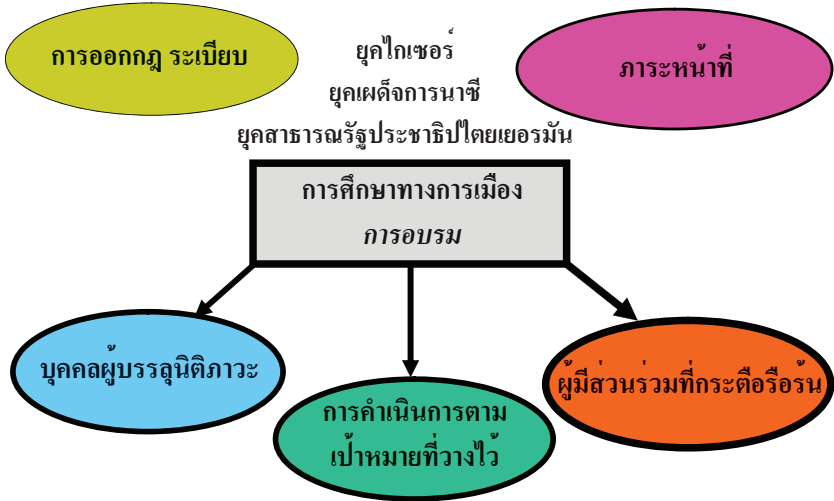
WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

ภาพรวมการบรรยาย

1. ความเป็นมา, หน้าที่, คำจำกัดความ และเป้าหมาย
2. โครงสร้างของระบบ คุณลักษณะ และส่วนประกอบที่สำคัญ
3. องค์กรที่มีส่วนสนับสนุนการศึกษาทางการเมือง
4. ปัจจัยทางสังคม
5. รายละเอียดขอบเขตงาน/ อำนาจ
6. กลุ่มเป้าหมาย
7. หลักในการให้การศึกษา
8. รูปแบบการทำงาน, วิธีการ และเครื่องมือ
9. ตัวอย่างทางการปฏิบัติ
10. การเปรียบเทียบในระดับนานาชาติ
11. การประเมินค่า

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

1.1. หน้าที่ และรูปแบบการศึกษาทางการเมือง

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

1.2. เหตุผลสนับสนุนการให้การศึกษาทางการเมือง

• ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว

ระบอบประชาธิปไตยต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน
ดำเนินการโดยคำนึงถึงความยินยอมที่น้อยที่สุด ที่มีข้อผูกมัดทั่วไป

• การมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยต้องการประชาชนที่ได้รับการศึกษาที่มีความพร้อม
และความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

• การมีความหลากหลาย

กลุ่มคนผู้มีความสนใจทางการเมืองต้องเป็นตัวแทนและแสดงออก
เพื่อเป้าหมายของกลุ่มตน

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

1.3. ฉันทามติ Beutelsbacher

1. ห้ามโฆษณาชวนเชื่อ - ปฏิเสธการยัดเยียดความเชื่อในลัทธิการเมืองต่างๆ
2. ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งในฐานะนักวิชาการและนักการเมืองจะต้องแยกแยะหน้าที่เมื่อเวลาทำหน้าที่ในการให้การศึกษา
3. ผู้เรียนรู้อาจมีความสามารถที่จะวิเคราะห์ความต้องการของตนเองในสถานการณ์ทางการเมืองได้.

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

1.4. คำจำกัดความ - การให้การศึกษาทางการเมือง (Civic Education)

“การศึกษาทางการเมือง(Civic Education) หมายถึง การเรียกโดยรวมถึงมาตรการทั้งหลายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับพลเมืองทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีการจัดการ มีการวางแผน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางเป้าหมายที่ชัดเจน อันถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้คนเหล่านั้นสามารถเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้”

Massing 2000

1.5. เป้าหมาย

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันมีประสบการณ์จากระบบเผด็จการในยุคนาซีถึง การปกครองแบบเผด็จการคอมมิวนิสต์ในเยอรมันตะวันออกก่อนรวมประเทศ ทำให้ภาครัฐและภาคสังคมของเยอรมนีมีพันธะและหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองบนฐานของประชาธิปไตย ความ อุดมถ้อยและการยอมรับในความหลากหลาย

เป้าหมาย

สนับสนุนให้ประชาชนมีความสำนึกในระบอบประชาธิปไตย, กระตุ้นให้ ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น มีวุฒิภาวะทาง การเมืองและมีทักษะวิพากษ์

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

2. โครงสร้างของระบบ - คุณลักษณะ และส่วนประกอบที่สำคัญ

1. การศึกษาทางการเมืองเป็นส่วน หนึ่งของการให้การศึกษา ต่อเนื่องภาคประชาชน	2. งานภาครัฐ: การสนับสนุนประชาธิปไตย การพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญ	3. การร่วมมือกันขององค์กร สาธารณะ และเอกชน
4. กฎ ระเบียบทั่วไป รวมทั้ง กฎหมายการเงิน การคลัง ในระบบสหพันธ์ฯ	5. หน่วยงานกลางของรัฐ เพื่อ ให้การศึกษาทางการเมือง - สนับสนุน -	6. กลุ่มองค์กร และระบบ ของการทำงานร่วมกัน
7. การออกกฎหมายเพื่อผู้ใช้แรงงาน	8. ลาพักผ่อนพิเศษ สำหรับ ข้าราชการ, ผู้พิพากษา, ทหาร	9. ความหลากหลายของลักษณะ สถานที่ให้การศึกษา ผู้รับและวิธีการศึกษา
10. การจัดตั้งสถาบัน - การทำให้เป็นมืออาชีพ - การจัดตั้งองค์กรความรู้อย่าง		
11. การสนับสนุนสาธารณะ - การตกลงเป้าหมาย - การควบคุมคุณภาพ		
12. การแบ่งแยกระหว่างการให้การศึกษาทางการเมือง ออกจากการดำเนินการทางการเมือง		

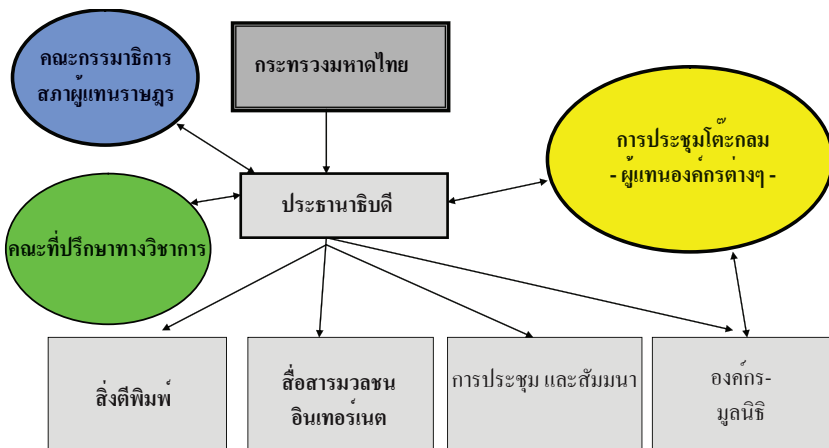
WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

3. โครงสร้างองค์กร ที่สนับสนุนการศึกษาทางการเมือง

	องค์กรสาธารณะ	องค์กรอิสระ/ องค์กรด้านสังคม
รูปแบบเปิด	โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่	มูลนิธิ การเมือง
	ศูนย์การศึกษาทางการเมืองของ รัฐบาลกลาง	องค์กรศาสนา
	ศูนย์การศึกษาทางการเมืองของ รัฐบาลท้องถิ่น	สหภาพแรงงาน
		องค์กรภาคประชาชน
รูปแบบปิด	กองทัพเยอรมัน การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ	สหภาพแรงงาน/องค์กร นายจ้าง

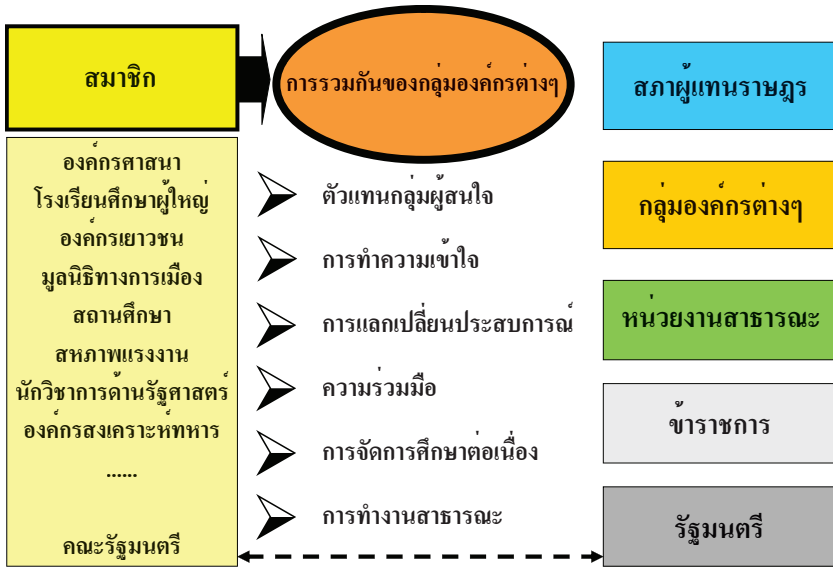
WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

3.1. ศูนย์การศึกษาทางการเมืองของรัฐบาลกลาง

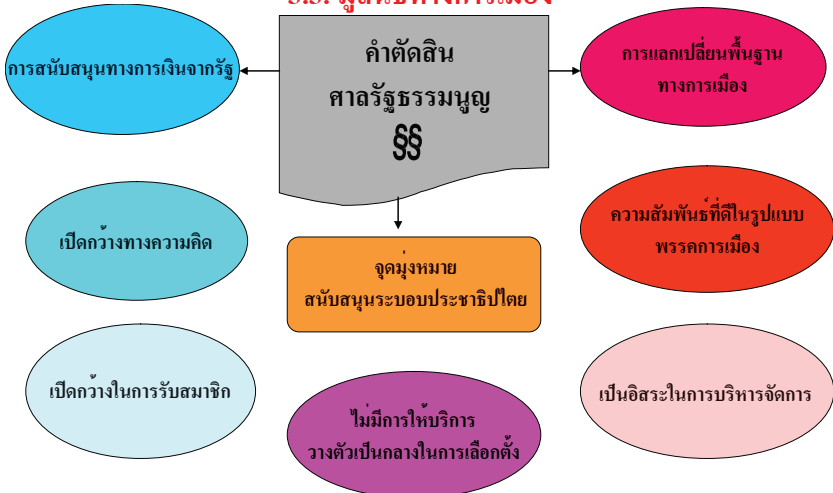
WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

3.2. คณะกรรมการการศึกษาทางการเมือง

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

3.3. มูลนิธิทางการเมือง

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

4. ปัจจัยปัญหาทางสังคม

1. รูปแบบใหม่ทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงที่มองเห็นได้
 - รูปแบบใหม่ของสังคมข้อมูลข่าวสาร
 - การทำให้การเมืองมีความเป็นมืออาชีพ
2. การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดทางสังคม
 - การเพิ่มขึ้นของความไม่แน่นอน คลุมเครือ
 - การขาดความโปร่งใส และความใกล้ชิดกันระหว่างบุคคล
3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในสถานการณ์แวดล้อมระดับชาติ
 - ความไม่แน่นอนทางสังคม/ ความยุติธรรม
 - การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคม
 - ความไม่เท่าเทียมกัน โอกาสที่จะได้รับการศึกษา
 - การเปลี่ยนแปลงระดับหน่วยภายใน
 - ความหลากหลายทางวัฒนธรรม
4. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองในสถานการณ์แวดล้อมระดับนานาชาติ
 - การเพิ่มขึ้นของสมาชิกประชาคมยุโรป
 - โลกาภิวัตน์ / การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ
 - ความมั่นคงระดับนานาชาติ

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

5. รายละเอียดขอบเขตงาน

1. สถาบัน
2. กฎหมาย
3. เศรษฐศาสตร์
4. ประวัติศาสตร์
5. คุณค่า / หลักจริยธรรม / ความคิดเห็นทางการเมือง
6. การป้องกันการใช้ความรุนแรงทางการเมือง
7. ความหลากหลาย แตกต่างทางวัฒนธรรม
8. การแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ
9. สื่อสารมวลชน
10. สิ่งแวดล้อม
11. ความสงบสุข และสันติภาพ
12. กลุ่มประชาคมยุโรป
13. กระบวนการโลกาภิวัตน์
14. ความสามารถในการจัดองค์กร และการติดต่อสื่อสาร

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

6. กลุ่มเป้าหมาย - FES

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

7. หลักการสอน อบรม

1. คำนึงถึงผู้รับการสอนเป็นหลัก
2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเปิดกว้างทางความคิด
3. การเรียนรู้โดยใช้การยกตัวอย่างประกอบ
4. ใช้ปัญหาเป็นตัวกำหนดทิศทางการสอน
5. ให้เกิดการโต้เถียงในด้านความรู้ระหว่างผู้เรียน
6. ใช้แนวทางแก้ปัญหากำหนดทิศทางการศึกษา
7. ใช้ความรู้ทางวิชาการกำหนดหลักการสอน
8. คำนึงถึงกระแสหลักเรื่องเพศ

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

8. รูปแบบการทำงาน, วิธีการ, เครื่องมือ

การศึกษาทางการเมืองใน FES			
การให้ความรู้ทางการเมือง	สัมมนา/โครงการศึกษา	อบรมพัฒนาความสามารถ	การให้คำแนะนำทางการเมือง
การอภิปรายสาธารณะ การประชุมระดับท้องถิ่น การประชุมระดับหัวข้อที่กำหนด การประชุมทางวิชาการ	การสัมมนาตามหัวข้อที่กำหนด การเรียนรู้ทำความเข้าใจต่อกัน การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การจัดงานสำหรับเยาวชน การจำลองเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ การเปิดกว้างทางความคิด	อบรมการใช้เครื่องมือทางสื่อ อบรมสำหรับ วิทยาลัยการจัดการและการเมือง วิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยสื่อสารมวลชน วิทยาลัยการเมืองสำหรับเยาวชน	การอภิปรายทางวิชาการ การแสดงความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ หนังสือแถลงนโยบาย
ช่องทางสื่อออนไลน์ การถ่ายทอดสด ห้องสมุดสื่อ การศึกษาผ่านเครือข่าย Bildungsforum21 Grundwerteforum21 การพบปะของกลุ่มยุโรป	การศึกษาจากโครงการ สื่อการสอน กลุ่มผู้ร่วมศึกษา การศึกษาทางไกล eCampus	การศึกษาจากโครงการ อุปกรณ์การทำงาน ชุดสื่อการสอน การให้สัมภาษณ์ ระบบเครือข่าย	การเผยแพร่สิ่งตีพิมพ์ การวิเคราะห์ การประชุมผู้เชี่ยวชาญ

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

9. ตัวอย่างภาคปฏิบัติของ FES

I. วิทยาลัยชุมชน

II. เยาวชนกับการเมือง

III. วิทยาลัยการศึกษาสังคมนิยมประชาธิปไตย

10. การเปรียบเทียบในระดับนานาชาติ

I. กลุ่มประเทศยุโรป (27 ประเทศ)

- ความหมายของกลุ่มประเทศยุโรปในฐานะ ผู้กำหนดค่าโครงการอ้างอิงและผู้เข้าร่วม
- ไม่มีเงื่อนไขในการรวมเป็นหนึ่งเดียว
- ประสิทธิภาพและแบบธรรมเนียม
- ความยินยอม: ความสามารถที่จะเข้าร่วมในกลุ่มประเทศ
- ปัจจัยในการออกข้อบังคับสำหรับเป้าหมายและเนื้อหา
- การสามารถในการพัฒนาระบบที่แตกต่างกัน
- เครื่องมือของกรพัฒนาเอกชน

II. สหรัฐอเมริกา

- การให้ความสำคัญกับการศึกษาภาคประชาชน
- แนวคิดทางการศึกษาทางสังคม
- แนวโน้มพฤติกรรมในการแยกตัวของบุคคล
- ขอบเขตในการปฏิบัติการสอนจริง
- ให้ความสนใจในการศึกษาระดับโรงเรียน

III. ญี่ปุ่น

- ความสำคัญของสื่อสารมวลชน (สิ่งพิมพ์และโทรทัศน์)
- การกฎหมายการจัดตั้งศาลาประชาคม พร้อมจัดการให้การศึกษา (Kominkan)

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

11. การประเมินค่า - ผลระหว่างการศึกษาปฏิบัติ

1. เครื่องมือช่วยในการให้การศึกษา
2. ความเป็นมืออาชีพในด้านวิชาการ
3. หลักความรู้พื้นฐานทางวิชาการ
4. ขอบเขตการเข้าถึง การขาดแคลนเครื่องมือและโอกาส
5. การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
6. ความคาดหวังและผลที่เกิดขึ้น
7. ปัจจัยปัญหาทางสังคม

WEIL 08: Structure and Function of Civic Education in Germany

บรรณานุกรมของบทความ:

ประชาสังคม วัฒนธรรมทางการเมือง และการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง

Alemann, Ulrich von/Heinze, Rolf G./Wehrhöfer, Ulrich (Hrsg.), 1999: **Bürgergesellschaft und Gemeinwohl. Analyse, Diskussion, Praxis.** Opladen.

Barber, Benjamin R., 1995: **Jihad vs.McWorld.** New York.

Brunnengräber, Achim/Klein, Ansgar/Walk, Heike (Hrsg.), 2001: **NGOs als Legitimationsressource. Zivilgesellschaftliche Partizipationsformen im Globalisierungsprozess.** Opladen.

Castells, Manuel, 2001: **Das Informationszeitalter I. Die Netzwerkgesellschaft.** Opladen.

Habermas, Jürgen, 1992: **Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaates.** Frankfurt a.M.

Heinze, Rolf G./Olk, Thomas (Hrsg.), 2001: **Bürgerengagement in Deutschland. Bestandsaufnahmen und Perspektiven.** Opladen.

Held, David, 1995: **Democracy and the Global Order. From the Modern State to Cosmopolitan Governance.** Cambridge.

Höffe, Otfried, 1999: **Demokratie im Zeitalter der Globalisierung.** München.

Klages, Helmut/Gensicke, Thomas, 1999: Wertewandel und bürgerschaftliches Engagement an der Schwelle zum 21. Jahrhundert. Speyer.

Klein, Ansgar, 2001: Der Diskurs der Zivilgesellschaft. **Politische Hintergründe und demokratietheoretische Folgerungen**. Opladen.

Klein, Ansgar/Koopmanns/Ruud/Geiling, Heiko (Hrsg.), 2001:**Globalisierung, Partizipation, Protest**. Opladen.

Meyer, Thomas, 1994: **Die Transformation des Politischen**. Frankfurt a.M.

Meyer, Thomas, 2001: Mediokratie. **Die Kolonisierung der Politik durch die Medien**. Frankfurt a.M.

Putnam, Robert, 2000: Bowling Alone. **The Collapse and Revival of American Community**. New York u.a.

Schmalz-Bruns, Rainer, 1995: **Reflexive Demokratie. Die demokratische Transformation der modernen Politik**. Baden-Baden.

Walzer, Michael (Hrsg.),1995: **Toward a Global Civil Society**. Providence. Oxford.

Zürn, Michael, 2001: **Regieren jenseits des Nationalstaates**. Frankfurt a.M.

ที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญต่อประชาธิปไตยเฉพาะด้านระบบโครงสร้าง และรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่สังคมไทยในวันนี้เริ่มมีการถกเถียงแลกเปลี่ยนในเรื่อง การเมืองพลเมืองกันอย่างมากมาย เมื่อเราตระหนักว่าระบอบประชาธิปไตยที่มี คุณภาพนั้น จำเป็นจะต้องมีการเมืองภาคพลเมืองเป็นกระบวนการคู่ขนานเพื่อทำ หน้าที่ตรวจสอบ ถ่วงดุล การให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองจึงเป็น สิ่งสำคัญ เพื่อที่ภาคพลเมืองจะสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมี ประสิทธิภาพ หนังสือเล่มนี้เป็นความพยายามที่จะเปรียบเทียบและสรุปความจาก ประสบการณ์ของการเมืองภาคพลเมืองและการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อ พัฒนาพลเมืองของประเทศเยอรมนีรวมถึงบริบทของประเทศไทย เพื่อเป็น เอกสารอ้างอิงสำหรับการพัฒนารอบและเงื่อนไขที่เป็นไปได้ในการให้การศึกษา ทางการเมืองเพื่อพัฒนาพลเมืองในประเทศไทยต่อไป